UD METODU = Mutlu Toran

İbrahim Uyanık
UDİ

Ö N S Ö Z

Türk Musikisi Devlet Konservatuarı'nın kuruluşunda emeği geçenlere teşekkür borçluyuz. Ancak, müzisyenlerin ve bu Kuruluş'da çalışanların bir borcu da O' nu yaşatmak ve amaçlarına uygun meyveler vermesini sağlamaktır. Konservatuarın besini metoddur, ders kitabıdır, müzikle ilgili dokümanlardır.

Temel Bilimler Bölümü I. Sınıf "Ud Dersi" için hazırlanan bu çalışma bir başlangıçtır. Aynı bölümün ve Saz Bölümünün diğer ud sınıflarına verilen alıştırmaların da birer bütün halinde toplanması gerekir. Ayrıca, bu ana ders kitaplarının yanında, "mızrap", "sol el parmak", "dizi:gam", "pozisyon değişimi", "legato-glissando", "süsleme çalışmaları", 1 ud ve 2 ud için "çok sesli çalışmalar" gibi konuların da, kendi içlerindeki sıraya bağlı bütünler halinde, bir arada toplanması bakımından gereklidir. Ayrı defterler halinde hazırlanmaktadır.

Bu derslerin hazırlanmasında gözönüne alınan prensipler şöylece özetlenebilir :

- Alıştırmalar kolaydan güç'e sıralandı. Dolayısıyla :
  İcrada pek çok kullanılan ve üslubumuzun başlıca özelliklerinden olan çarpma, tril, glissando vb. gibi teknikler ileriye bırakıldı.
  Mızraplı aletlerde icrası daha güç olan uzun değerler, sonradan verildi.
  Daha kolay basabilen -II. pozisyonda - 1. ve 2. parmaklardan başlanıp falso ihtimalni azaltmak için, aynı hizadaki (kolondaki) sesler önce verildi.
- Bir alıştırmada birkaç cins zorluğun bir arada gelmesinden mümkün olduğu kadar kaçınıldı. Dolayısıyla :
  Sol el parmakları hiç basmadan, önce sağ el - mızrap çalışmaları yaptırıldı, mızrap rahatlayınca sol ele geçildi.
- Bilgiler başlangıçta yığın halinde değil, yeri geldikçe verildi.
- Özellikle başlangıçta, alıştırmalar kısa tutuldu.
- Alıştırmalar başlıca 3 amaçla hazırlandı :
  1 - Müzik yazısının ud ile icrasının (Seslerin yerleri, değerleri, vb.nin) öğretimi ,
  2 - İcra tekniğini geliştirmek : a) Sağ el (Mızrap)
      b) Sol el (Parmak baskısı)
  3 - Sonucun alınması : Yorum - İfade.

UDUN YENİ AKORT ŞEKLİ:

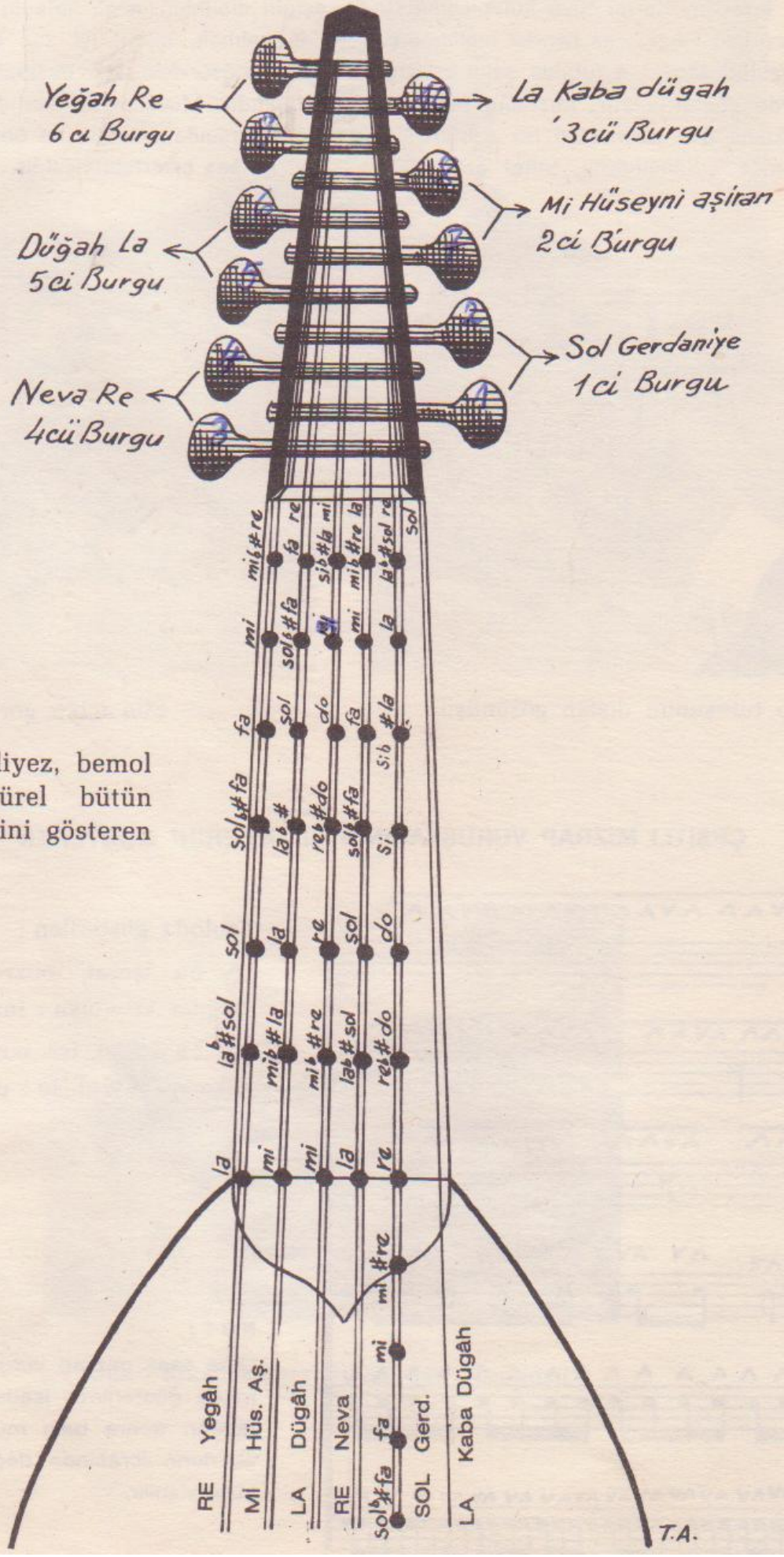

NOT:

Piyano ile alaturka enstrümanların akortları beraber tutması için dikkat edilecek şekil diyapazonun «LA» sı alaturka enstrümanlarda «RE» olur, bu durum karşısında piyano çalan kişi notayı 4 ses aşağı okuması lâzım gelirki akortlar beraber tutmuş olsun.

UDUN ESKİ AKORT ŞEKLİ:

Udun diyez, bemol ve natürel bütün perdelerini gösteren şeması.

Bugün artık kimsenin müdafaa edemiyeceği eski düşünce ve icranın aksine, "uzun değerlere tek mızrap vuruşu", "sol elin 4 parmağının da baskıda kullanılması" ve yukarıdaki bazı prensiplerde olduğu gibi, konusunda batıdakiler seviyesinde Musikimizin ilk eseri olarak gördüğüm Cinuçen Tanrıkorur'un basılmamış "Ud Metodu'" ndaki bazı kabuller de aynen alındı :

- Alıştırmalar, Konservatuar'ca benimsenen Arel-Ezgi-Uzdilek ses sistemi ve işaretlerine göre yazıldı.
- Düzen, halen tatbik edilmekte olan Bolahenk kabul edildi.
- Diğer akort şekilleri ilerde verilmek üzere, başlangıçta 5. tel Kababuselik, 6. tel de Kabageveşt'e akortlu alındı.

Gözde kaçan hataları ilerde düzeltme ümidi ile...

İ Ç İ N D E K İ L E R

SAYFA

I - Önsöz.
III - İçindekiler.

1 - Ud - Yapısı.
2 - Oturuş - Udu tutuş.
4 - Udunu durumu.
4 - Sağ el - Mızrap.
5 - Mızrap tutuş - Hatalı tutuşlar.
6 - Normal mızrap vuruş - Hatalı vuruşlar.
7 - Başlangıçtan dikkat gereken bazı yasaklar.
8 - Müzik yazısında ud için özel işaretler.

AÇIK TELLERDE ÇALIŞMALAR :

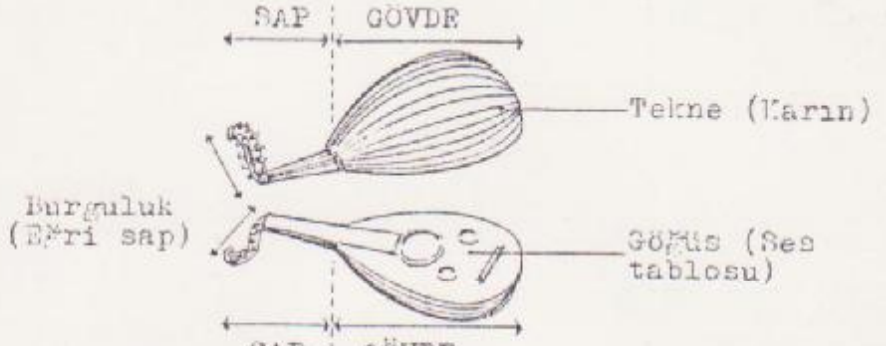
ALIŞTIRMA NO:

8 - Açık tellerde ilk çalışmalar.....1,(2),(3),(4).
9 - Uyarmalar
10 - Dörtlük değerler. (Nevâ sesi) 5,6,7
11 - Bona sisteminde zaman ölçümü
11 - Sekizlik değerler ..... 8,(9),(10),(11),(12),(13),(14),(15).
12 - 1.Açık tel (Gerdâniye) 10,11,12
13 - Düzen (Akort),Nazarî küçük bilgiler.
14 - Udun akordu (Düzenlenmesi)
15 - Diğer açık teller (Dügâh,Aşîran,Kaba büselik, Kaba geveşt.) ..... 16,17,18,19.

SOL EL PARMAK BASKISI :

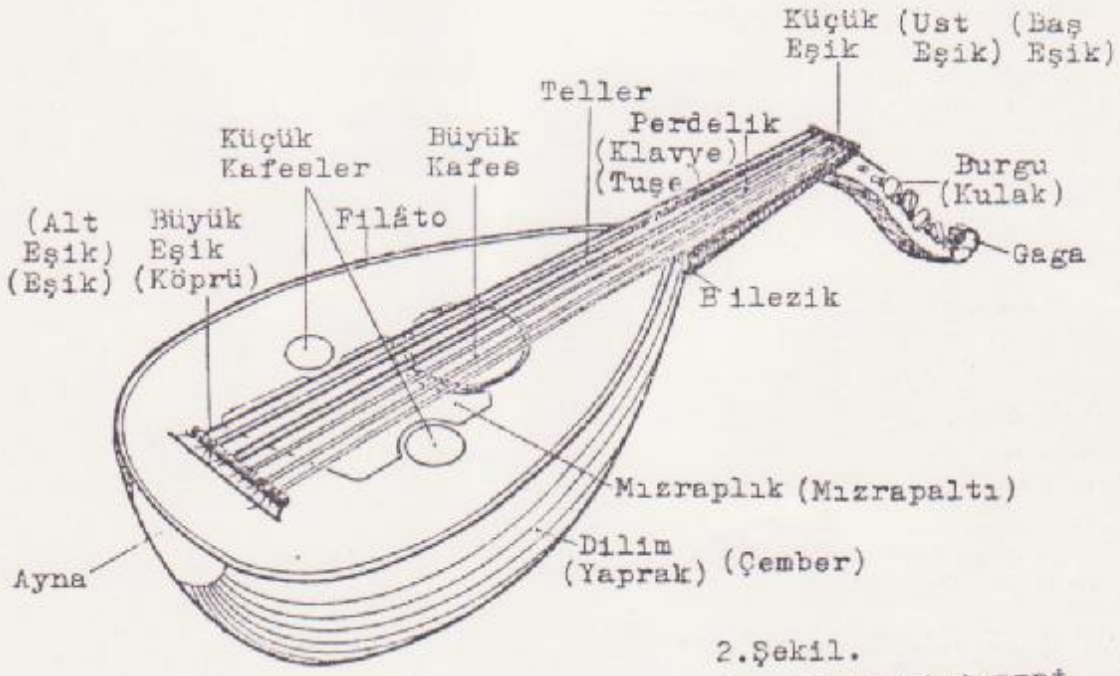
16 - Parmak baskısının sebebi-rolü,
16 - Sol el- Parmakların basmasında prensipler.
17 - Sol kol ve elin parmak basmaya hazır duruma getirilmesi.
18 - Sol el normal ve hatalı tutuşlar.
19 - Sol el-parmak baskısında dikkat edilecek noktalar.
20 - 1.Telde 1. parmak (Muhayyer)..... 20,21,22,23.
21 - 1.Telde 2.parmak (Sünbüle) ..... 24,25,26,27.
22 - Sağ el (Mızrap) tekniği : Telden tele geçiş.
23 - İki komşu açık telde mızrap çalışmaları (1.a.)28,29,30.
24 - İki komşu açık telde mızrap çalışmaları(2.a) 31,32,33.
25 - İki komşu açık telde mızrap çalışmaları(1.b) 34,35,36.
26 - İki komşu açık telde mızrap çalışmaları(2.b) 37,38,39.

SAYFA		ALIŞTIRMA NO:
27	2.Telde 1. ve 2. parmak (Hüseynî-Acem).....	40,41.
27	1. ve 2. telde çalışmalar,gam(dizi)başlangıcı	42.
28	1. ve 2. telde çalışmalar	43,44,45.
29	Nüans çalışmaları	43(a) - 43(ı)
30	3. Telde 1. ve 2. parmak (Bûselik-Çargâh)....	46.
30	1.,2.,3. Tellerde çalışmalar	47,48,49.
31	Onaltılık değerler	50,51,52,53.
32	II. ve III.Kolondaki diğer sesler (Geveşt,Rast, Kaba hicaz,Yegâh,Kaba zirgüle,Kaba dügâh.)...	54,55,56,57,58.
33	II. ve III.Kolondaki seslerle çalışmalar.....	59,60,61,62(67)
34	Öğrenilen seslerle diziler-göçürmeleri	63,64,65,66.
35	IV. Kolondaki sesler (Tîz bûselik,Mâhur,Hicaz, Zirgüle,Kaba hisar,Kaba dik kürdî.).....	68,69,70.
6	II.,III,IV.kolondaki seslerle çalışmalar.....	71,72,73,74(80)
37	Öğrenilen seslerle diziler-göçürmeleri	75,76,77,77,78.
39	Tremolo-1,2,3. parmaklarla çalışma	81,82,83.
40	İki komşu açık telde mızrap çalışmaları, (Hepsi bir arada : 1.a - 2.a -1.b - 2.b)	84,85,86,87,88.
	I. POZİSYON :	
41	I.Pozisyonda sesler tablosu (Natürel seslerin hizasındaki ana kolonlar : I.,II,III,IV.)	
42	I.Pozisyonda çalışmalar	89,90,91.
43	I.Pozisyonda kromatik çalışmalar	92,93,94.
44	I.Pozisyonda çargâh çalışmalar	95,96,97(98)
45	I.Pozisyonda aşkefza çalışmalar	99,100.
46	I.Pozisyonda,Öğrenilen seslerle elde edilebilen diziler-göçürmeleri	101,102,103, 104,105,106, 107,108.
49	Dizi (Gam) çalışırken.	

Tstenen se-
sin elde e-
dildiği bö-
lüm.

1.Şekil.
UDUN BAŞLICA BÖLÜMLERİ.

2.Şekil.
KISIMLARIN İSİMLERİ

OTURUŞ . UDU TUTUŞ

DURUŞ - OTURUŞ

Ud, otururak çalınır. 1.Prensibimiz sağlam oturmaktır.

Sağ ayağın üst kısmı, "ud teknesi" nin dayandığı yerdir. Bunun için, normal sandalyede otururken, sağ ayağın altına,(Sandalye ve icracının boyuna göre uygun yükseklikte 10 - 12 - 15 - .. cm.) AYAKLI konur.

Oturulan yer, 30-35 cm. yükseklikte ise, ayaklığa gerek yoktur. Çünkü, udun dayandığı ayağın üst kısmı, kendiliğinden yükselmiş olur.

3.Şekil. UDU TAŞIYAN SAĞ AYAĞIN DURUMU:

HATALI : Yüksek-normal sandalyede ayaklıksız.

DOĞRU : Normal-yüksek sandalyede ayaklık ile.

DOĞRU : Alçak sandalyede ayaklıksız.

Bu oturuşlarda, sol ayak, diğerinden ilerde duracak, iki ayak arası fazla açılmayacaktır. "..iki diz birbirine en fazla 10-15 cm. mesafede tutulur.." (*)

UDU TUTUŞ

Bir aleti başarılı olarak kullanabilmek için, o aletin sağlam ve sabit olarak yerleşmiş olması gerekir. Udu,çalan tuttuğuna göre 2. Prensibimiz, udun sağlam tutulmasıdır.

Sağ ayak üzerinde duran udun teknesi'nin arka-üst kısmına sağ kol bastırır. Kol kendi ağırlığı ile basacaktır.

Udun 3. dayanan kısmı, tekne arka tarafıdır. İcracının göğsünün altında, sağ-orta tarafa dayanır.

Vücudun,tekneyi iyice kavraması için, belden üst kısım hafifçe öne doğru eğilir.

(*) Cinuçen Tanrıkorur - Ud metodundan.

SAĞ YANDAN
GÖRÜNÜŞ

ÖNDEN
GÖRÜNÜŞ

SOL YANDAN
GÖRÜNÜŞ

ÜSTTEN
GÖRÜNÜŞ

UDUN EKSENİNDEN
GÖRÜNÜŞ

4.Şekil.
OTURUŞ-UDU TUTUŞ

Udun Dayandığı 3 Nokta :
1-Sağ bacağa oturuyor,
2-Sağ kol, tekne üzerine konuyor,
3-Tekneni arka kısmı, icracının sağ-orta göğüs altı kısmına dayanıyor.
SOL EL, TAŞIMAYA KARIŞMAZ .

Sağ ön kol ise, serbest olarak, elinde mızrap ile, telleri vurmak istediği kısmında beklemektedir.

UDUN DURUMU

Göğüs, düşey olmalı, yukarı bakmamalıdır. (Hafiçe aşağı dönük olabilir.)

Sap-udun ekseni, yatay istikamette olmalıdır. Aşağı doğru eğilmemelidir. (Hafiçe yukarı kaldırılabilir.)

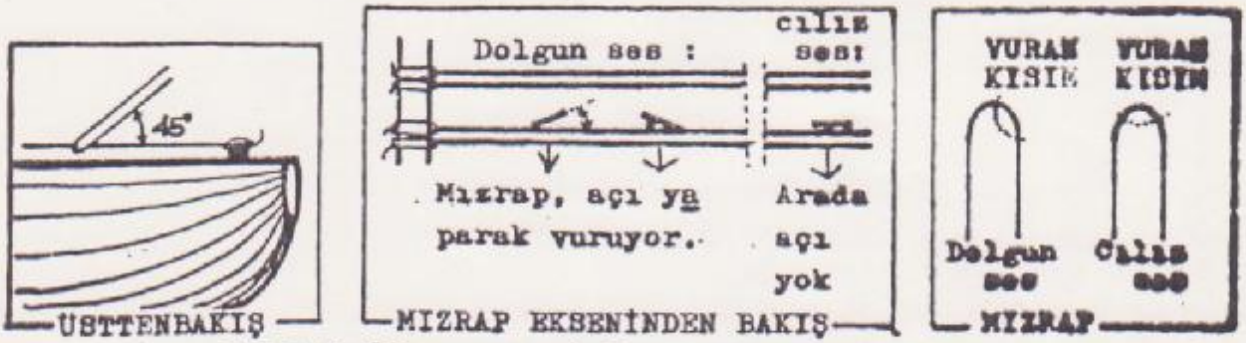
Üstten bakışta ise, vücudun yatay ekseni ile ud arasında 30° den küçük bir açı meydana gelir.

SAĞ EL - MIZRAP

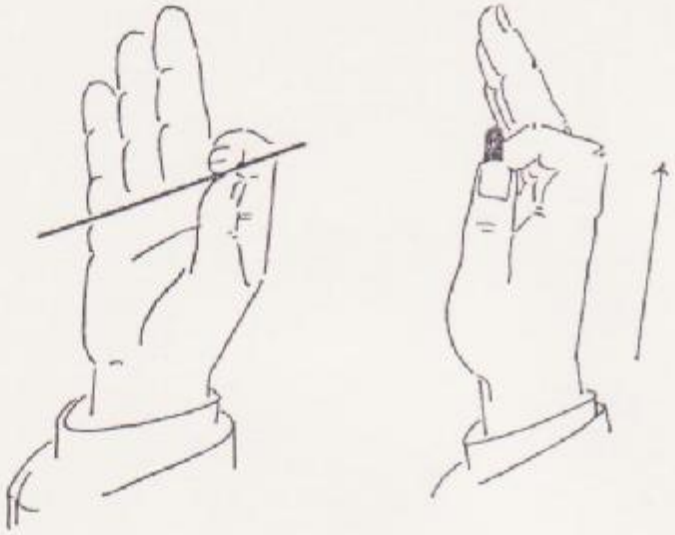
Baş ve işaret parmaklarının tuttuğu mızrabın üzerine diğer 3 parmak yumuşakça kapanır. Mızrabı tutan bu parmaklar, ona aynı noktada serbest bırakmalıdır. Biri, diğerinden ilerde olursa, alt üst vuruşta, mızrabın esneyen kısmı farklı olacağından farklı kuvvette ses çıkar. Halbuki icracının amacı, mızrabın üstten vuruşunda da, alttan vuruşunda da aynı kuvvet ve renkte ses elde edebilmek olmalıdır. (Şekle bakınız.)

Üstten bakınca mızrap, tellerle 45° lik bir açı yapacak şekilde vurmalı,

Mızrabın ekseninden bakınca da, 30° civarında bir açı yaparak vurmalıdır. Teller ile arasında açı olmaz ise (Bu durumda tam ucu ile vurur) Çıkan ses kalitesiz olur.

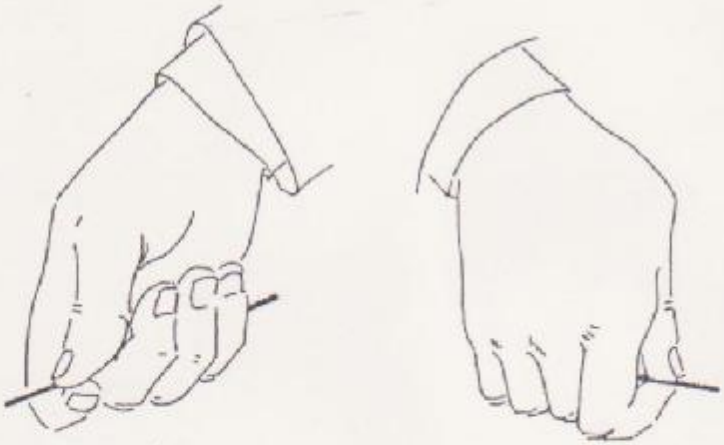

5.Şekil. Mızrap ve tellerin durumu.

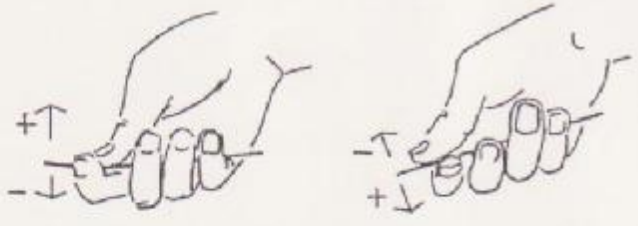
6.Şekil.
MIZRAP TUTUŞ-BAŞLANGIÇ
El üstü ile işaret parmağı ilk boğumu aynı doğrultuda.

Mızrap, başparmak doğrultusunda.

7.Şekil.
MIZRABI TUTUŞ
İşaret parmağı ile başparmak mızrabı aynı noktada serbest bırakıyor.

Diğer üç parmak yumuşak içe kıvrık.

Üstten vuruşta kötü ses.

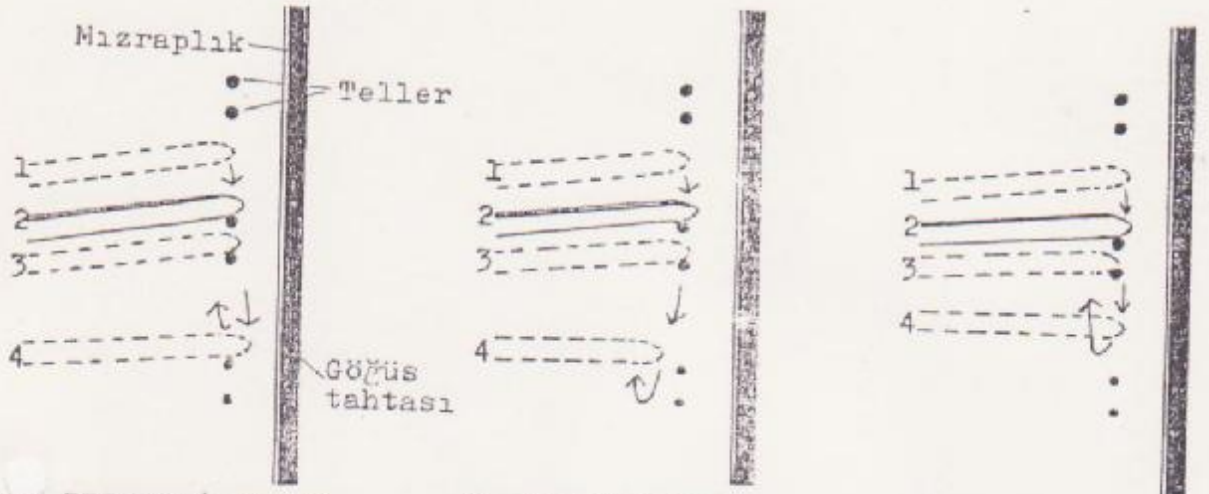
Alttan vuruşta kötü ses.

8.Şekil.
İKİ HATALI TUTUŞ

Bu sayfadaki resimler Cinuçen Tanrıkorur'un Ud Metodundaki fotoğraflardan yararlanarak yapılmıştır.

9.Şekil.

ÜÇ NORMAL MIZRAP VURUŞ TEKNİĞİ

a) DESTEKLİ VURUŞ

Bir çift tele vuran mızrap, alttaçift tele doğru gidip bu tele yaslanıyor.

En güzel ses elde edilir. Telden tele geçişte hızlanmak güçtür.

b) GENİŞ VURUŞ

Bir çift tele vuran mızrap, alttaki çift tele dokunmadan yanından geçip geri dönüyor.

Ses güzeldir, telden tele geçişte uygundur.

c) KISA VURUŞ

Bir çift tele vuran mızrap, alttaki tele varmadan geri dönüyor.

Ses, diğerlerine göre daha azdır. Bir telde hızlı çalışta uygundur.

10.Şekil.

İKİ HATALI MIZRAP VURUŞU

1) TEK TELE VURUŞ

Çift telden üsttekine gelen mızrap, alttaki tele vurmadan geçiyor.

Cılız ses verir. Hatalı vuruştur.

2) ŞAP-ŞAP VURUŞ

Çift tele vuran mızrap, devam ederek, udun göğsüne, mızraplığa çarparak -müzik dışı- ses çıkarıyor.
Telden çıkan ses iyi olmakla beraber, fazladan çıkan -şap- sesi ile hatalı vuruştur.

UD ÇALARKEN

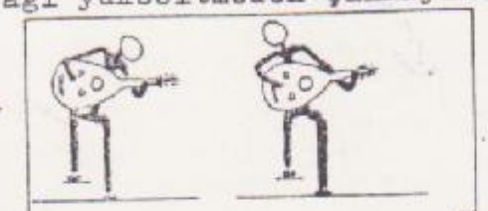
BAŞLANGIÇTAN DİKKAT GEREKEN

B A Z I Y A S A K L A R

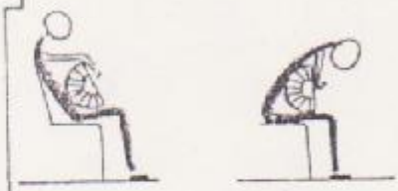
1 - Koltukta veya kollu sandalyede oturmayın.

2- Yüksek sandalyede iseniz, sağ ayağı yükseltmeden çalmayın.

3 - Vücut ekseni, karşıdan bakışta, sağa - sola kaymasın

4 - Arkaya yaslanarak - öne çok eğilerek çalmayın.

5 - Dizler birbirinden uzaklaşmasın.

6 - Sol eli, udu taşımada kullanmayın.

7 - Udun göğüs tahtası havaya bakmasın.

8 - Udun sapı aşağı doğru olmasın .

9 - Udun göğüs tahtasına deymeyin.

11.Şekil.

10- Mızrabı tutan parmaklardan biri, diğerinden ileride olmasın.

11- Hiç bir yerinizde kasılma - gerginlik olmasın.

12- Çalışırken, alıştırmayı (egzersizi) baştan sona çalmayın. Parça parça , küçük güçlükleri hallederek gidin.

13- Müziğin bir lisan olduğunu unutmayın. Anlaşılmaz, belirsiz sesler çıkartmayın. Her ses net duyulsun.

14- Kalitesiz ses çıkarınca, sebebini bulup, tekrar iyi ses çıkarmadan geçmeyin.

Müzik yazısı dışında UD İÇİN ÖZEL İŞARETLER :

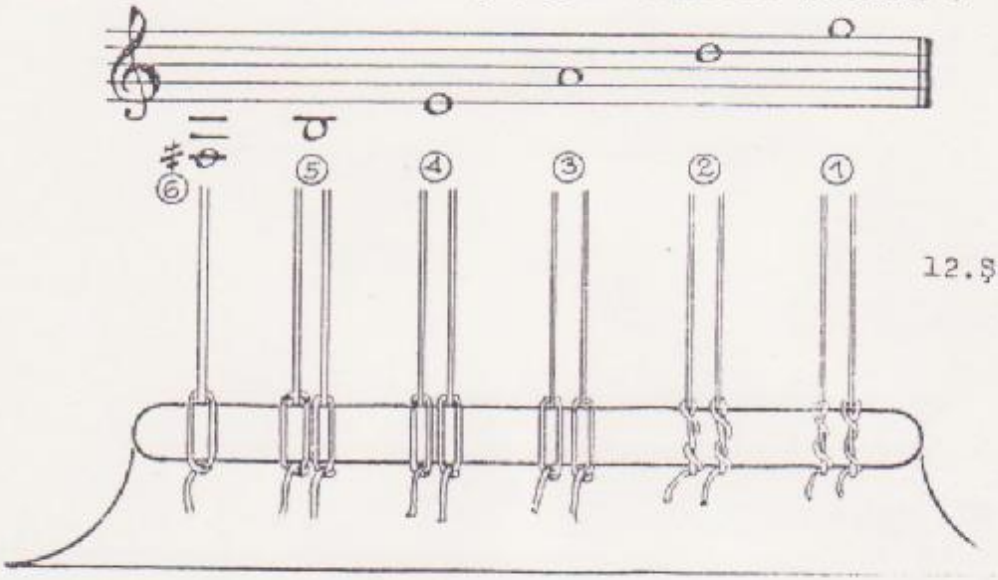
İşareti mızrabın üstten (Aşağı doğru) vuracağını,

İşareti, mızrabın alttan (Üste doğru) vuracağını gösterir.

Tel No.ları, yuvarlak içinde rakkamdır. En ince çift tel 1 dir.

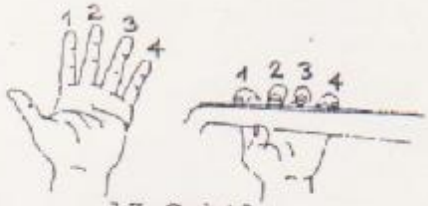
İnceden kalına doğru teller : ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

Buna göre (Kalından inceye)Açık tellerin sesleri :

12.Şekil.

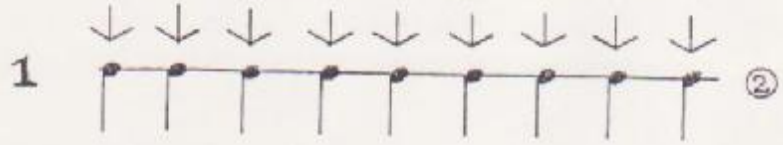
Sol el parmak No.ları,normal rakkamlarla gösterilir.
Nota yanında (o) sıfır,parmak basmadan,açık telden çıkan sesi gösterir.

13.Şekil.

ALIŞTIRMALAR

A) AÇIK TELLERDE İLK ÇALIŞMALAR :

İkinci çift telde, (Açık telde : sol el hiç basmadan) eşit aralıklarla, mızrabı üstten - Destekli vuruşla çalıyoruz. (9.Şekle bakınız.)

Çalışma, aynı incelikte seslerden meydana geldiğinden, başlangıçta, düz çizgi üzerinde gösteriyoruz.

UYARMALAR :

İlerde doğabilecek kötü alışkanlıkları önlemek için, özellikle ilk alıştırmaları çalışırken, dikkatinizi bu konulara ayrı ayrı toplayın :

1- Hiç bir kasılma olmadan oturun, udu tutun ve çalın. Bütün kaslarınız gevşek olsun. (Belde, omuzda, boyunda, bacaklarda, kollarda, bileklerde, eller ve parmaklarda kasılma-gerginlik olmasın.)

2- Hangi kasınız çalışacaksa, ona dikkat edin, gerekmeyen çalışmasın. Mızrabı tutan el, bilekten hareket edecektir.
Kol ekleminden gelen bir hareket olmasın.

3- Vuruşunuz gerektiği kadar kuvvetli olsun. Cılız olmasın.

4- Ağır çalın. Her sesi ayrı ayrı duyup kalitesine bakın.

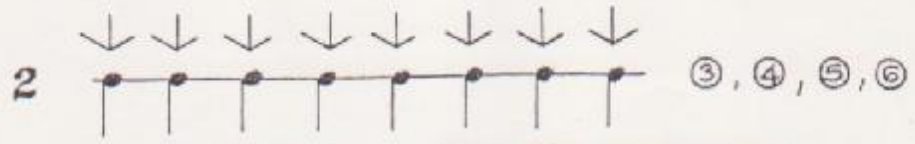
5- İlk 5 alıştırmada sesler eşit aralıkla duyuluyor.Eşitliği bozmayın.

6- Titreşerek ses çıkaran telin üzerine mızrap yavaşça gelir, dokunursa, cızzzt.. sesi çıkar. Önlemek için, telin üzerinde mızrabı bekletmeyin.geldiği gibi vursun.

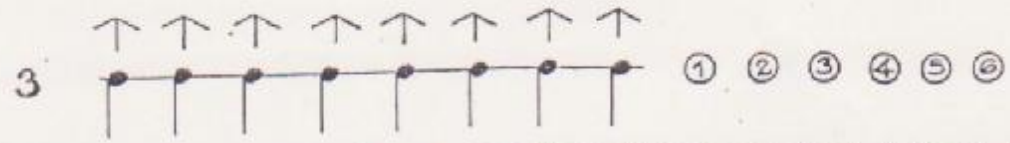
7- İnce tellerin ortaya yakın, kalın tellerin, köprüye yakın kısmından daha güzel ses elde edilir. Çıkan sesin rengine dikkat edin.

Güzel ses çıkaramayan güzel ud çalamaz. Başlangıçtan itibaren mızrabın çıkardığı sesi kontrol edin,sesi çıkaran sağ eldir :

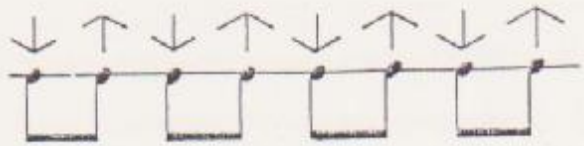
Mızrabın sertliği-yumuşaklığı, iki parmak arasından çıkan (esneyen) kısmının uzunluğu-kısalığı, tele vuran kısmı, tel ile düşeyde yaptığı açı, yatayda yaptığı açı, vurduğu telin cinsi, titreşen telin ortasına veya kenarına yakın yerine vuruşu, vuruşun kuvveti ve daha birçok etken, çıkan sese tesir eder. İşte ilk vuruştan itibaren,çıkan sese tesir eden bu etkenleri bilmeye, keşfetmeye çalışın,bildiğinizi de uygulayın.

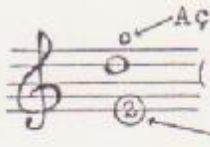
Aynı çalışmayı diğer kalın tellerde yapıyoruz.

İlk iki alıştırmadan farkı, mızrabın alttan vurması (Bütün tellerde.)

4
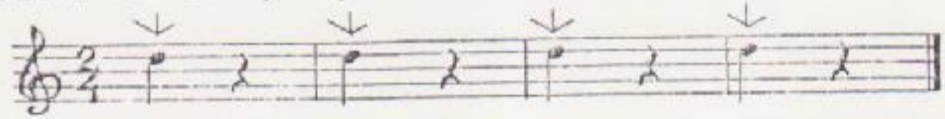
Mızrabı ilk notaya üstten, sonrakine alttan vuruyoruz. Diğer iki li guruplarda da ilkine üstten, ikincisine alttan vurarak devam ediyoruz. (Destekli vuruşla.)

DÖRTLÜK DEĞERLERLE ÇALIŞMALAR :
(Mızrap, her dörtlüğe üstten vuracaktır.)

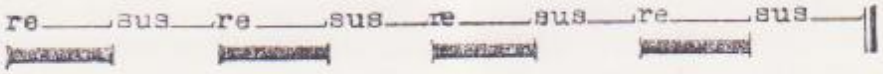
5

DÖRTLÜK SUS İLE ÇALIŞMA :

6

Sus (Es : Sükût) olan zamanda, sol elin parmağı, ses çıkaran tele hafifçe dokunarak titreşmeyi durdurur. Bu sessizlik, o sus işaretinin değeri kadar sürer. 6. Alıştırmada (𝄽 : 1 vuruş).

Demek ki bu parçada, 1 vuruş ses (re), 1 vuruş da sessizlikden oluşan zamanlar eşit olarak birbirini takip ediyor :

7

Mızrap işaretlerini kurşun kalemle koyduktan sonra çalın.

Bütün bu çalışmalarda, 1. alıştırmadan sonra yazılan Uyarmalar aklınızda olarak, (9. sayfa.) daha önceki bilgilere,7. sayfadaki yasaklara riayet ederek oturun, udu, tutun ve çalın.

TAMAMLAYICI ÇALIŞMA :

1, 2., 4., 5., 6., 7. alıştırmaları geniş vuruşla (Desteksiz olarak) tekrar çalışın.

BONA SİSTEMİNDE ZAMAN ÖLÇÜMÜ

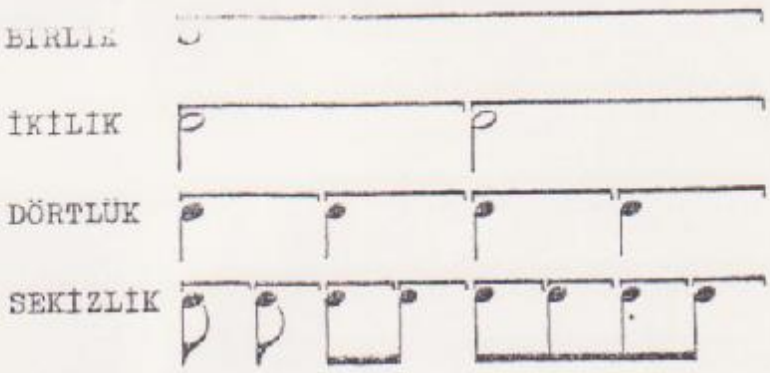
Solfej'de usul, el ile, alt-üst-yanlara vurulur. Geleneksel usul vuruşumuzda ise, her iki el de kullanılır.

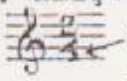
Enstrüman çalanın eli, meşguldür. Ritmik problemlerde, ayak ile, (hafifçe vurarak) zaman bölünebilir. (Âdet haline getirmemelidir.) İşte ayak ile yapılabilecek bu vuruşu 1 el ile yapmak ve notayı düz sesle okumak, BONA sistemi ile zaman ölçmektir.

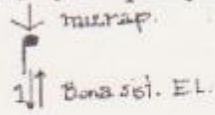
Bu sistemde, (eşit zaman aralıklarıyla) düşey olarak elin inip kalkması bir vuruştur. Yalnız inişi yarım, yalnız kalkışı da diğer yarım vuruştur. (Solfejde, $\frac{2}{4}$ lük usulde, elin inişi 1 vuruş, kalkışı diğer 1 vuruştur, karıştırmayın.) El, inişinde, dize, masaya veya başka bir yere hafifçe vurur.

Vuruş ile ölçülen zamanda, nota, süresince, ismi ve uzunluğu ile, düz sesle söylenir. (Solfejde sesler, ince-kalınlıklarıyla okunur, Bonada, bütün notalar, aynı incelikte sesle okunur.)

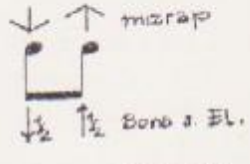
Diğer derslerde gördüğümüz değerleri uzunluk ile gösterelim :

5., 6., 7. alıştırmalarda, dörtlük değerlerle çalıştık. Bu parçalarda birim, dörtlük olduğundan, her dörtlüğe bir vuruş yapmak gerekir :

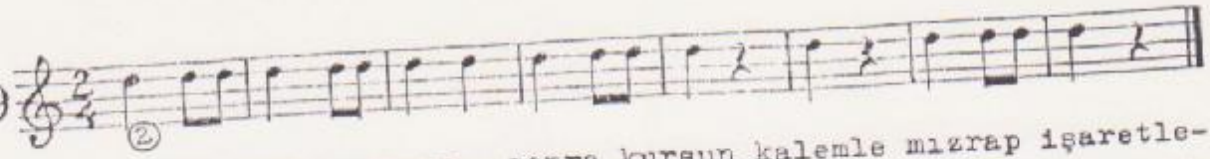

SEKİZLİK DEĞERLER

Sekizlik, dörtlüğün yarısı kadardır. Bona sistemine göre her biri için yarım vuruş yapılır. İkili guruptan birinci sekizlikte inen el, ikincisinde kalkacaktır. Mızrap da, ikili gurubun ilk sekizliğine üstten, ikincisine alttan vuracaktır.
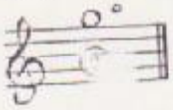

9

Once ritm okuması yapın, sonra kurşun kalemle mızrap işaretlerini koyup çalın (Dörtlüklerde hep üstten, sekizliklerin ilkinde üstten, ikincisinde alttan.)

1. Alıştırma'daki Uyarmalar'a dikkat.(9. sayfa.)

SOL TELİ :

Udunu en ince çift teli ① açıkken 'sol' sesi verir. Bu tele 'SOL TELİ' veya 'GERDANİYE TELİ' denir : (SOL) : GERDANİYE

(Üstteki çalışmalar, ②.telde idi. Bu tel,açıkken 're' sesini verdiğinden adı, 'RE TELİ' veya NEVA TELİ' dir.)

SOL TELİNDE SEKİZLİKLERLE ÇALIŞMALAR :
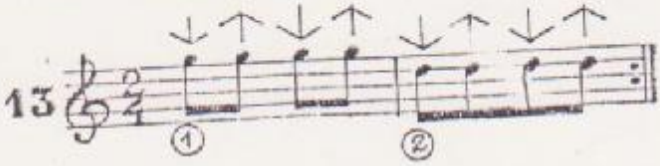
Bu tel,udun en ince teli olup en alttadır.Dolayısıyla desteksiz vuruş yapmaya imkan yoktur. Geniş vuruş ile çalınız.

10

11

12

11 ve 12. Alıştırmaları çalmadan, 9. alıştırma için yazılanları okuyup tatbik edin. (Ritm okuması - mızrap işaretleri -uyarmalar.)

13

NOT : İkinci ölçüde de bütün notalar sekizliktir. 2, 4 , 8 i nin gruplanması farketmez.Birleştiren çizgi tektir.

Dört tane sekizli bir arada olunca, mızrapta prensip'te değişiklik yoktur. 1 , 2 , 3 , 4 üncü sekizlikleri, 1,2-3,4 olarak gene iki ayrı ikili gurup gibi düşünün.

DÜZEN (AKORT)

Belli incelik-kalınlık farklılığındaki düzenli sesler, musikinin malzemesidir. İcracı, istediği incelikteki sesleri çıkararak musiki yapar. Bir telin verdiği sesin incelik-kalınlığı şunlara bağlıdır :

1-Telin malzemesi (Organik: barsak, plastik, metal veya karışım)
2- " ince veya kalın oluşu (Çapının büyüklüğü)
3- " gerginliği
4- " titreşen kısmının boyu.

Aynı malzemeden yapılmış kalın telin kalın, ince telin de ince ses verdiğini udda görebilirsiniz. Çalıştaki tutuşa göre, teller, alttan üste inceden kalına doğru sıralanmıştır. Sesleri de aynı sıraya uygundur. (②.tel, daha kalın gövdeli olmasına rağmen ③. den daha ince ses verir, bu, malzeme farklılığının sonucudur.)

Titreşen kısmın boyunu incelemeyi daha sonraya bırakarak, 3. maddedeki 'telin gerginliği' nin sese etkisini, bu konuda inceleyeceğiz.

Udda, bir ucundan büyük eşikte bağlı olan teller, diğer uçları, küçük eşikten geçtikten sonra, herbiri için yuvalarında dönmek üzere yapılmış burgulara sarılırlar. Bu burgular döndürülerek tel gerilir veya gevşetilir, istenen ses bulununca burgu sabitleştirilir. Bu işlem, o teli akort etmek : DÜZENLEMEK' tir.

Aletin bütün tellerini, birbiri ile ilgili olarak belirli incelikteki seslere çekmek ise 'UDU DÜZENLEMEK' veya udu akort etmektir.

NAZARİ KÜÇÜK BİLGİLER :

Batı musıkisinde, saniyede 440 titreşim yapan sesin adı LA'dır. Bu ses, musıkimizde de ölçü olarak alınmıştır. Bu sabit incelikteki sesi DİYAPAZON denen alet verir.

Musıkimizde, bu 440 titreşimli ses, değişik seslere karşılık olarak alınmış, böylece değişik düzenler sistemi kullanılmıştır. Diyapazon LA'sını aynen kabul eden düzene MANSUR DUZENİ denmiştir.

Ancak, tanbur, kanun, kemençe gibi udda da, RE teli, diyapazonun LA'sına akort edilmektedir. Bu akort, bu aletlerin bugünkü kullanılışlarına ve tınılarına uygun olduğundan tatbik edilmektedir. Bu düzenin adı, BOLAHENK DÜZENİ ' dir. (Ud'dan çıkan DO sesi, piyanodaki SOL sesi ile aynı incelikte olmaktadır. Onun için UD, bir SOL SAZ'dır.)

UDUN AKORDU (DÜZENLENMESİ)

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı gibi, diyapazon veya düdük veya sabit sesli bir aletten (440 titreşimli)LA sesi alınır. Udun ②. teli olan NEVA : RE çift telinin biri (Tercihan üstteki) bu sesi vrene kadar gerilir veya gevşetilir. Bu telin akordu olmuştur. Daha sonra, çift telin ikincisi, ilki ile aynı sesi verecek şekilde akort edilir. "...Burada dikkat edilecek şey,çifti kendi arasında tek tel hissini verecek kadar iyi kaynaştırmaktır..."(*)

Bir sesin dörtlüsünü ayırdedecek kadar musikide ilerleyince, diğer teller de, ilk düzenlenen tele göre düzenlenebilir :

①. çift tel, ②. den bir dörtlü daha incedir. (Sol : Gerdaniye teli.) akordedilmiş olan 're telinin tam dörtlü üstünde ses veren'Sol teli', "RE" sesinden hareket edilerek, "SOL" sesi aranarak akordedilir. Gene önce çift telin biri akordedilip, diğeri ona kaynaştırılır. Daha sonra, aynı şekilde :

⑤. tel, ③. den tam dörtlü aşağıdaki sese.
④. " ③. " " " " "
⑤. " ④. " " " " "
⑥. " ⑤. " " " " " akort edilir.

AKORT EDERKEN :
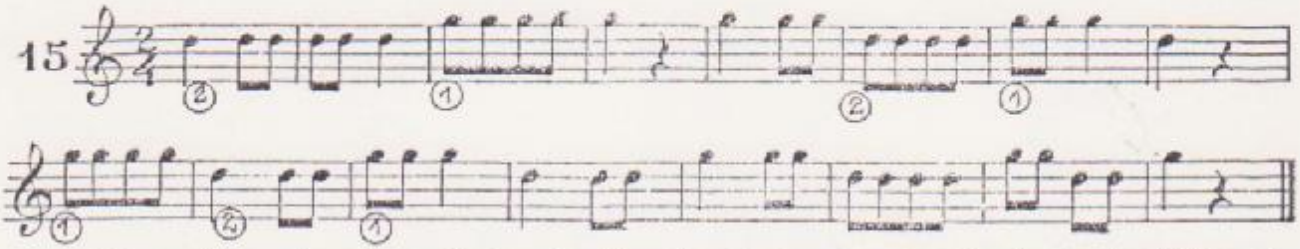
1-İlk akort çalışmalarını bir bilenin kontrolünde yapın.
2-Önce, biri akortlu olan çift teli kaynaştırmayı öğrenin.
3-Burguyu çevirirken, devamlı olarak,Hiç aralıksız,mızrabı vurarak,sesi ne kadar inceltip kalınlaştırdığınızı kontrol edin.
4-Önce, düzenleyeceğiniz sesi iyice duyun,tel,o sese göre ince mi,kalın mı ses veriyor, anladıktan sonra gereken istikamette burguyu kullanın. Daima,sesi inceltmek mi kalınlaştırmak mı gerektiğini düşünerek,incelttiğinizi veya kalınlaştırdığınızı farkederek burguyu döndürün.
5-Teli gevşetirken tehlike yoktur.Gererken, kopabileceğini düşünüp daha dikkatli olun (Gene de akordetmeğe alışana kadar teller kopacaktır,tel kopartmadan akort öğrenilmez.) Yalnız,kopan tek telin yerine tek tel takmayın, çiftini birden değiştirin.Yoksa kaynaşmaz,
6-İnceltmek gerekiyorsa, teli hemen germeyin.Önce hafifçe gevşetipsonra, yavaş yavaş inceltin.
7-Tahta burgu,başlangıçta sabittir.Akort ederken yuvasında dönmeyecek kadar sıkışmışsa,hafifçe çekin,istediğiniz sesi verince, gene hafifçe bastırın.

(*)Cinuçen Tanrıkorur -Ud Metodu'ndan.

14

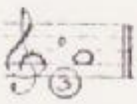

15

14 ve 15. alıştırmaları da 9. alıştırmada yazılanları tatbik ettikten sonra çalın (Ritm okuması-mızrap işaretleri-uyarmalar.)

DİĞER AÇIK TELLER

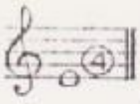

(LA) : DÜGÂH

Üçüncü açık tel, LÂ sesini verir. Adı LÂ TELİ veya DÜGÂH TELİ'dir. Notada ③ veya Ⓓ şeklinde gösterilir.

16

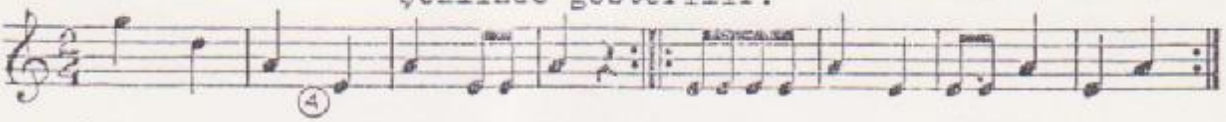

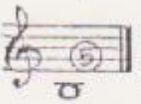

(Mİ) : HÜSEYNİ AŞİRAN

Dördüncü açık tel, Mİ : HÜSEYNİ AŞİRAN (veya) AŞİRAN sesini verir. Bu telin adı, Mİ TELİ veya AŞİRAN TELİ' dir. Notada ④ veya Ⓐ şeklinde gösterilir.

17
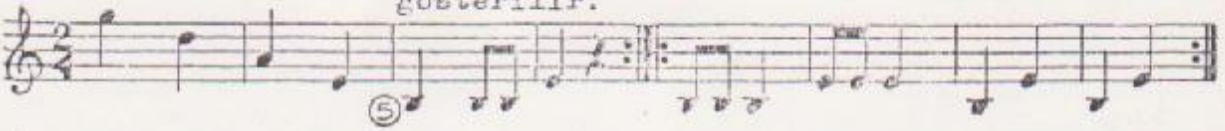

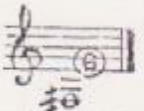

(Sİ) : KABA BUSELİK

Beşinci açık tel, Sİ : KABA BUSELİK sesini verir. Bu telin adı Sİ TELİ veya KABA BUSELİK TELİ ' dir. Notada ⑤ veya Ⓑ şeklinde gösterilir.

18

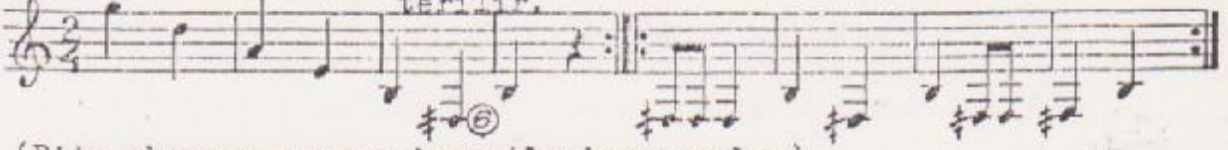

(FA DİYEZ): KABA GEVEŞT

Altıncı açık tel, FA küçük mücennep DİYEZİ: KABA GEVEŞT sesini verir. Bu telin adı BAM TELİ ' dir. Notada ⑥ veya Ⓚ şeklinde gösterilir.

19

(Ritm okuması-mızrap işaretleri-uyarmalar)

22.Sayfayı okuyup 23.sayfayı çalışabilirsiniz.

SOL EL PARMAK BASKISI

Düzen (Akort) konusunda, bir telin verdiği sesin ince-kalınlığının " Telin titreşen kısmının boyu " na bağlı olduğunu öğrenmiştik. Uzun tel : kalın , daha kısa tel : daha ince, ...çok kısa tel : çok ince ses verir. Bu derste ve daha ilerde telin sap üzerindeki kısmına basıp (telin titreşen kısmının boyunu istediğimiz kadar kısaltıp) istediğimiz sesi elde etmeye çalışacağız.

Açık tele göre, titreşen kısım belli oranlarda kısaldıkça, ses de belli oranlarda incelir:

Telin yarısı titreşince, açık telin sekizlisi,
" 2/3 ü " " " tam beşlisi,
" 8/9 u " " " T : TANİNİ kadar daha incesi çıkar. Udda, bu sonuncu aralıkla başlayacağız. Yukarıdaki bilgilere göre,

1. boş tel (SOL : Gerdaniye) den tanini uzaklıkta:(LA : Muhayyer)
2. " " (RE : Neva) dan " " (Mİ : Hüseyni)
3. " " (LA : Dügah) " " " (Sİ : Buselik)

Ve böylece devam ederek diğer tellerdeki sesler elde edilebilir.

Birinci teldeki LA : MUHAYYER sesini 1. parmak ile basarak çalışmaya başlayacağız.

Sol elin parmak uçları, teli, sapa doğru bastırarak sıkıştırır. Diğer taraftan da büyük eşiğe bağlı olan telin bu kısmı titreşir. Perdeli aletlerde basılan parmaktan sonraki perde ile köprü arası titreşeceğinden ve bu perdeler tam yerinde olduğundan istenen ses elde edilir. Parmak, bu perde içinde nereye basarsa bassın, aynı ses çıkar. Ancak, sapı perdesiz, dümdüz olan udda, parmak ne kadar ilerlerse, ses o kadar incelir. İstenen sesin çıkması için, icracının, parmağını tam yerine basması gerekir. Biraz ilerisi veya gerisi falso ses verir.

PARMAKLARIN BASMASINDA PRENSİPLER :

Diğer parmaklar tele basarken, baş parmak, sapın arkasında, karşı kuvvet ile dengeyi sağlar. (Bu karşı kuvvet, asla koldan gelmemelidir. Geri kalan 1.,2.,3.,4. parmaklar ise, telde istenen noktalara basar veya BASMAK ÜZERE HAZIR dururlar, (Bir parmak basarken diğerleri,hemen basacak gibi hazır olmalı,sapın altına kaçmamalı veya düzleşip karşıyı göstermemelidir.) Her parmak kendi kuvveti ile basmalıdır.

4 parmağın da aynı imkan ve rahatlık ile basabilmesi için, el ile parmakların birleştiği kısım ve el ayası tellere paralel olmalıdır.

Parmaklar daima uçları ile(düz veya geriye kırılmadan) sapa dik olarak basmalıdır.

Bu prensiplere uygun olarak kol ve elin durumlarını ayrı ayrı görelim.

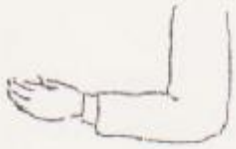
14.Şekil.

SOL KOL VE ELİN PARMAK BASMAYA HAZIR DURUMA GETİRİLMESİ :

-Hiç bir kasılma olmamalı-

1-Solkol kendi ağırlığıyla bırakılıyor.

2-Dirsek kırılarak ön kol, yatay hale getiriliyor.

3-El döndürülüp avuç içi yatay, yukarı bakar hale getiriliyor.

4-Bilek kırılarak, avuç içi omuza bakar hale getiriliyor.

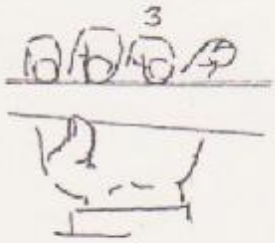
5-Dört parmak, yanlara doğru, kasılmadan, mümkün olduğu kadar açılıyor

6-Gene bu dört parmak, ele birleştikleri noktalarda hiç değişme olmadan eklemlerinden içe kıvrılıyor. (Parmak uçları aynı hizada.)

7-Bu parmak uçlarının dördü de bir tele basıyor. (4. Tele basın.) Başparmak, sapın arkasında, karşı kuvvet ile dengeyi sağlıyor.

8-Üçüncü parmağın ses çıkarması için yalnız 4.parmak kalkıyor. Kalkan 4. parmağın telden çok uzaklaşmadığına dikkat edin.

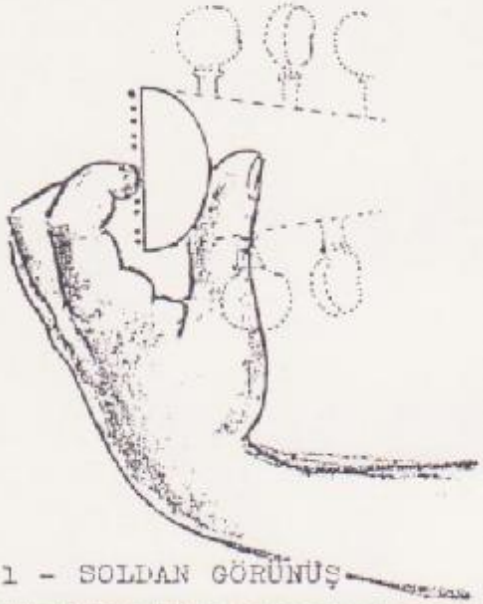

9-İkinci parmağın ses vermesi için 3. parmak da (telden uzaklaşmadan) kalkıyor.

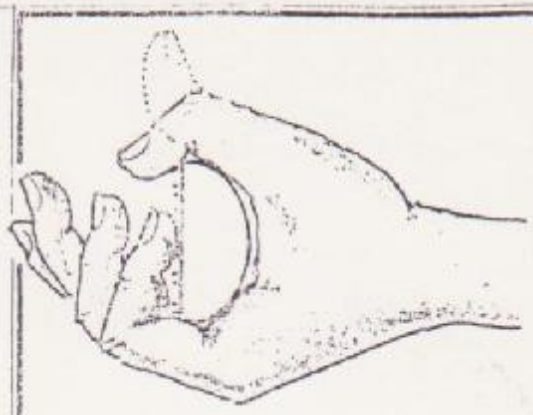

10-birinci parmaktan ses elde etmek için, 2. parmak da telden uzaklaşmadan kalkıyor. Kalkan parmaklar, kalktıkları yere hemen basacak gibi yakın.

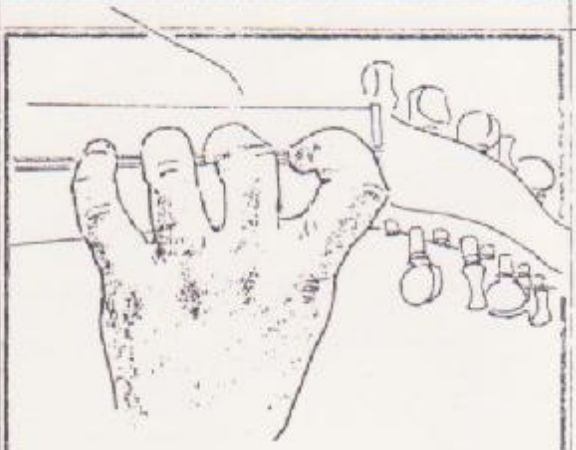
Tele basıp ses çıkaran parmaklar, uçları ile, sapa dik yönde, belirli bir kuvvetle basar. Basan ve basmayan parmaklar, hiç bir zaman bitişik olmaz. Özellikle, 1. parmağı basarken, 2. parmağın ondan ayrı, şekildeki gibi kıvrık , basacağı yere yakın durmasına dikkat edin.

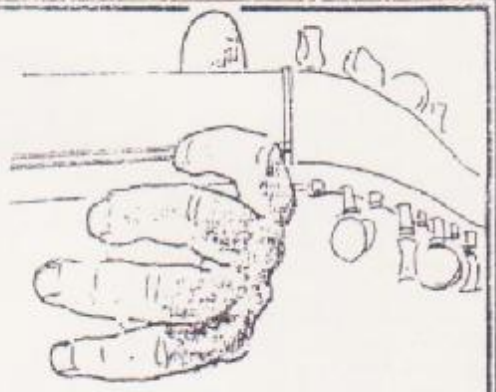
1 - SOLDAN GÖRÜNÜŞ

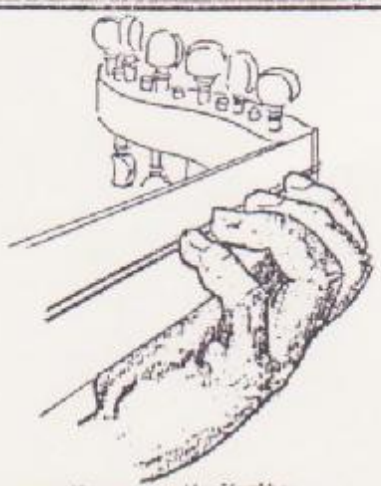
HATALI TUTUŞ
El ayası sapı kavramış,
Başparmak sapın üzerinde,
Parmaklar, tellere
dik basamıyor.

2 - KARŞIDAN GÖRÜNÜŞ

HATALI TUTUŞ
El ayası ile sap ara-
sında açı var.
2.,3.,4. parmaklar
(Özellikle 4.) güç ba-
sar veya basamaz.

3 - SAĞDAN GÖRÜNÜŞ

SOL EL İKİ HATALI TUTUŞ
16.Şekil.

15.Şekil.
SOL EL
NORMAL TUTUŞ
ÜÇ GÖRÜNÜŞ

SOL EL - PARMAK BASKISINDA DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR :

OMUZ :

İki omuz da aynı hizada olmalı.

Sol omuz aşağı düşmesin.

KOL :

Omuz-dirsek arası düşey olmalı.

Önkol yatay olmalı.Bilek kısmı hafifçe yukarı kalkabilir. Dirsek,bilekten daha yukarıda olmamalı.

DİRSEK :

Omuz ile aynı düşey doğrultuda olmalı.Dirseğin,omuza göre geri kayması hatalıdır. Hafifçe ileride olabilir.

Dirseğin omuza göre sola, dışarı doğru çıkması hatalıdır. Hafifçe içe yaklaşabilir.

BİLEK :

Önkol ile el ayası arasında,yukarı bakan bir açı olmalıdır. El ve önkol aynı doğrultuda olmamalı.Hele, bileğin, el ayasına göre yukarıda olması daha kötüdür.

BAŞ PARMAK :

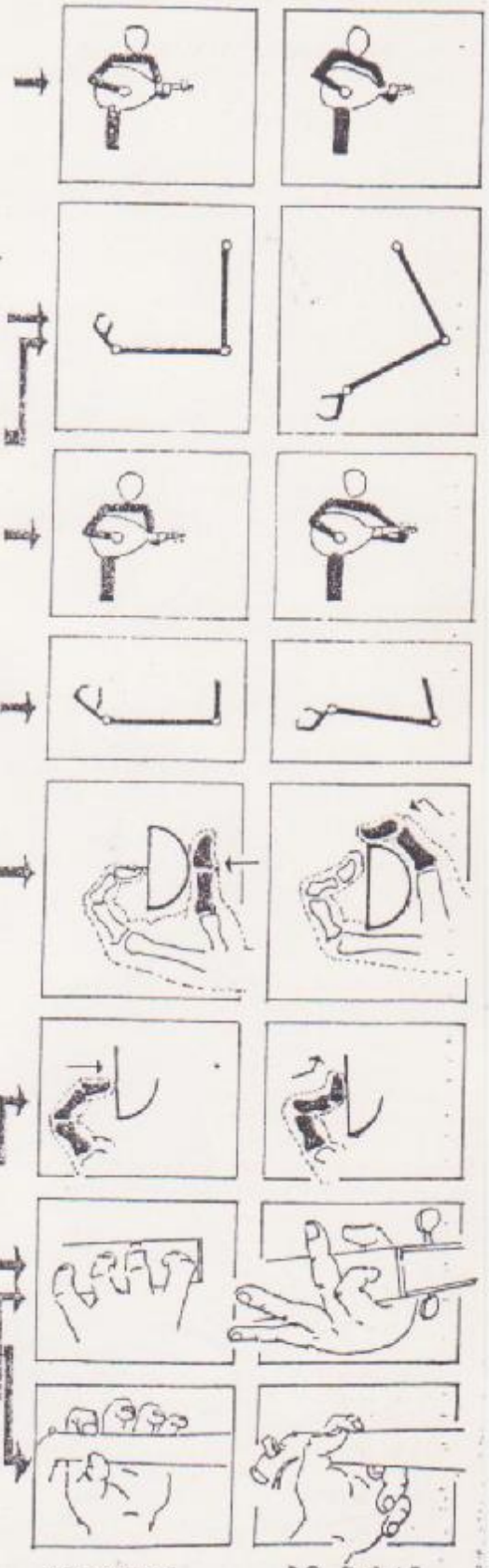
Diğer parmaklardan farklı olarak iki kemiklidir. Sapın arkasından, uçtaki kemik veya eklem bastırmalıdır.Ele bitişik olanı sapa dayamayın.(O zaman avucun başparmağa yakın kısmı sapa değer. Başlangıçta kaslar kuvvetli olmadığından el bu şekli almak ister.Ancak, kalın tellerde çalarken ve 3., hele 4. parmak basarken böyle tutmak imkansızdır.)

BASAN PARMAKLAR :

Bu parmakların tele,dik olarak,uçları ile basmaları gerekir. Basan parmak, uçtaki eklem - den geriye kırılmamalıdır.

Basan parmağın,yanındakinden ayrı olarak kendi kuvveti ile basması gerekir. Yanındaki parmak yardım için basana bitişmemelidir.

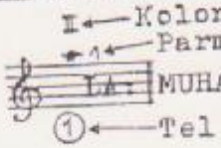
Basmayan parmaklar sapın altına kıvrılmamalıdır. Gene kuvvetli basmak isteğinden, basmayan parmaklar, düzleşip karşıyı göstermemelidir. Basmayan parmaklar, basacakları yere yakın,sapa doğru kıvrık, ayrı beklemelidir.Başka için gerektiğinden fazla kuvvet harcanmaz ve yeteri kadar kuvvetle basılırsa, bu sonuncu hatalar kalmaz.
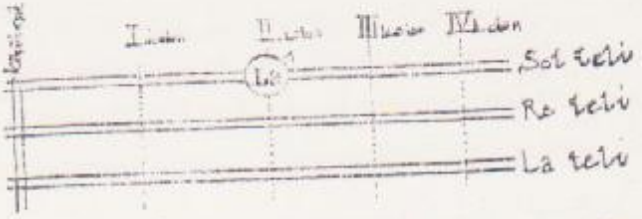

17.Şekil. İYİ TUTUŞ

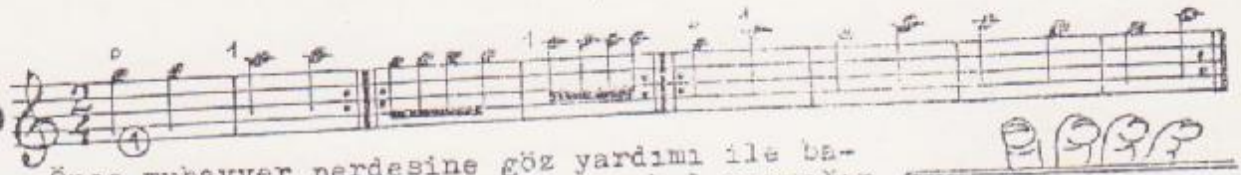
18.Şekil. KÖTÜ TUTUŞ

1. TELDE 1.PARMAK (MUHAYYER)

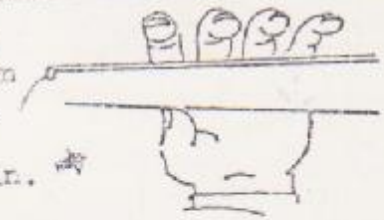

20
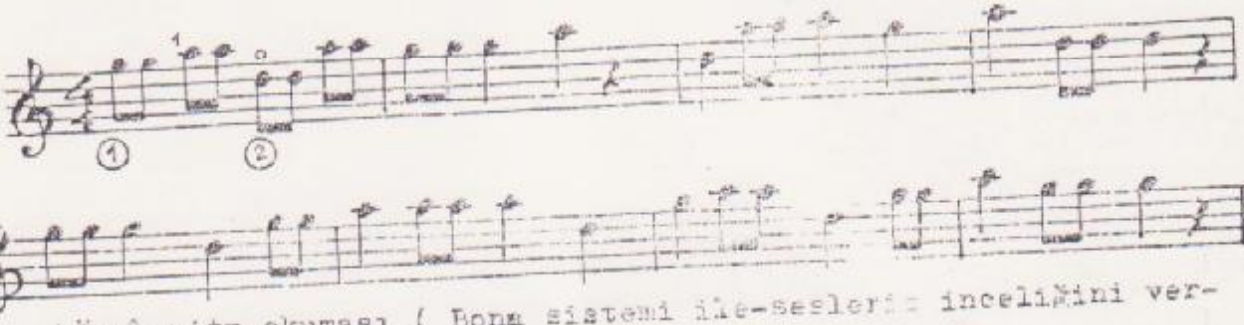

-Önce muhayyer perdesine göz yardımı ile basıp, çıkan sesi kulakla kontrol ederek 1.parmağın basacağı yeri bulun.Çalmaya başlarken,1. parmak, basacağı yere yakın, kıvrık, hazır olsun.

-Basan 1. parmak kalkınca telden uzaklaşmasın.
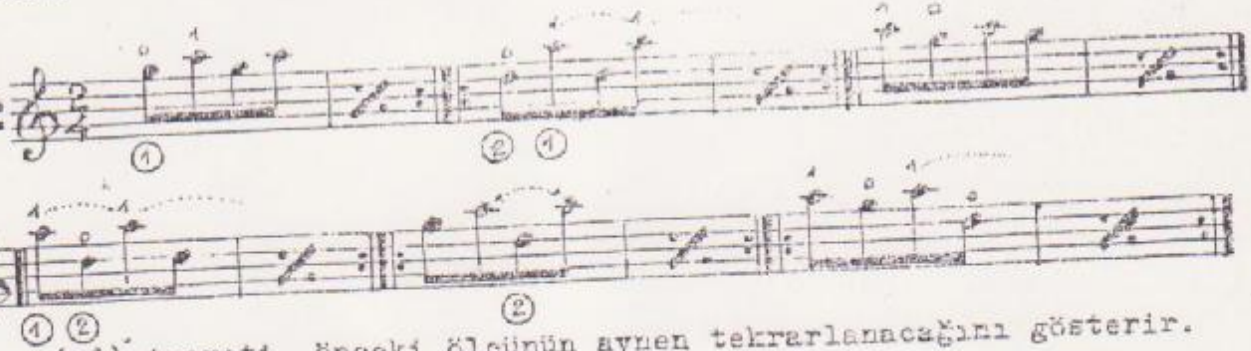

21

-Önce ritm okuması (Bona sistemi ile-seslerin inceliğini vermeden,aynı kalınlıkta)

-Mızrap işaretlerini koyun, birer, sonra ikişer, sonra dörder ölçüler halinde parça parça çalışın.Problemler hallolunca hepsini çalın.

22
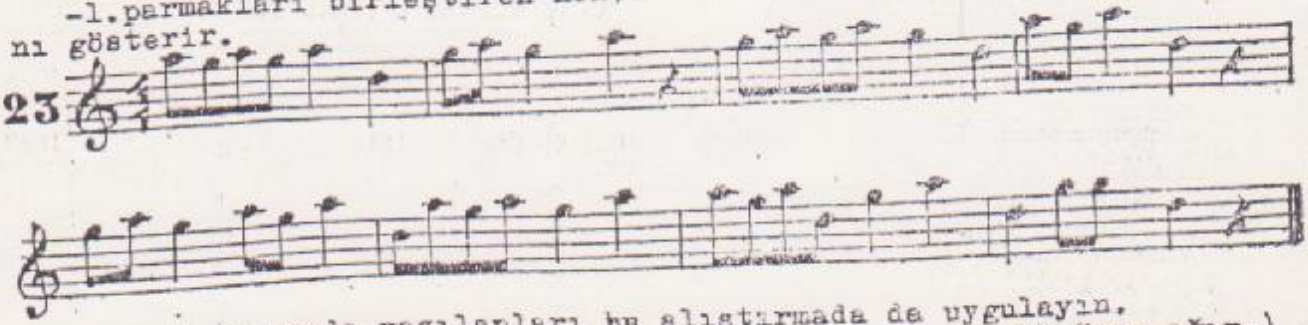

-(%) işareti, önceki ölçünün aynen tekrarlanacağını gösterir.

-Röprizleri çok defa, herbiri ayrı parça imiş gibi çalışın.

-Önce ağır, hallettikçe hızlı çalın. Daima net ve güzel ses çıkması, falso olmaması amacınız olsun.

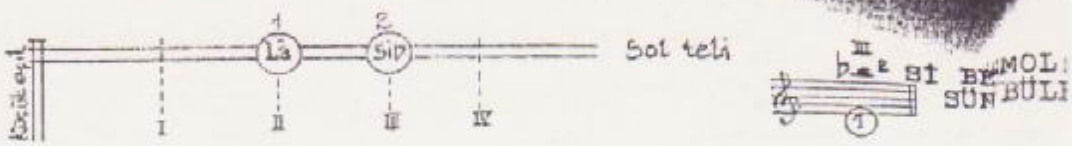
-1.parmakları birleştiren nokta noktalar, parmağın kalkmayacağını gösterir.

23

21. alıştırmada yazılanları bu alıştırmada da uygulayın. (Ritm okuması,mızrap işaretleri,parça parça çalışmak,önce ağır.)
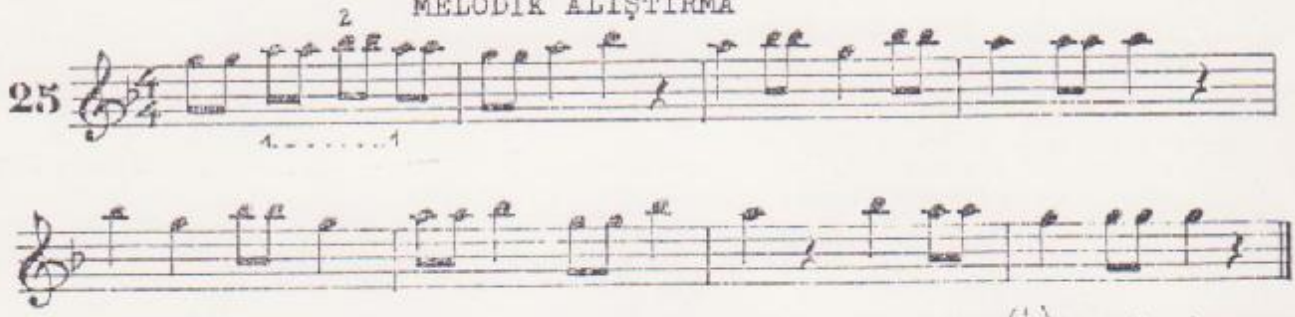
① TELDE 2. PARMAK (SÜNBÜLE)

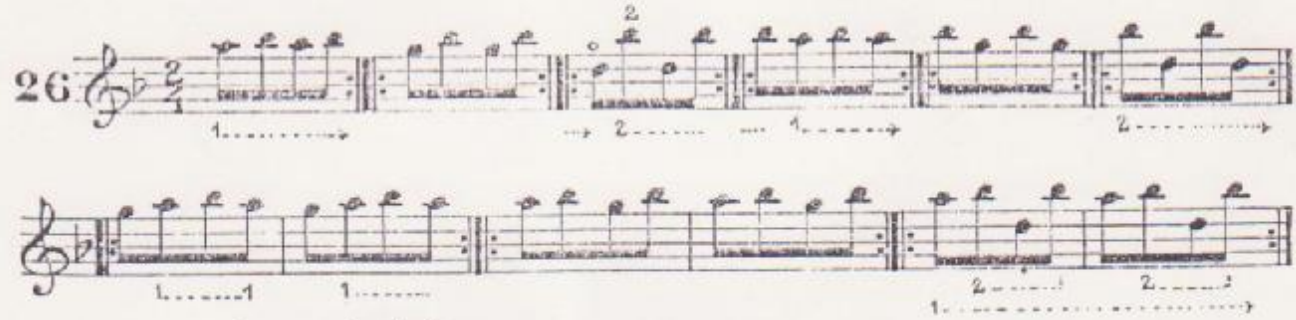

Önce, muhayyer perdesini bulduğunuz gibi, SÜNBÜLE perdesini de göz yardımı ile bulup kulakla kontrol ederek 2. parmağın basacağı yeri bulun. Zaten 1. parmak, muhayyerin yerini bilmektedir. Çalmaya başlarken, 1. ve 2. parmaklar, basacakları yere yakın, kıvrık, hazır olsun.

MELODİK ALIŞTIRMA
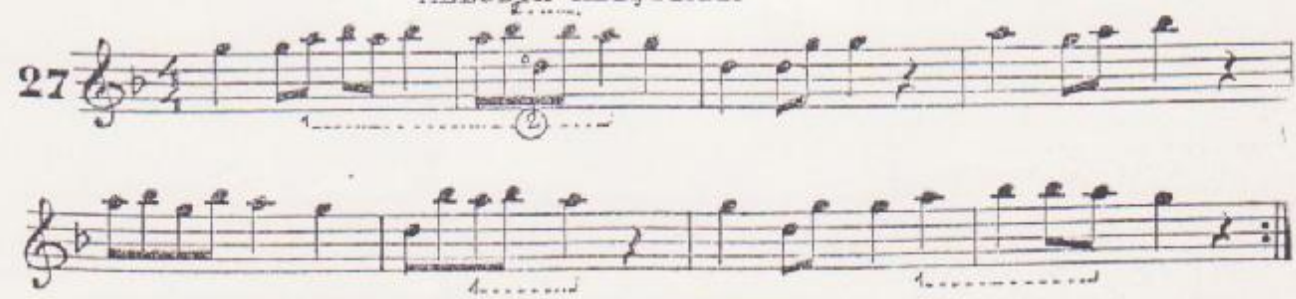

- Sol anahtarından sonra, 3. çizgiye, si'ye konan (b) bemol, bu parçadaki bütün si'lerin bemol olacağını gösterir. (Nazariyat dersinizden DONANIM konusunu hatırlayın.)
- 21. alıştırmada yazılanları burada da uygulayın. (Ritm okuması, mızrap işaretleri, parça parça, önce ağır çalışmak.)

-Röprizler çok defa.
-Önce ağır, hallettikçe hızlı-Daima net, güzel ses.
-Kalkmayan parmaklara dikkat.

MELODİK ALIŞTIRMA

-21. alıştırmada yazılanları uygulayın.
-Kalkmayan parmaklara dikkat.

SAĞ EL (MIZRAP) TEKNİĞİ

Mızrap bir (çift) telde rahatça işler. Telden tele geçişte ise aynı rahatlık yoktur. Hele hızlı çalarken, üstlü-altlı vuruşla, sol elin parmak baskısı ile ilgili problemler de varsa icra pek güçleşir.

İlerde karşılaşacağınız bu tür güçlükleri yenecek teknik seviyeye ulaşabilmek için, problemlerden biri, yalnızca sağ el: mızrap ile ilgili çalışmalar yapacak ve güçlüğün en az olduğu iki komşu telden başlayacağız.

Bu: iki tel (Ms. ① ve ②ci teller) arasında mızrap, pek çok şekilde kalına, inceye vurabilir. Bu vuruşları en küçük bütüne ayırırsak, yani iki komşu tele birer defa mızrabı vurursak başlıca 2 sıramız olacaktır : 1-ÖNCE KALIN TEL

2-ÖNCE İNCE TEL. Mızrap üstlü-altlı vurulduğundan, bunlar da ikişer cinse ayrılabilir :

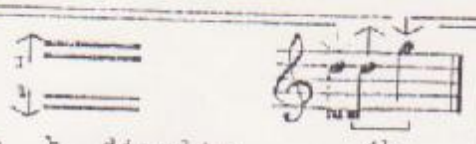
1-ÖNCE KALIN TEL :

a) Mızrap kalın tele üstten vurmuşsa ince tele de alttan vuracaktır :

Bu, iki tele göre DIŞTAN vuruştur. Dıştan vuruşa a diyelim.

b) Mızrap kalın tele alttan vurmuşsa ince tele de üstten vuracaktır :

Bu da İÇTEN vuruştur. İçten vuruşa da b diyelim.

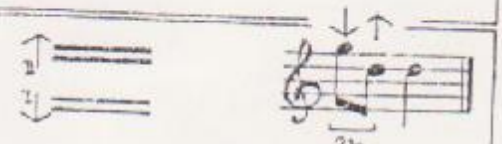
2-ÖNCE İNCE TEL :

Mızrap ince tele alttan vurmuşsa, kalın tele de üstten vuracaktır :
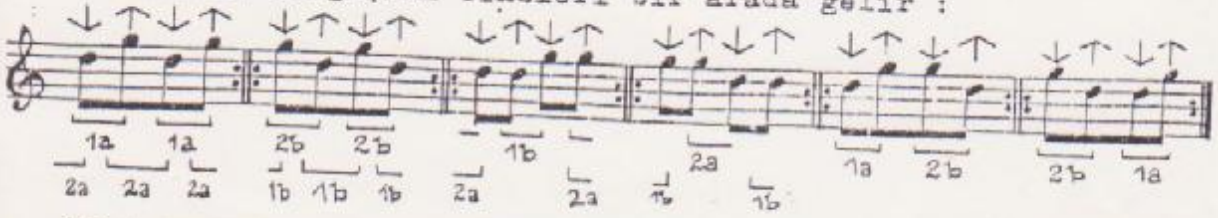

Bu, DIŞTAN vuruştur : a

b) Mızrap ince tele üstten vurmuşsa, kalın tele de alttan vuracaktır :

Bu, İÇTEN vuruştur : b

Genellikle bu güçlük cinsleri bir arada gelir :
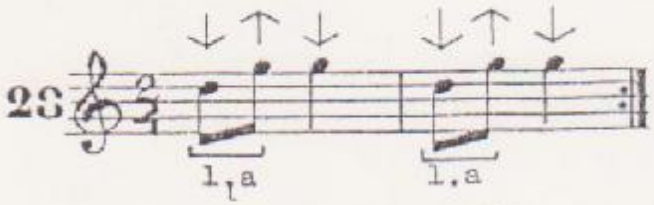

Bu 4 mızrap sırasını önce ayrı ayrı çalışacağız.

MÜHİM NOT: Bu 4 sayfadaki mızrap çalışmalarını,40. ve daha sonraki alıştırmalarla beraber, onlara paralel olarak götürün. Meselâ 53.alıştırmaya kadar hep 24. sayfayı çalışmak gibi.

İKİ KOMŞU TELDE MIZRAP ÇALIŞMALARI

1a önce kalın tel dıştan vuruş

Sağ el bilekten hareket edecek-Kasılma olmasın.
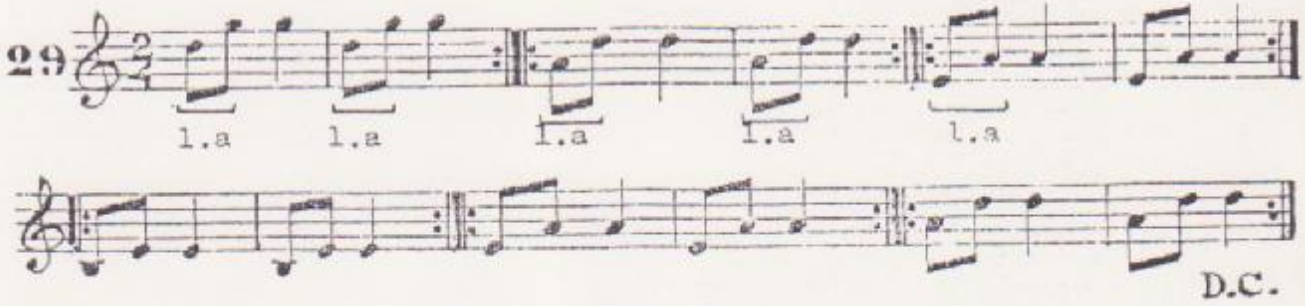

Daima net - güzel ses.
Önce ağır,
Rahatladıkça daha hızlı.

AYNI ÇALIŞMA DİĞER TELLERDE :

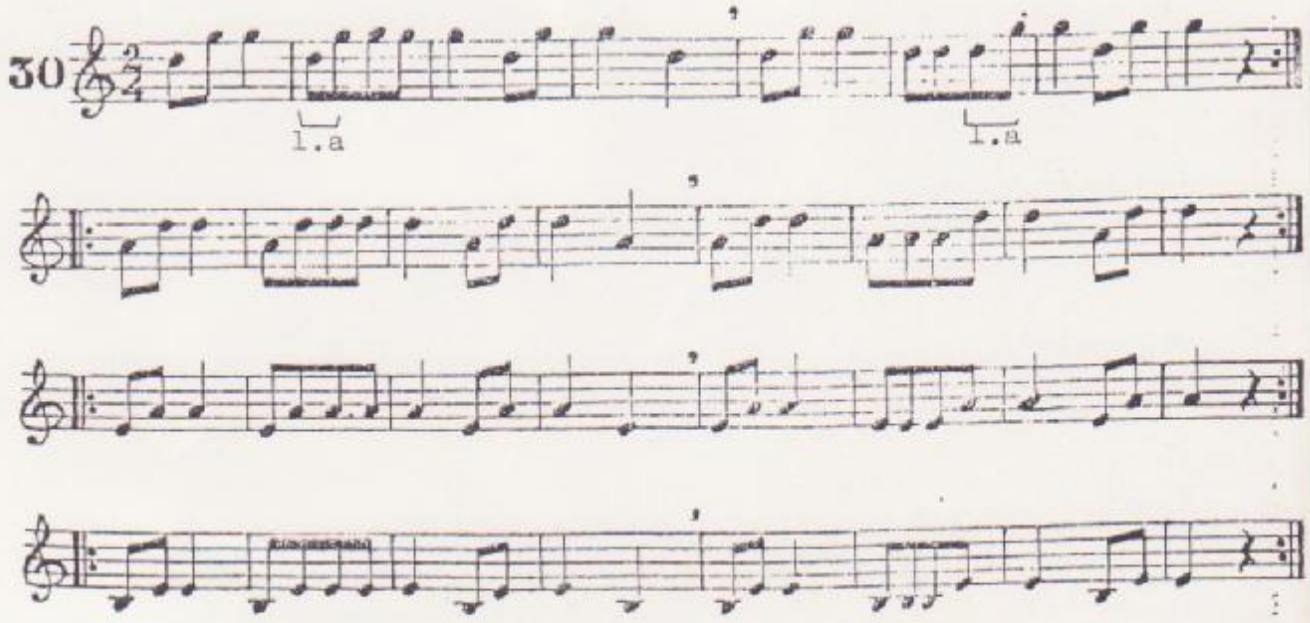
Tekrarlar çok defa. (Hallettikten sonra ve derste çalarken, nota yazımı kurallarına uyarak ikişer defa.)

(D.C.): Başa dönülecek.
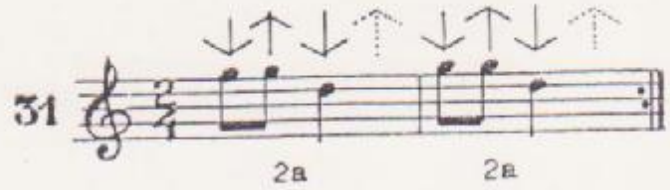

1a GÜÇLÜĞÜNÜN DEĞİŞİK ZAMANLARA GELMESİ :

Önce birinci satırın iki, dört, sekiz ölçüsünü çalışıp ezberleyin. Diğer satırlar birincinin aynen tekrarıdır.

İKİ KOMŞU AÇIK TELDE MIZRAP ÇALIŞMALARI
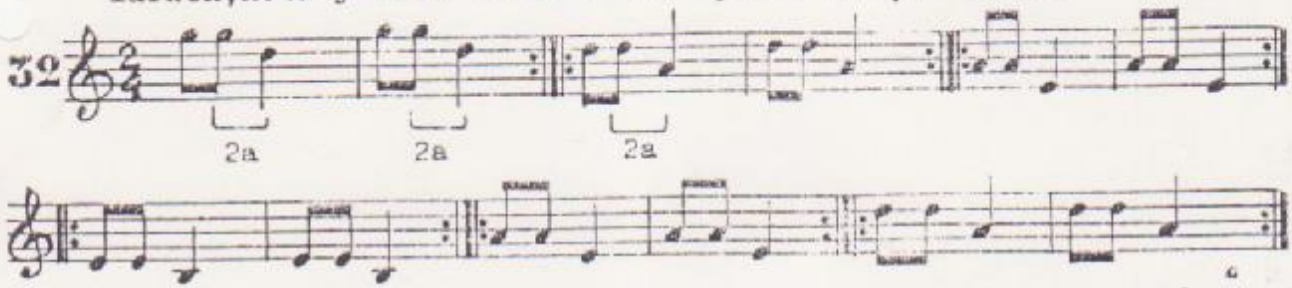
2a önce ince tel dıştan vuruş

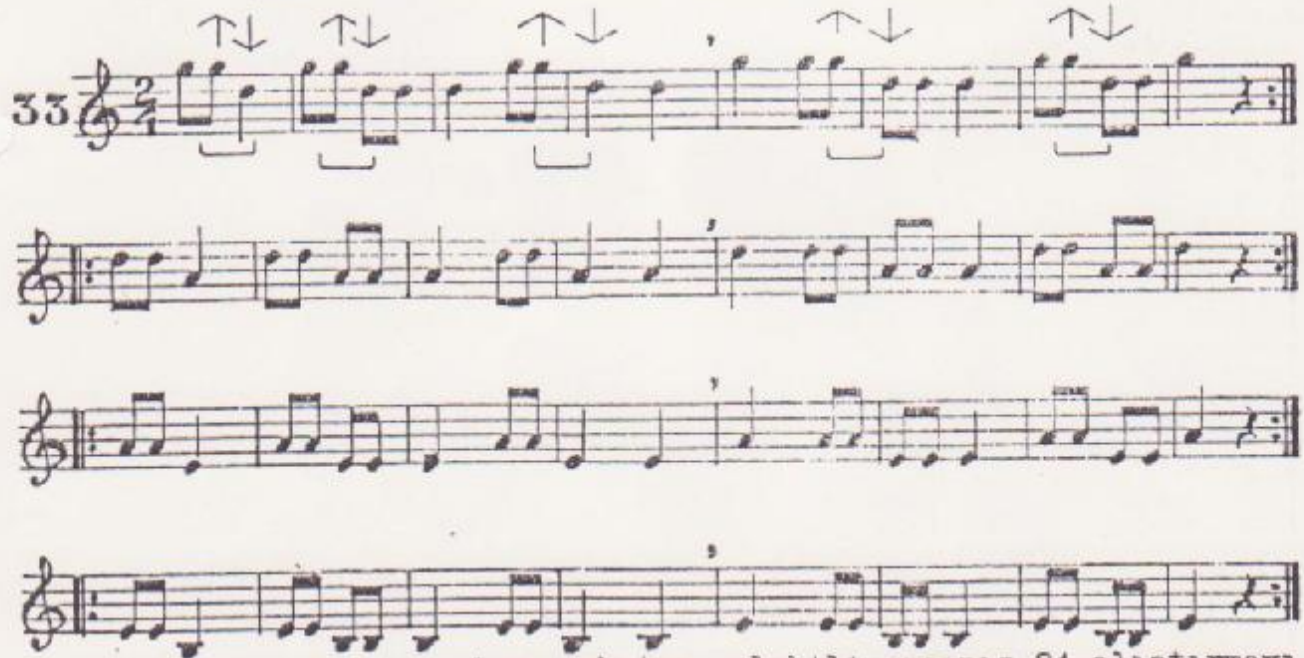
Daima net ses.
Önce ağır,
Rahatladıkça daha hızlı.

AYNI ÇALIŞMA DİĞER TELLERDE :

Tekrarlar çok defa.(Hallettikten sonra ve derste çalarken,nota yazımı kurallarına uyarak ikişer defa.)

2a GÜÇLÜĞÜNÜN DEĞİŞİK ZAMANLARA GELMESİ :

Bir önceki ve bu sayfayı rahatça çalabiliyorsanız 84.alıştırmayı çalışabilirsiniz.

İKİ KOMŞU AÇIK TELDE MIZRAP ÇALIŞMALARI
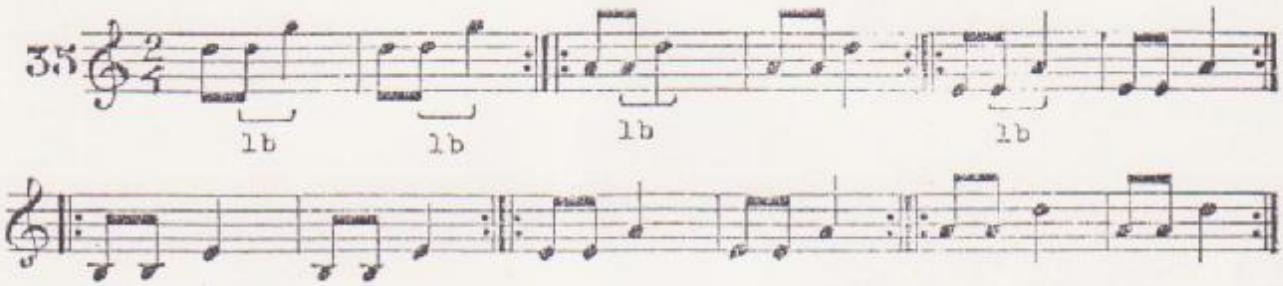
1b önce kalın tel içten vuruş

Daima net ses.
Önce ağır,
Rahatladıkça daha hızlı.

AYNI ÇALIŞMA DİĞER TELLERDE :
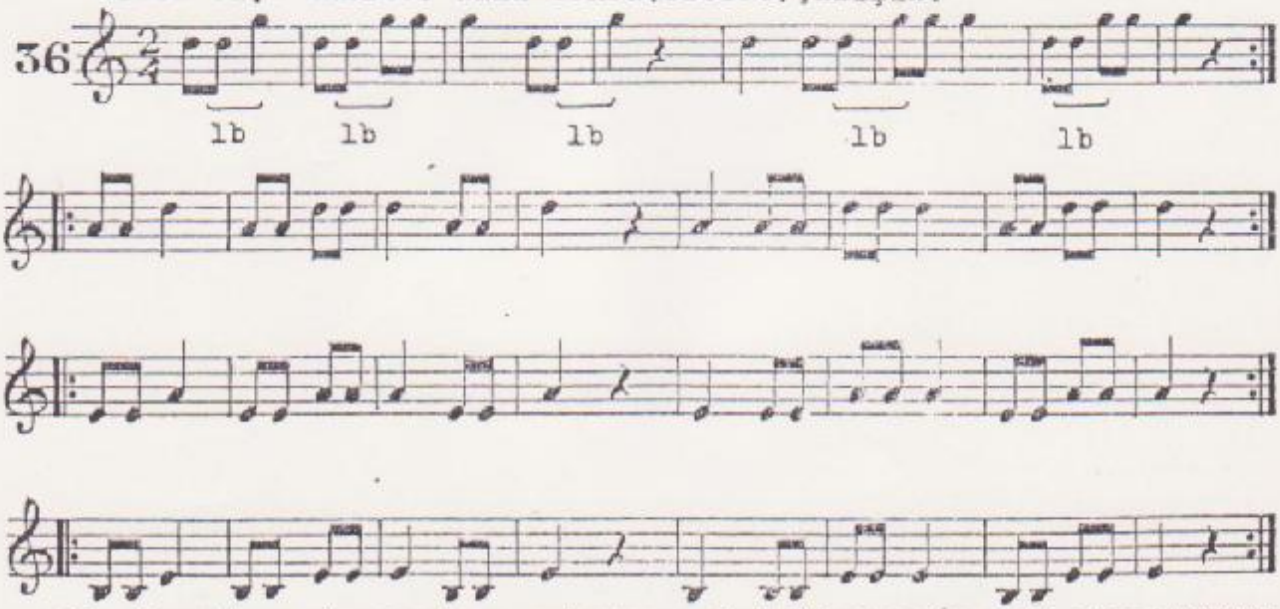
Tekrarlar çok defa. (Hallettikten sonra ve derste çalarken, nota yazımı kaidelerine uygun olarak ikişer defa.)

Bu çalışmalarda,elin bilekten hareketine,kasılma olmamasına dikkat edin.Aksi takdirde,çabuk yorulur,ilerleyemezsiniz.

1b GÜÇLÜĞÜNÜN DEĞİŞİK ZAMANLARA GELMESİ :
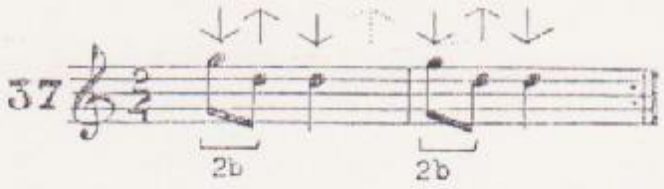
Satırları ayrı ayrı,ikişer ölçü ezbere çalışıp,dörder,sekizer ölçü halinde daha sonra(ezbere)çalışın.

Bir önceki ve bu sayfayı rahatça çalabiliyorsanız, 87.alıştırmayı çalışabilirsiniz.

İKİ KOMŞU AÇIK TELDE MIZRAP ÇALIŞMALARI
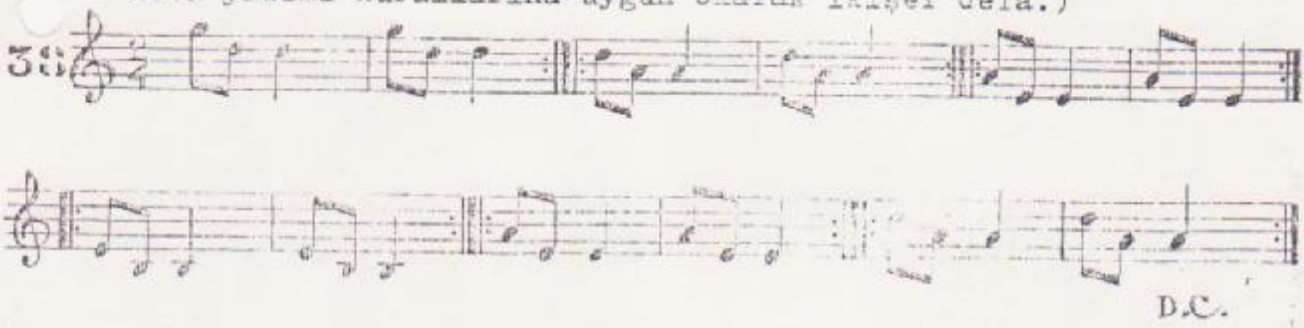
2b önce ince tel içten vuruş
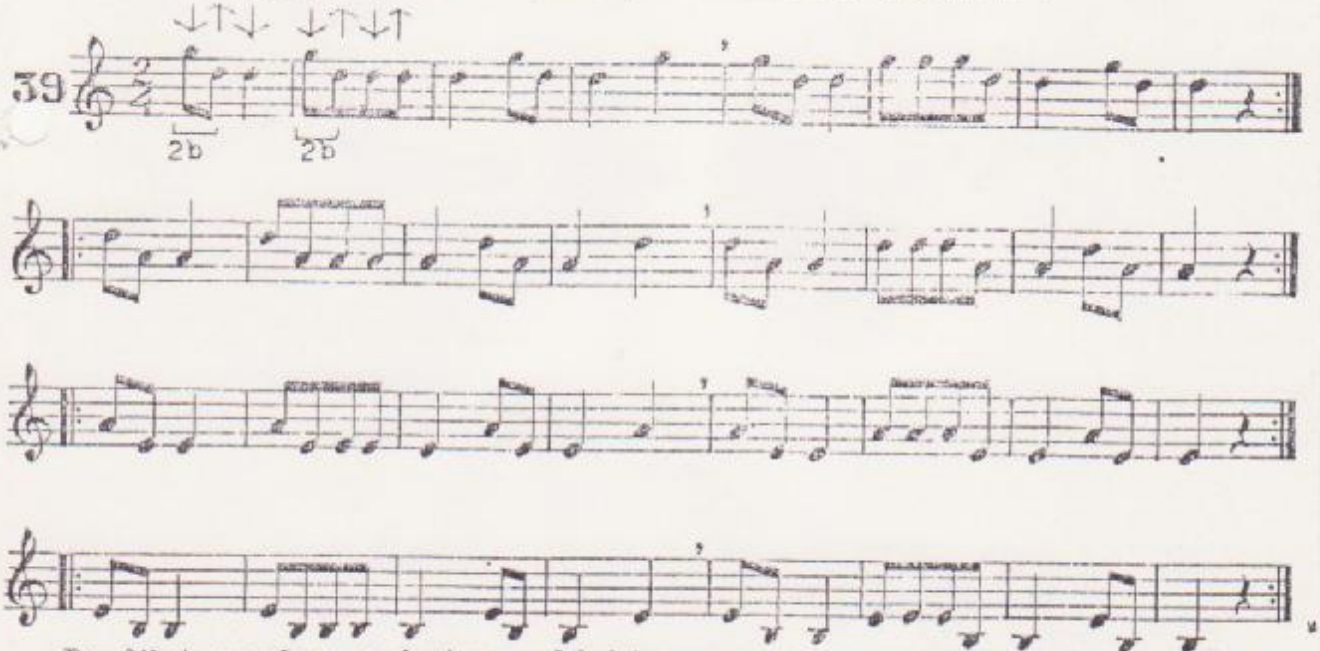

Daima net ses.
Önce ağır,
Rahatladıkça hızlı.

AYNI ÇALIŞMA DİĞER TELLERDE:

Tekrarlar çok defa.(Hallettikten sonra ve derste çalarken nota yazımı kurallarına uygun olarak ikişer defa.)

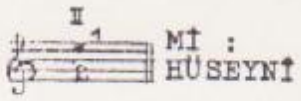

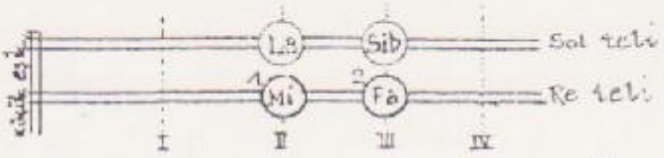
2b GÜÇLÜĞÜNÜN DEĞİŞİK ZAMANLARA GELMESİ :

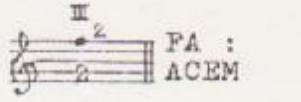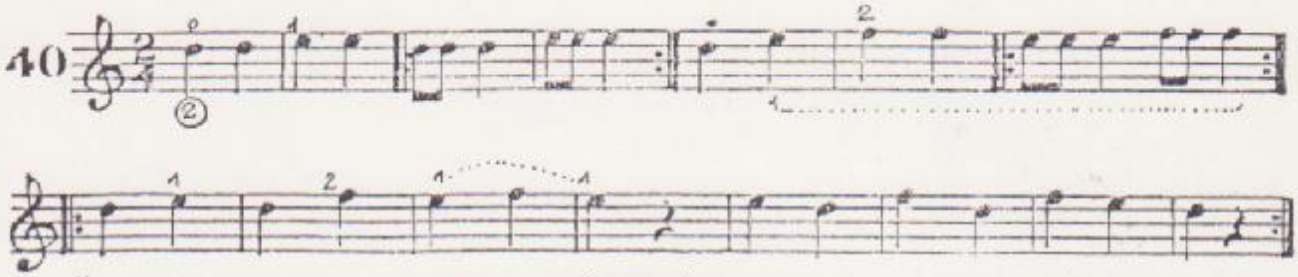

Bu dört sayfayı rahatça çaldıktan sonra,40. sayfanın tümünü çalışabilirsiniz. Mızrap çalışmalarınıbirbirine bağlı olarak,ayrı bir koldan yürütünüz.

② TELDE 1. ve 2. PARMAK (HÜSEYNÎ-ACEM)
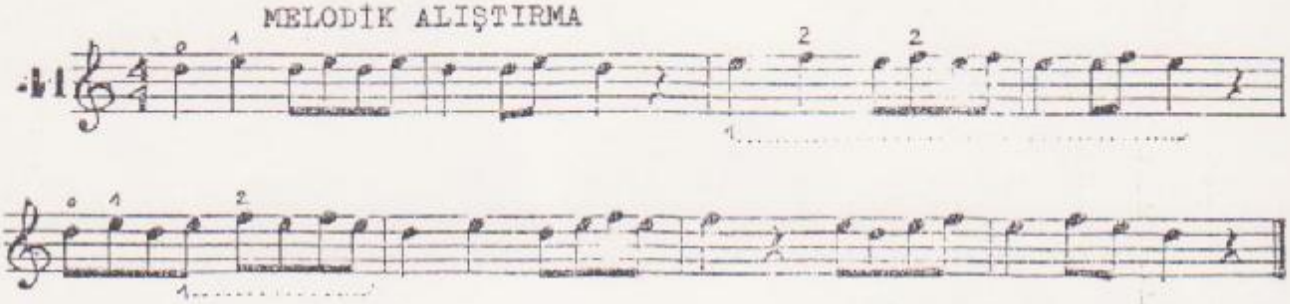

Önce 1. parmağın basacağı HÜSEYNİ perdesinin yerini (MUHAYYER in hizası : II. kolonda) bulun, kulakla kontrol edin.
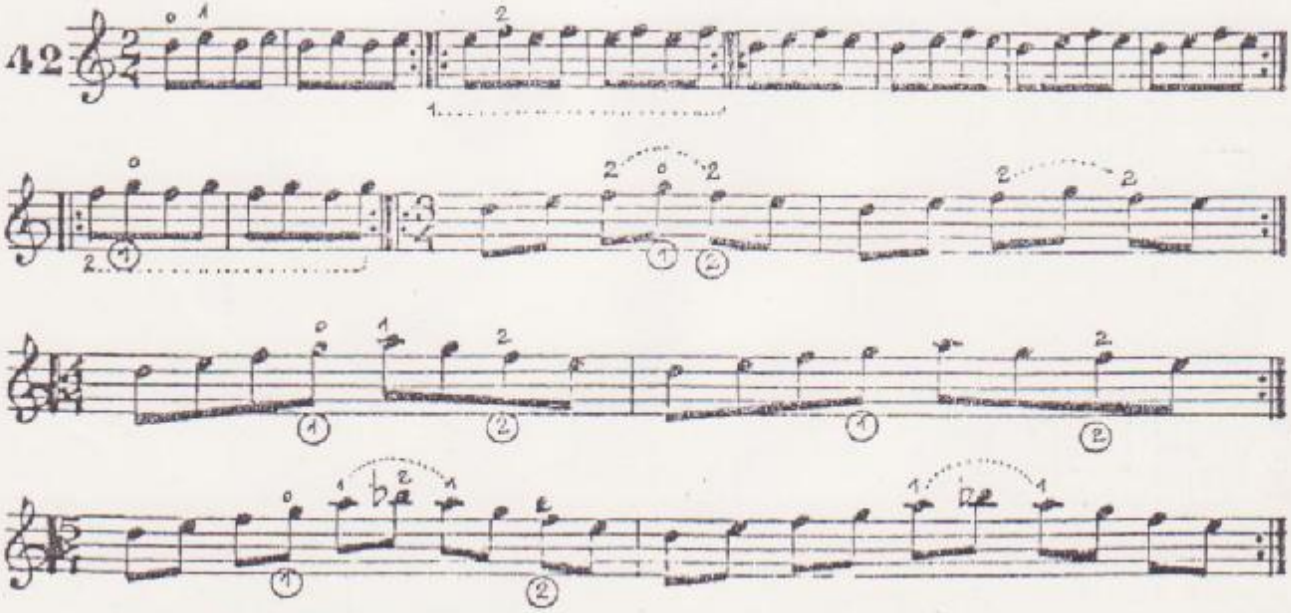
2.parmağın basacağı ACEM perdesinin yerini (SÜNBÜLE nin hizası : III. kolonda) bulun,kulakla kontrol edin. Çalmaya başlarken 1. ve 2. parmaklar kıvrık,basacakları yere yakın,hazır olsunlar.

MELODİK ALIŞTIRMA
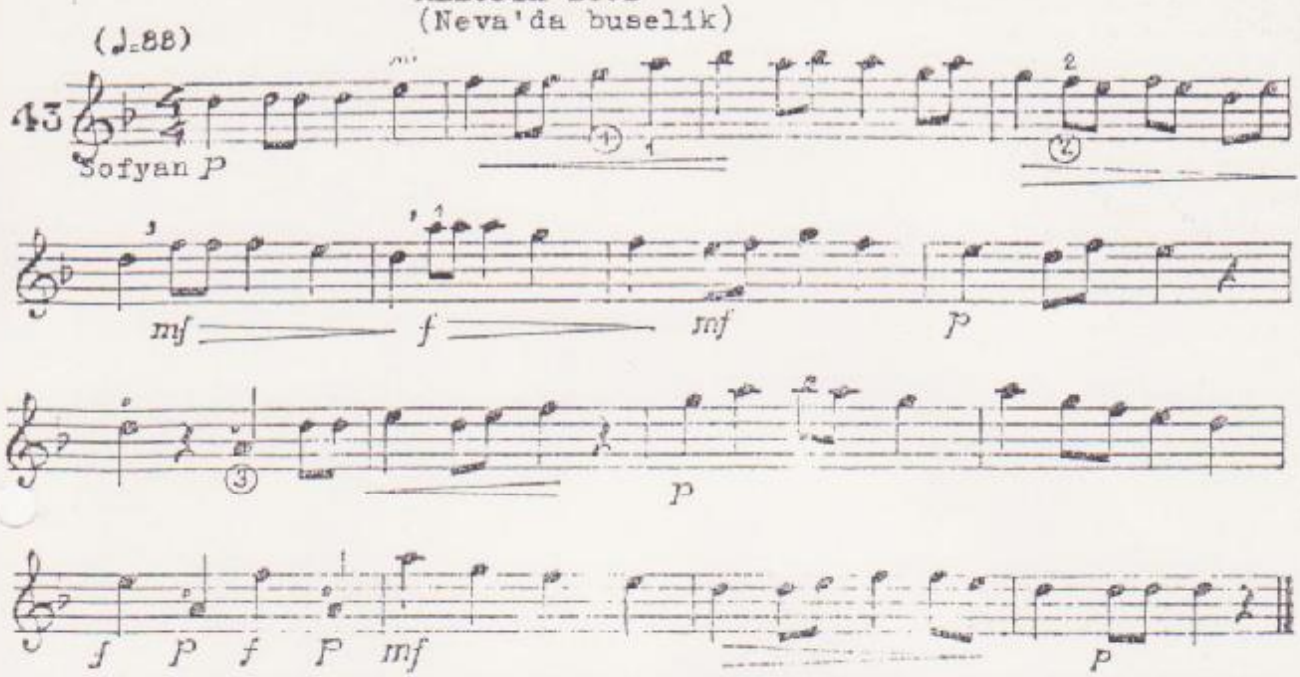

①. VE ②. TELDE ÇALIŞMALAR

GAM ÇALIŞMALARI BAŞLANGICI

26. Alıştırmada yazılanları uygulayın.
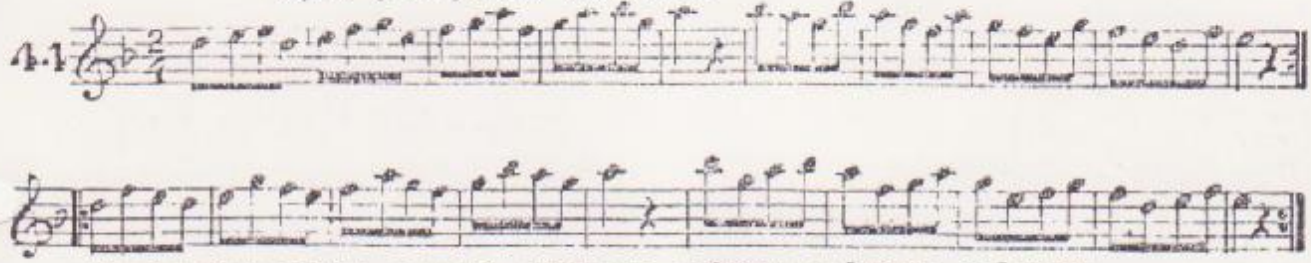
MELODİK ETÜD
(Neva'da buselik)

Ritm okuması yaptıktan sonra, birer, ikişer, dörder ölçüler halinde çalışın. Cümleleri anlamaya ve çalarken de anlatmaya gayret edin.

29. Sayfadaki nüans çalışmalarını yaptıktan sonra, bu parçadaki nüansları da uygulayın.
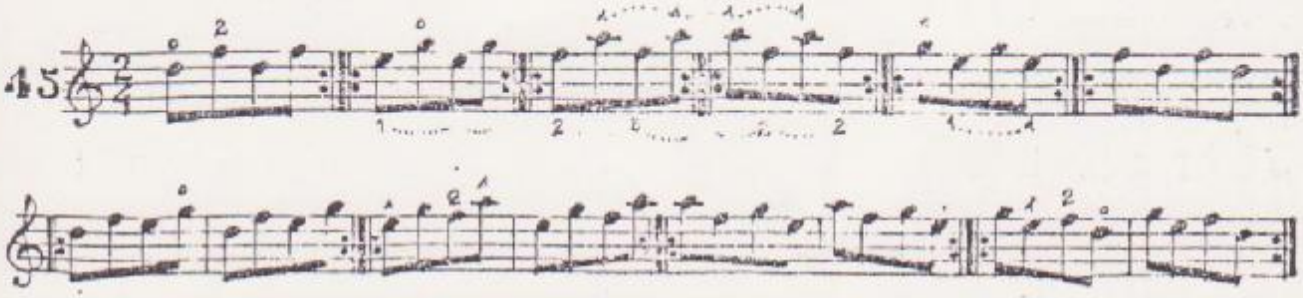
ÜÇLÜ ÇALIŞMAYA HAZIRLIK

Cümleciklerdeki motifi anlayıp ezbere çalmaya çalışın.

44 ve 45. alıştırmaları, 1. parmağı bastığınız II. kolona 2. parmağı, 2. parmağı bastığınız III. kolona da 3. parmağı basarak tekrar çalışın.
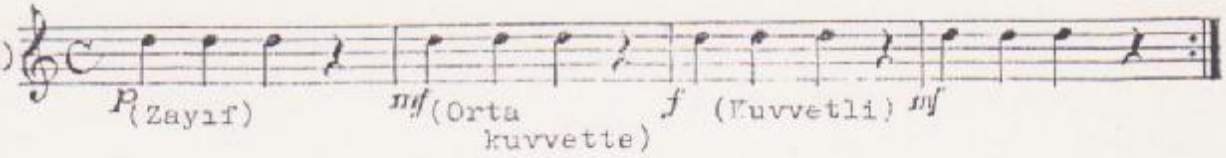
ÜÇLÜLERLE ÇALIŞMA

26. Alıştırmada yazılanları uygulayın.

NÜANS ÇALIŞMALARI

43(a)

Crescendo :
(Kuvvetlenerek)

Decrescendo
(Zayıflayarak)

43(b)

43(c)
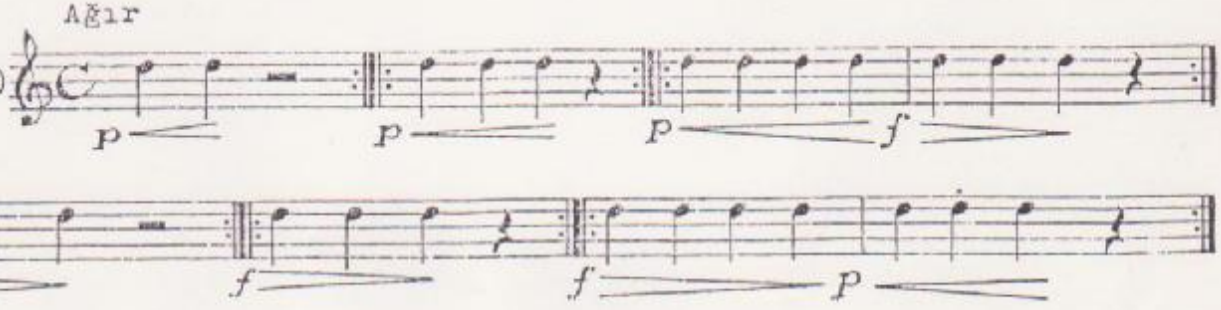

43(d)
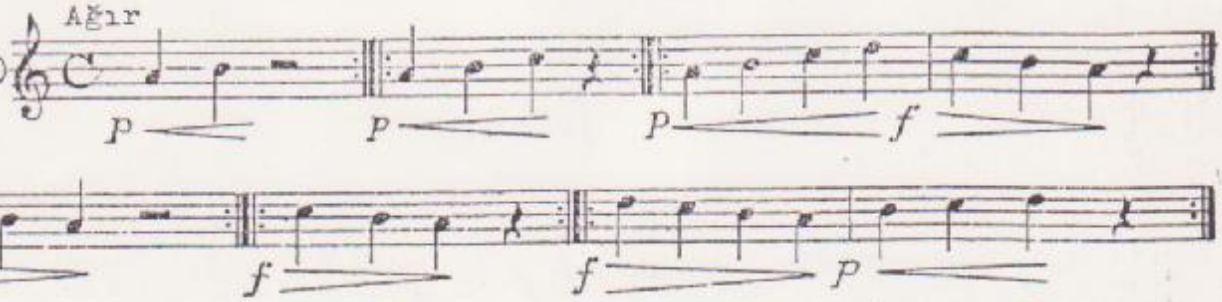

Ağır

43(h)

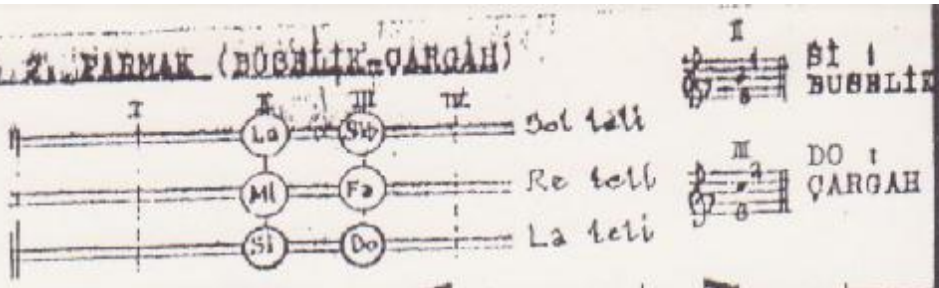
Ağır

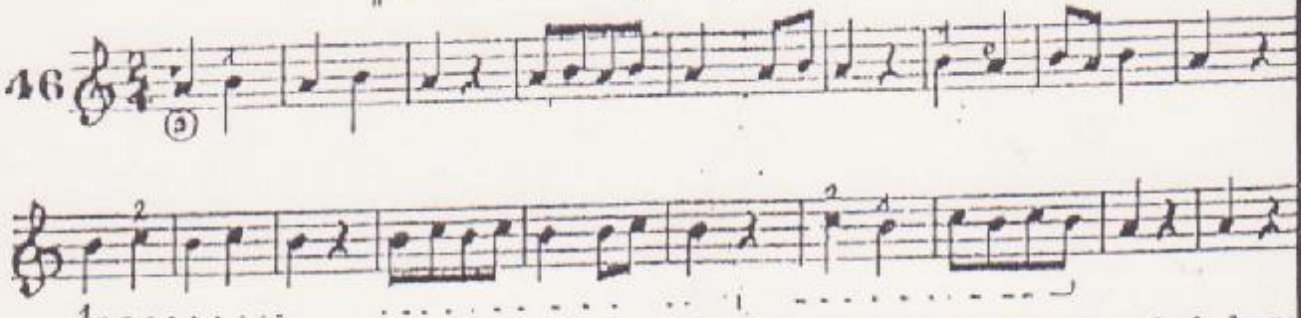
43(ı)

Bu alıştırmaları, altlı üstlü mızrap vuruşu ile de (Sekizliklerdeki gi bi) çalışın.
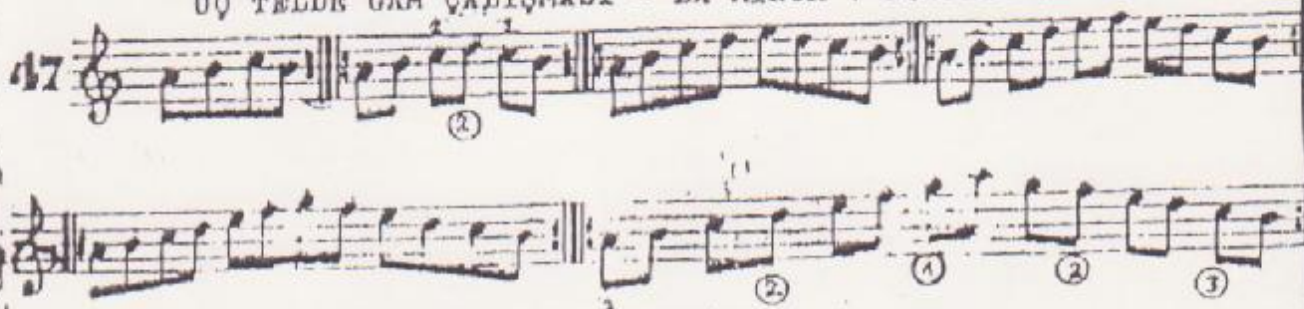
C. TELDE 1. ve 2. PARMAK (BUŞELİK-ÇARGAH)
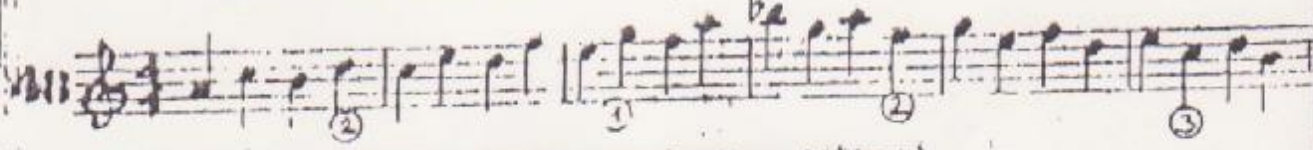

II.Kolondaki BUŞELİK in ve III. kolondaki ÇARGAH ın yerini 1.ve 2. parmakla göz ve kulak yardımı ile bulup, çalmaya başlarken bu iki parmağı hazır vaziyete getirin.

ÜÇ TELDE GAM ÇALIŞMASI - LA MİNÖR : BUŞELİK DİZİSİ

26. Alıştırmada yazılanları uygulayın.
17. ve 18.alıştırmaları, II.kolona 2. parmağı, III. kolona 3. parmağı basarak tekrar çalışın.
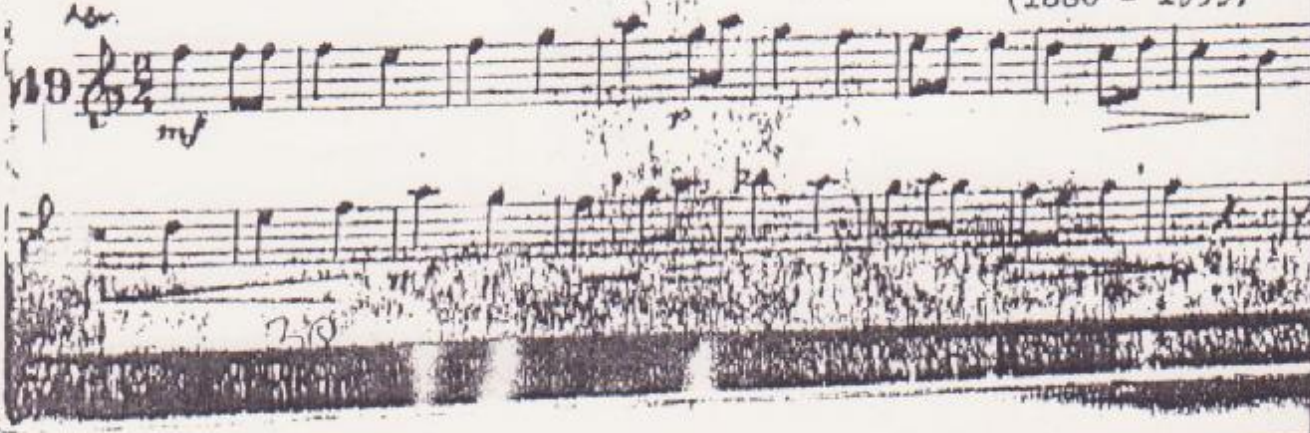
ÜÇLÜLERLE ÇALIŞMA

Ezberleyip çalışın (Dönüş yerlerine dikkat)
Tekrarı çok defalar yapın.

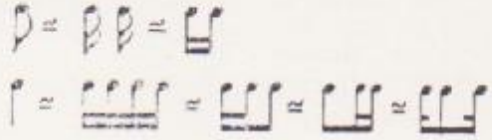
AĞIRMAŞİRAN PEŞREVİ 'nden

H. S. AREL
(1880 - 1955)

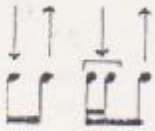
ONALTILIK DEĞERLER

Onaltılık, Birliğin (o) 16 da biri kadardır. Sekizliğin yarısı uzunluktadır (İki onaltılık toplamı sekizliğe eşittir.)
İki çengelli veya, iki düz çizgi ile birleştirilmiş grup olabilir.
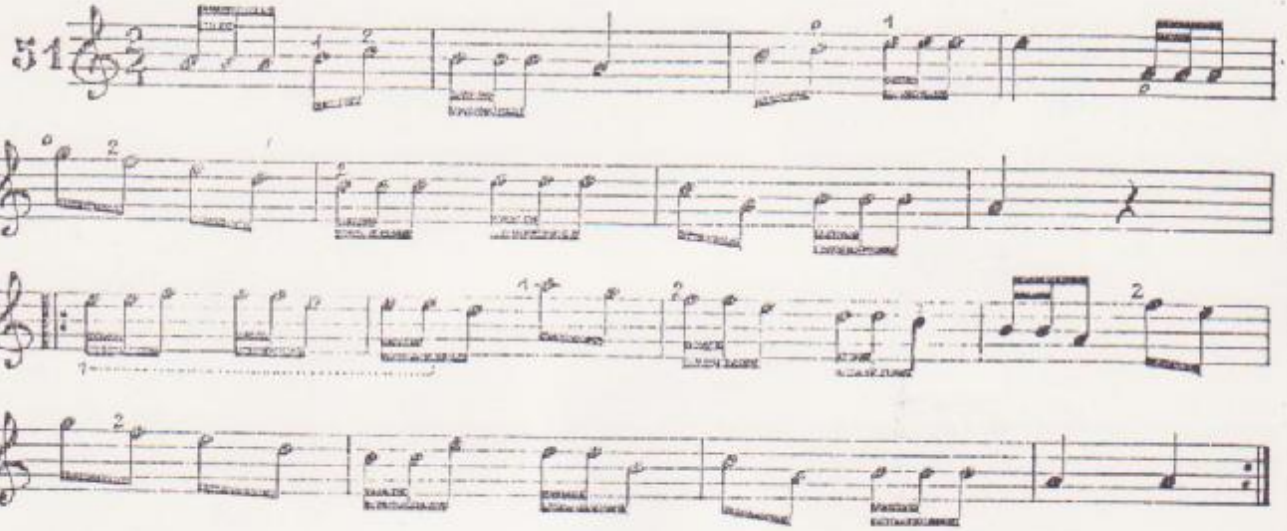

DÖRTLUĞÜN İLK ZAMANINDA İKİ ONALTILIK :

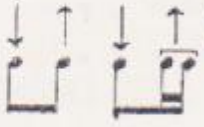

Bona sist. el vuruş.
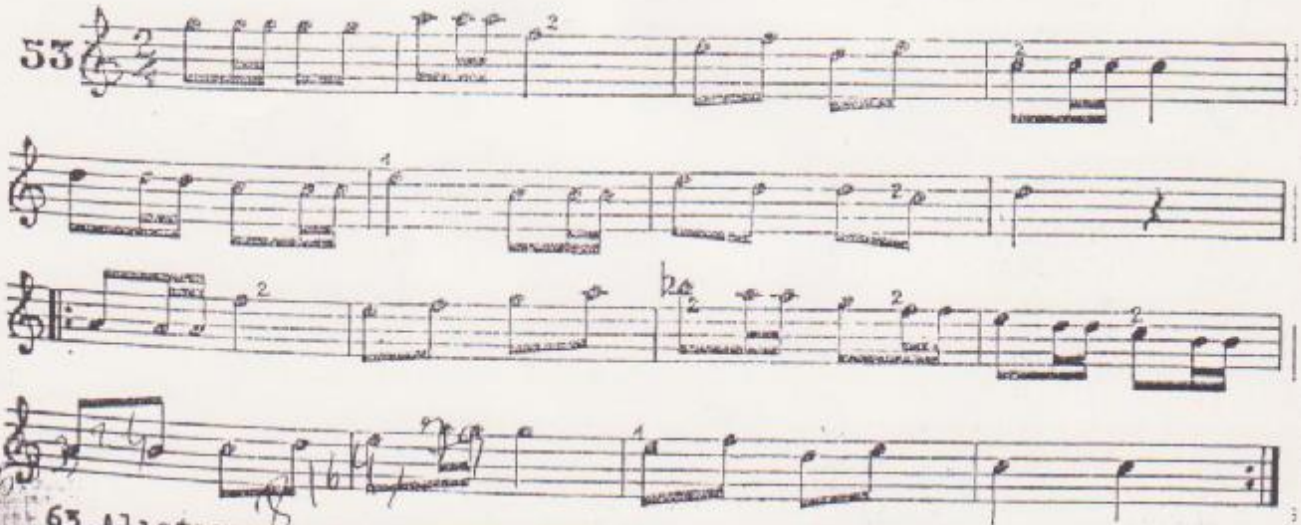

DÖRTLUĞÜN İKİNCİ ZAMANINDA İKİ ONALTILIK :

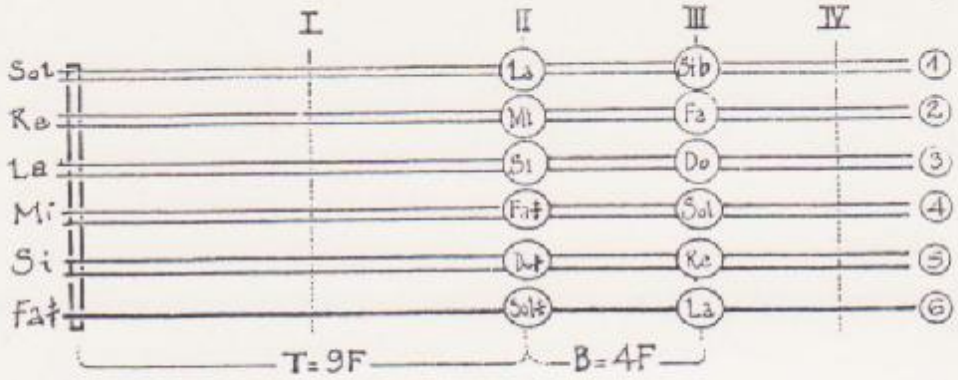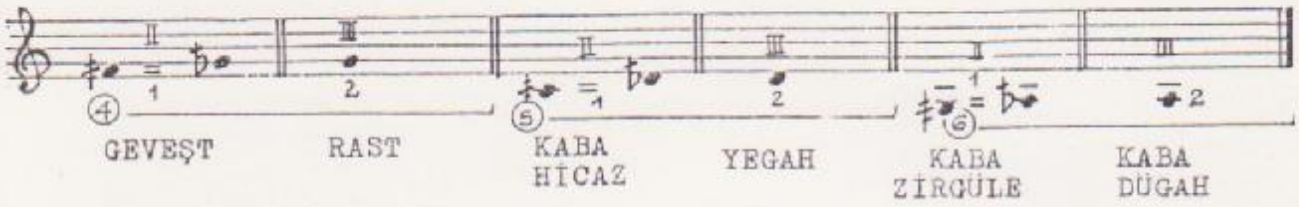

Bona sist el vuruş.

63. Alıştırmayı ve formüllerini çalışmaya başlayın.

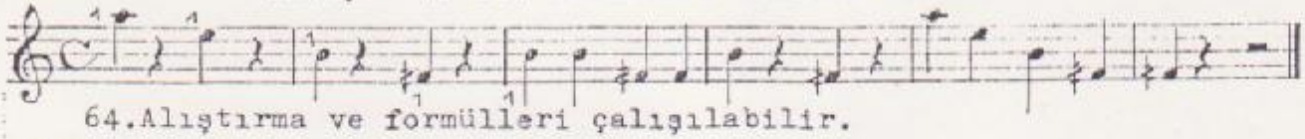

GEVEŞT, KABA HİCAZ, KABA ZİRGÜLE perdelerinin önceden bildiğiniz Muhayyer, Hüseyni, Buselik perdeleri ile aynı hizada (II. Kolonda) olduğu ve 1. parmağın basıldığına,

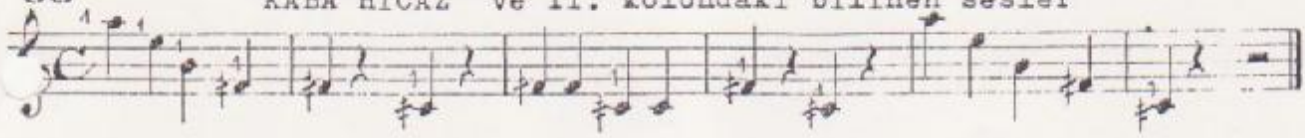
RAST, YEGAH, KABA DÜGAH perdelerinin de Sünbüle, Acem, Çargah ile aynı hizada (III. Kolonda) olduğu ve 2. parmakla basıldığına dik kat.

54 GEVEŞT ve II. kolondaki bilinen sesler

64.Alıştırma ve formülleri çalışılabilir.

55 KABA HİCAZ ve II. kolondaki bilinen sesler

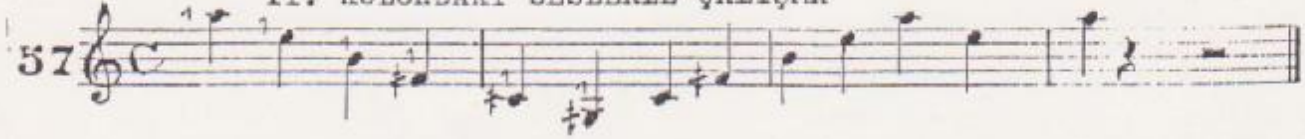

56 KABA ZİRGÜLE ve II. kolondaki diğer sesler
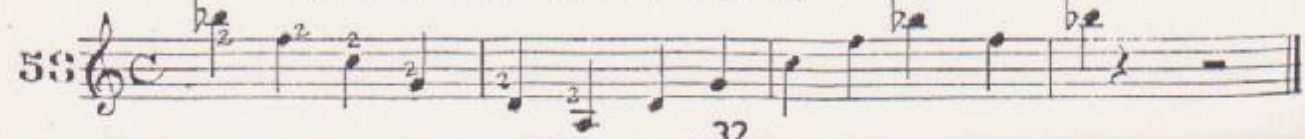

II. KOLONDAKİ SESLERLE ÇALIŞMA

57

III. KOLONDAKİ SESLERLE ÇALIŞMA
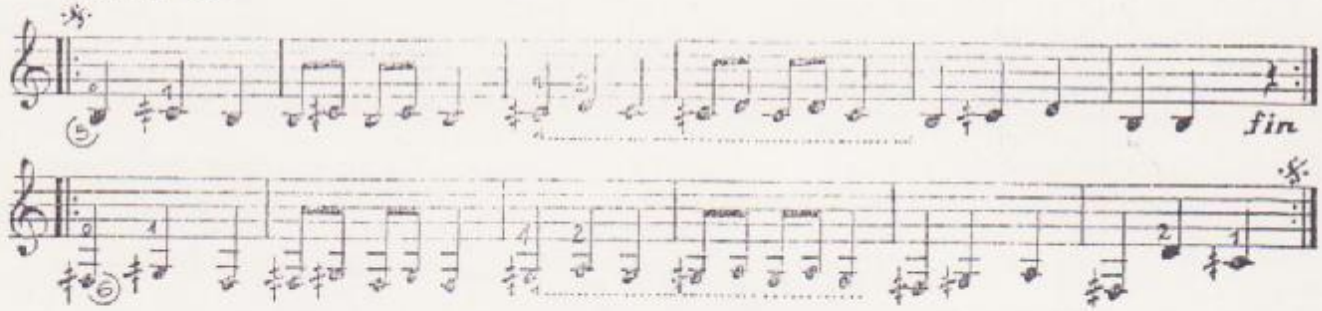
58

Eğabuselik'de Muselik
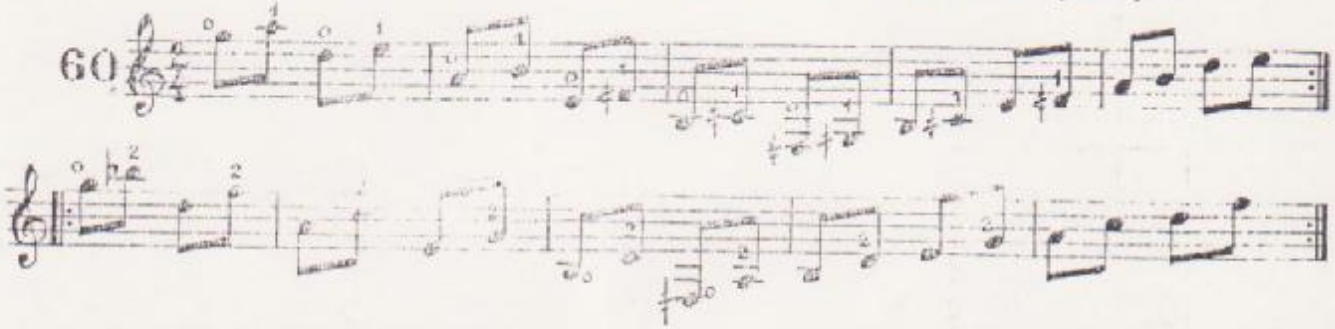
59

Semai ④
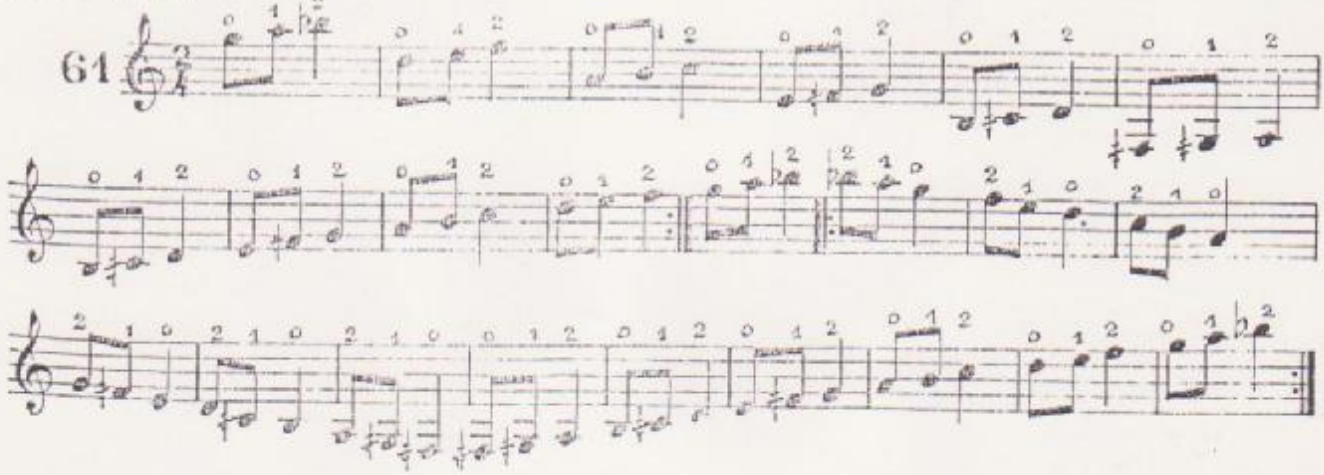

AÇIK TEL-II. VE III. KOLON SESLERİ İLE İKİ ÇALIŞMA

60

60.ve61.alıştırmaları,II.kolona 2.,III.kolona 3.parmağı basarak tekrarlayın.
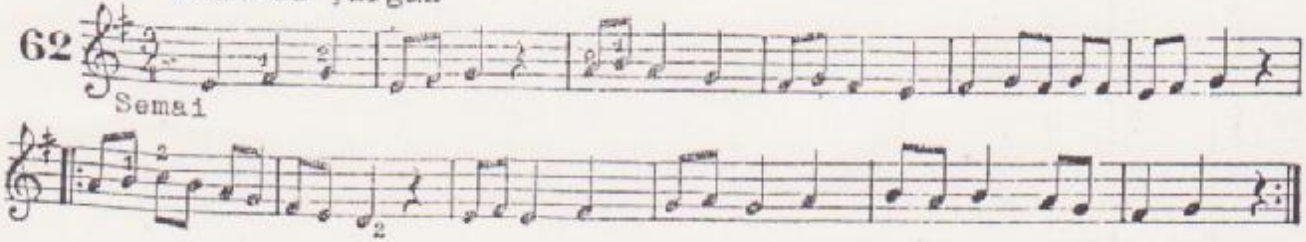
61

Rast'da Çargah
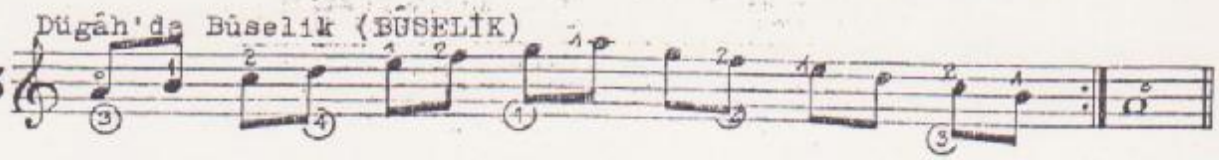
62

Semai
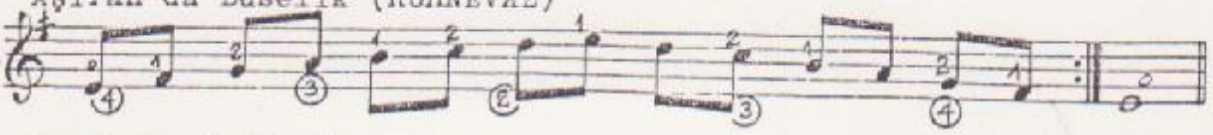

ÖĞRENİLEN SESLERLE ELDE EDİLEBİLEN DİZİLER-GÜÇÜRMELERİ :

Dügâh'da Büselik (BÜSELİK)

63

Aşîran'da Büselik (RUHNEVAZ)

64
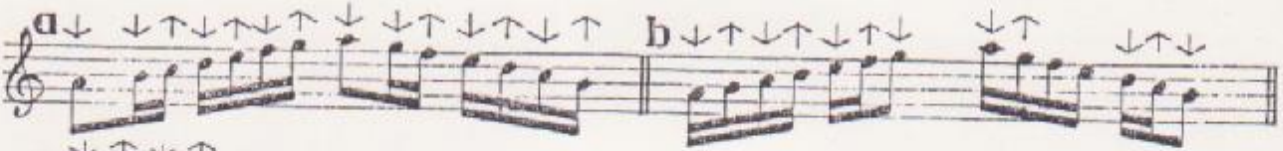
Kababuselik'de Büselik

65
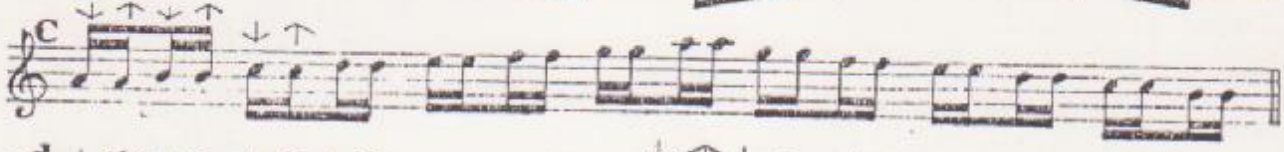
Kabageveşt'te büselik

66

Aşağıdaki formülleri bu dizilere ayrı ayrı uygulayın .

a

b
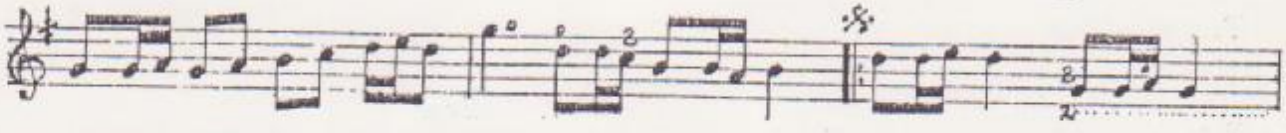
c

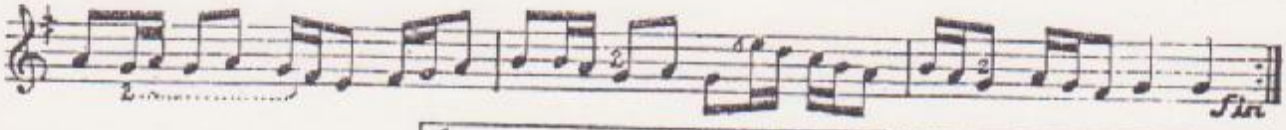
d
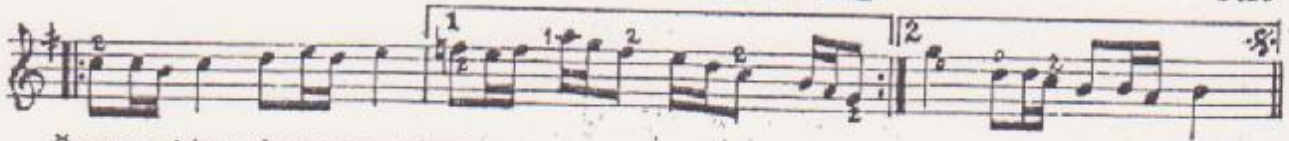
Rastda Çargâh

67

Sofyan

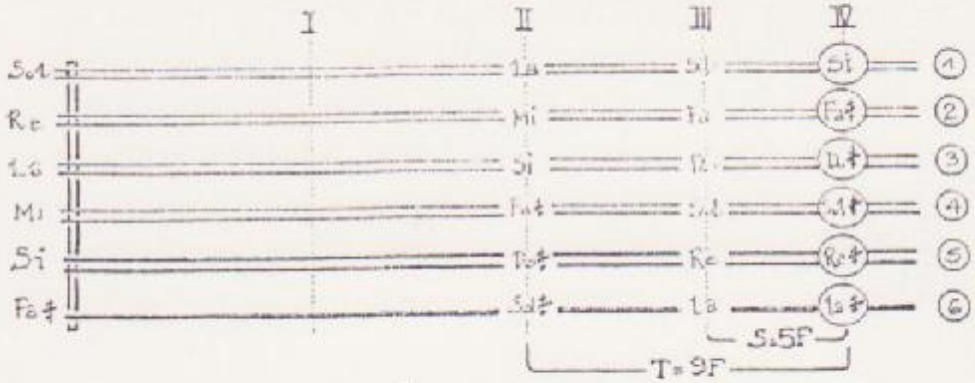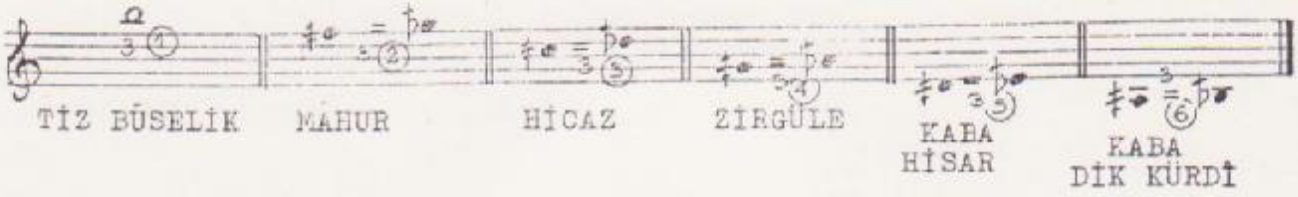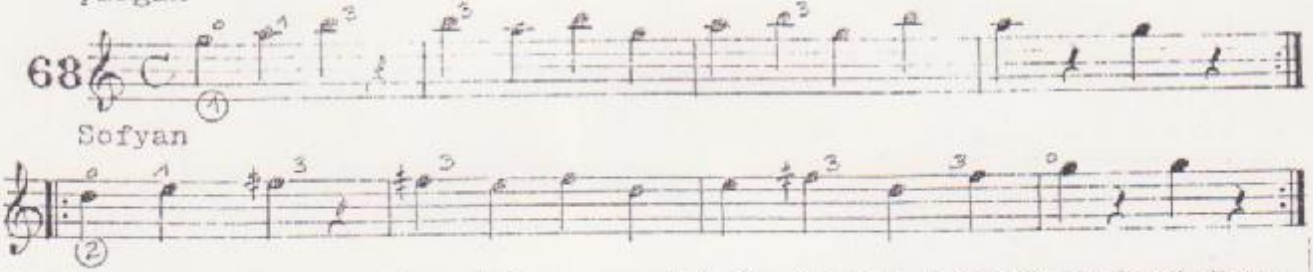

Önce ritm okuması yapın.

IV. KOLONDAKİ SESLER
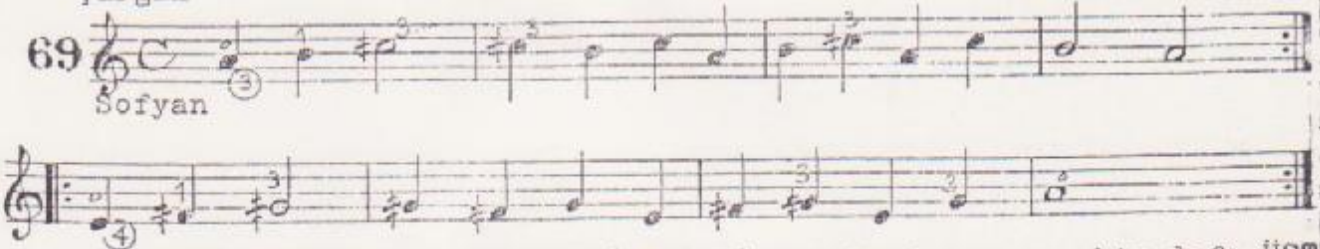

Gerdaniye'de Çargâh — TİZ BÜSELİK VE MAHUR PERDELERİ:
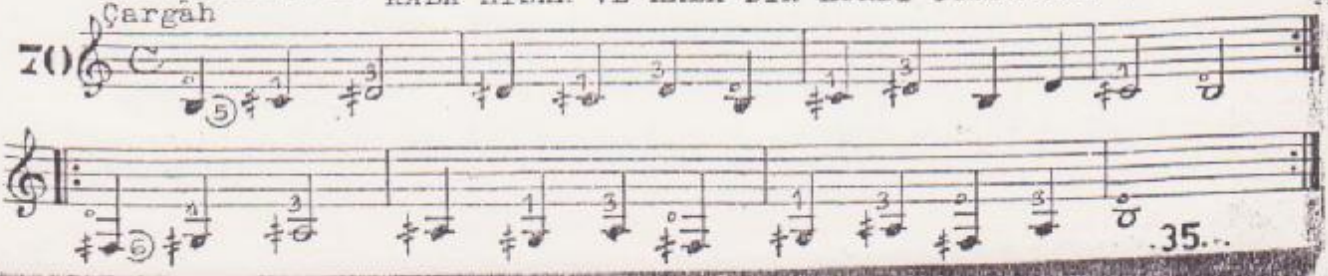

Muhayyer ile Tiz buselik arasında(T): Tanini aralığı bulunduğunu nu biliyorsunuz. 3. Parmağın verdiği sesin falso olmamasına,
3.Parmak basarken 4. parmağın sapın altına kaçmamasına dikkat.

Dügâh'da Çargâh — HİCAZ VE ZİRGÜLE PERDELERİ :

İki dötlük ve dört dörtlük (Birlik) notalarda mızrap bir defa ÜSTTEN vuracak, ses, telin titreşimi ile uzayacaktır.

Kababuselik'de Çargâh — KABA HİSAR VE KABA DİK KÜRDİ PERDELERİ :
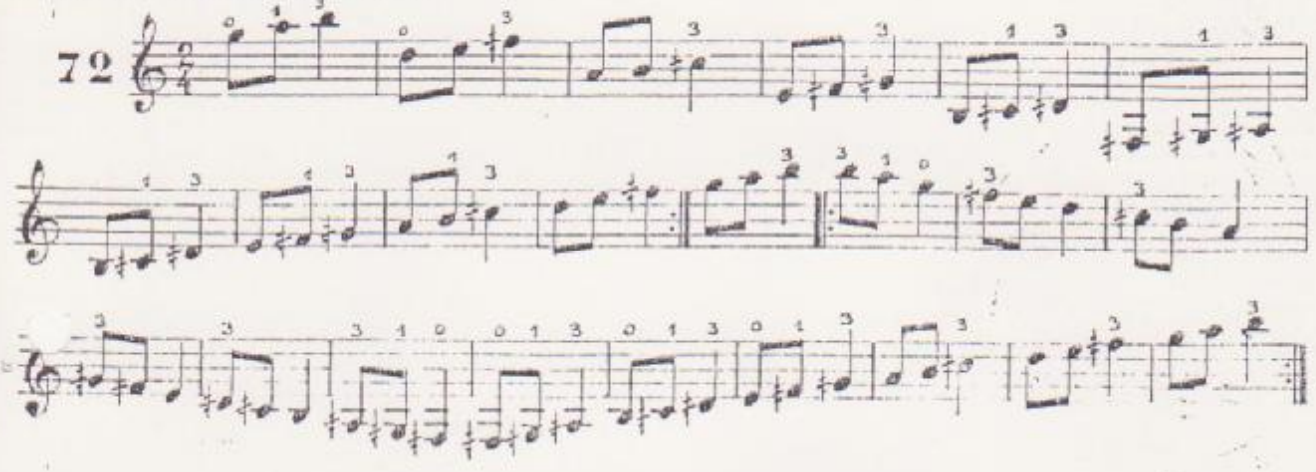

71

Röprizler çok defa,kalkmayan parmaklara dikkat.
71. ve 72. alıştırmaları II.kolona 2. parmağı, IV.kolona 4. parmağı basarak tekrar çalışın.

72
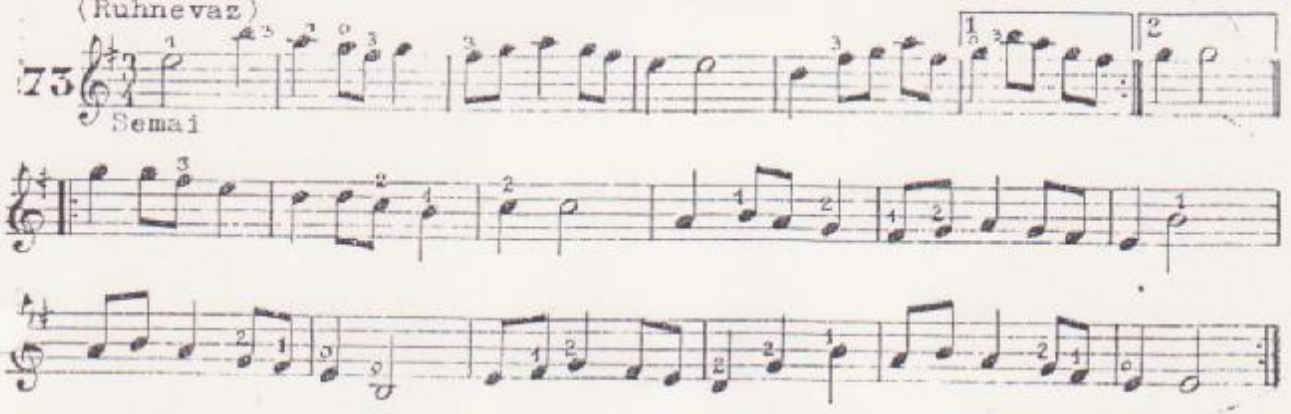

Aşiranda Büselik (Ruhnevaz)

MELODİK ETÜD

73

Semai
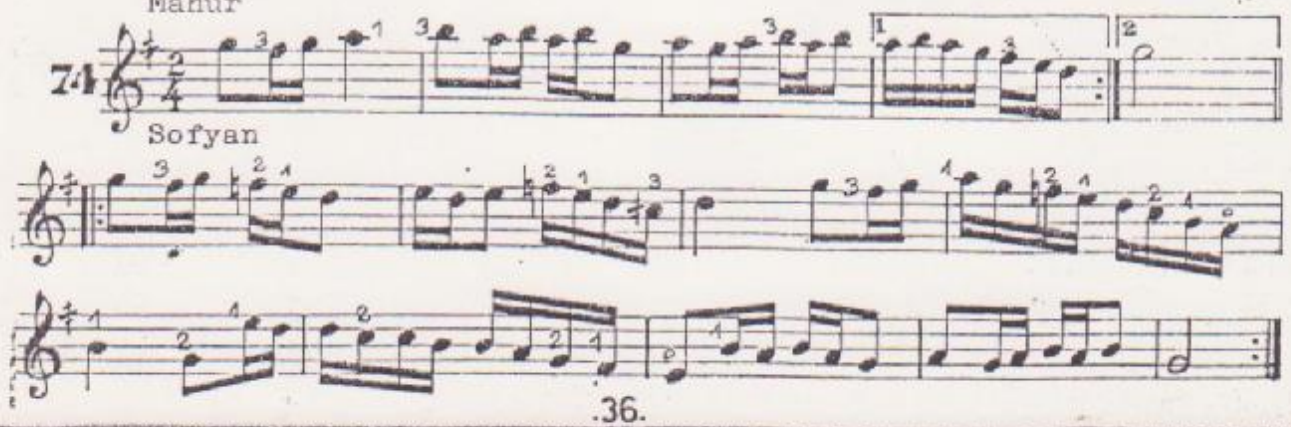

MELODİK ETÜD

Mâhur

74

Sofyan

ÖĞRENİLEN SESLERLE ELDE EDİLEBİLEN DİZİLER - GÖÇÜRMELERİ :
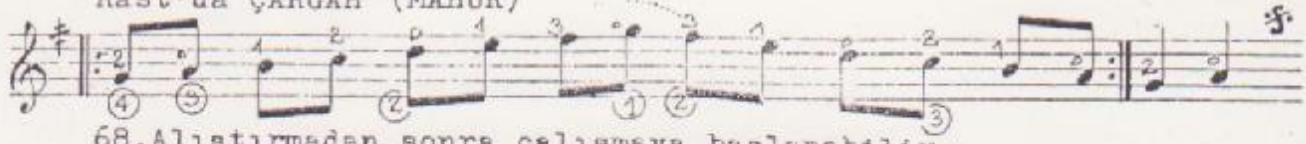
Bu dizileri, 68 - 83. alıştırmalarla beraber çalışın.
Her diziye 33. sayfadaki a, b, c, d, formüllerini uygulayın.

75 BİRİNCİ GRUP DONANIMLI : Si de Kürdî
Sol'de Çargâh

Büselik'de KÜRDÎ

Rast'da ÇARGÂH (MÂHUR)
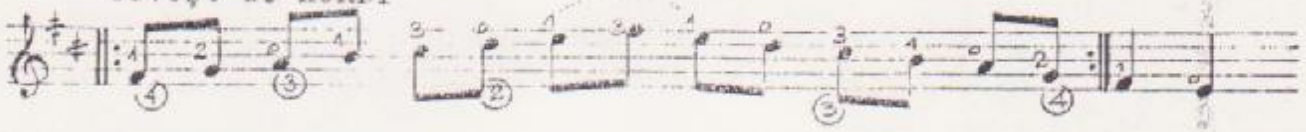

68. Alıştırmadan sonra çalışmaya başlanabilir.
Son sayfadaki tavsiyeleri okuyun.

76 İKİNCİ GRUP DONANIMLI : Si de Büselik
Fa♯de Kürdî
Re de Çargâh

Buselik'de BÜSELİK

Geveşt'de KÜRDÎ

Yegâh'da ÇARGÂH

77 ÜÇÜNCÜ GRUP DONANIMLI : Fa♯ de Büselik
Do♯ de Kürdî
La da Çargâh

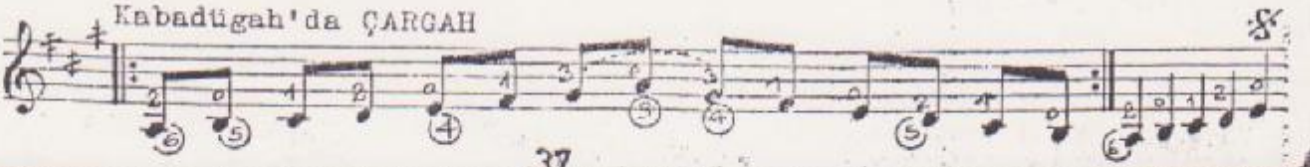
Geveşt'de BÜSELİK
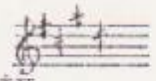

Kabahicaz'da KÜRDÎ

Kabadügah'da ÇARGAH

78 DÖRDÜNCÜ GRUP

DONANIMLI: DO ♯ de büselik
SOL ♯ de Kürdî
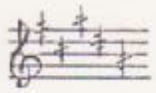
Kabahicaz'da BÜSELİK

Kabazirgüle'de KÜRDÎ
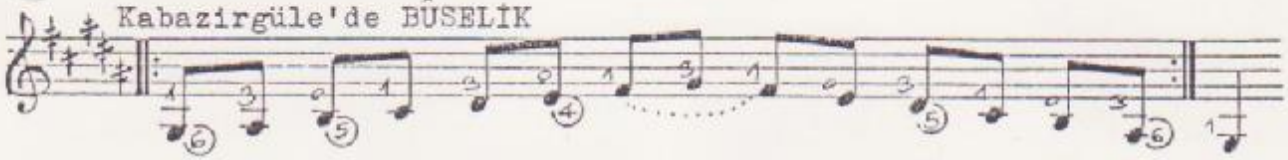

79 BEŞİNCİ GRUP

DONANIMLI : SOL ♯ de Büselik
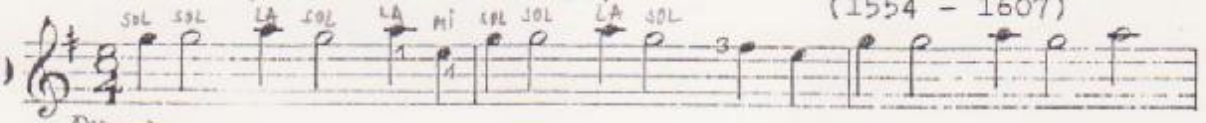
Kabazirgüle'de BÜSELİK

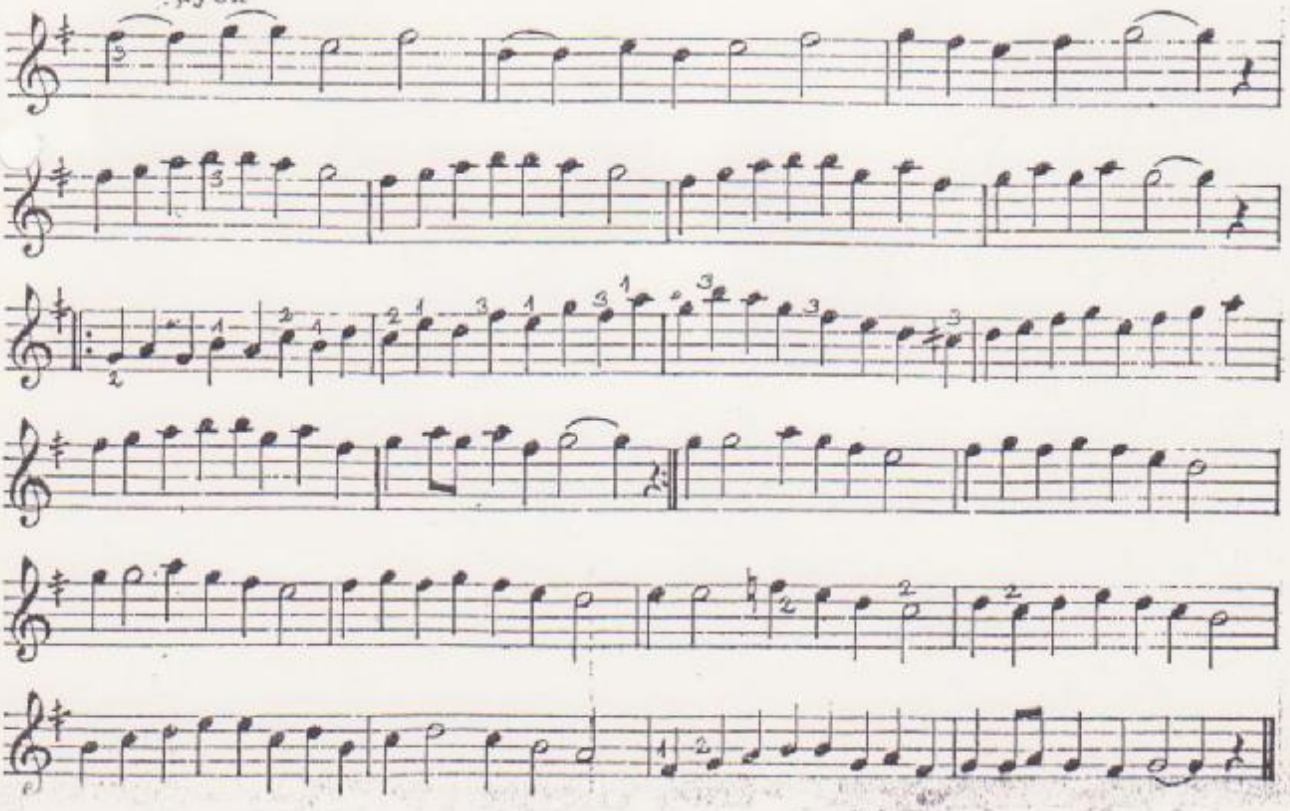
MÂHUR PEŞREVİ
(I. Hane ve teslim)

GÂZİ GİRAY HAN
(1554 - 1607)

80
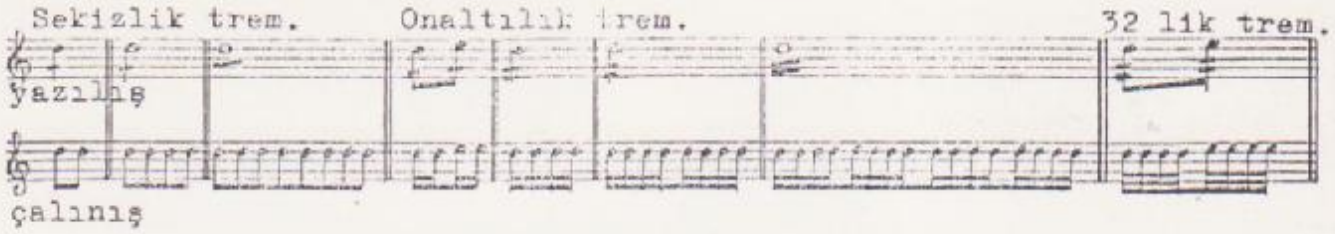

Düyek
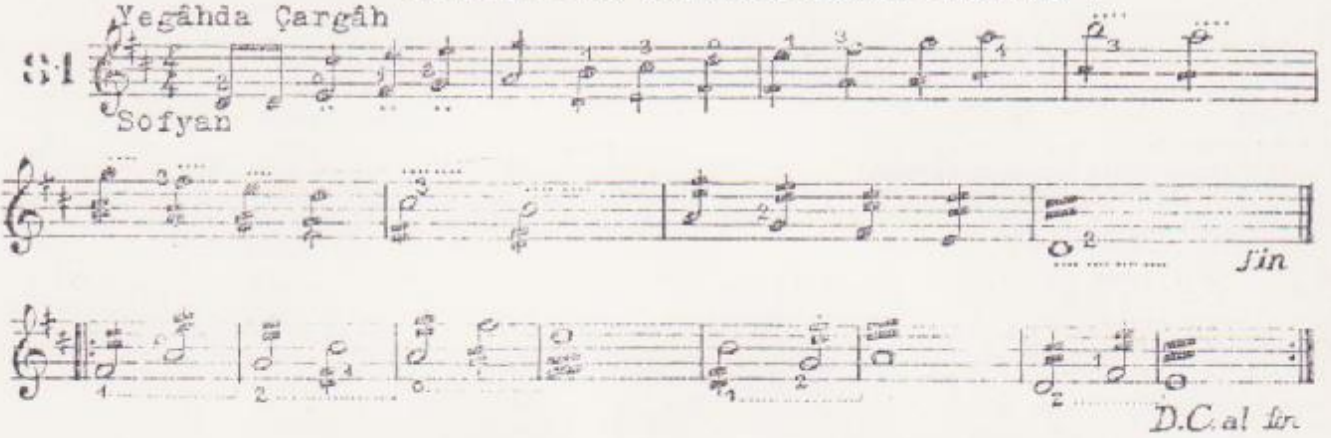

TREMOLO : (SÜREKLİ ÇALIŞ - TIRTILLAMA - YAYLIM)

Uzun süreli sesin, tel titreşimi yerine, mızrabın devamlı,eşit aralıklarla vurması ile devamı tekniğidir. Mandolin'in karakteristik icra şeklidir. Udda ihtiyatla kullanmak gerekir.
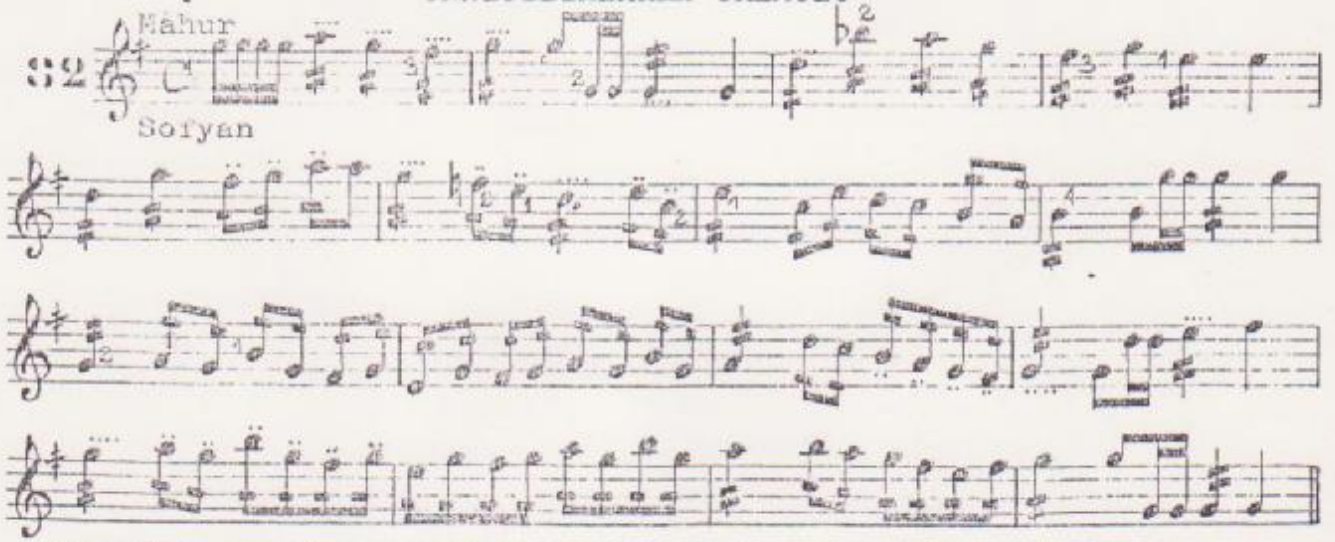
Nota yazımında kısaltmalar :

SEKİZLİK VE ONALTILIKLARLA TREMOLO :

ONALTILIKLARLA TREMOLO

Tremolo yaparken, mızrabın esneyen kısmını daha uzun tutun.
Kasılma olmasın - mızrabın hareketi bilekten gelsin.

PARMAK EGZERSİZİ

S. M. TARGAN
(1892 - 1967)
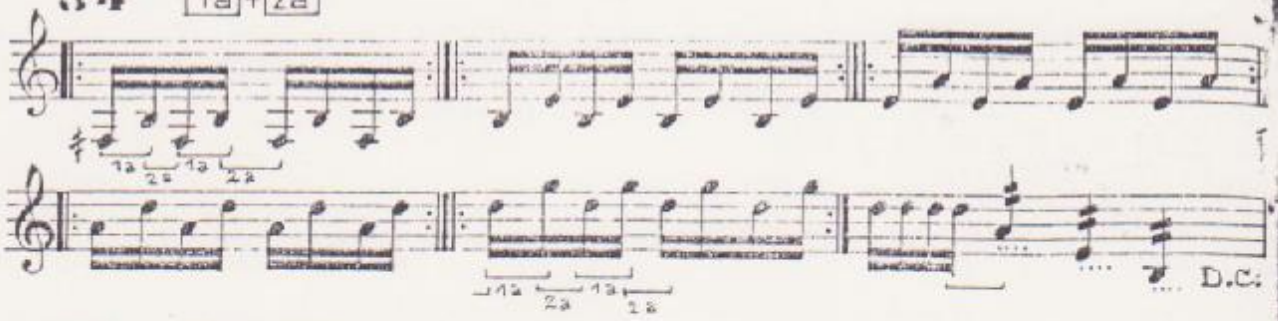

Kalkmayan parmaklara dikkat.

İKİ KOMŞU AÇIK TELDE MIZRAP ÇALIŞMALARI
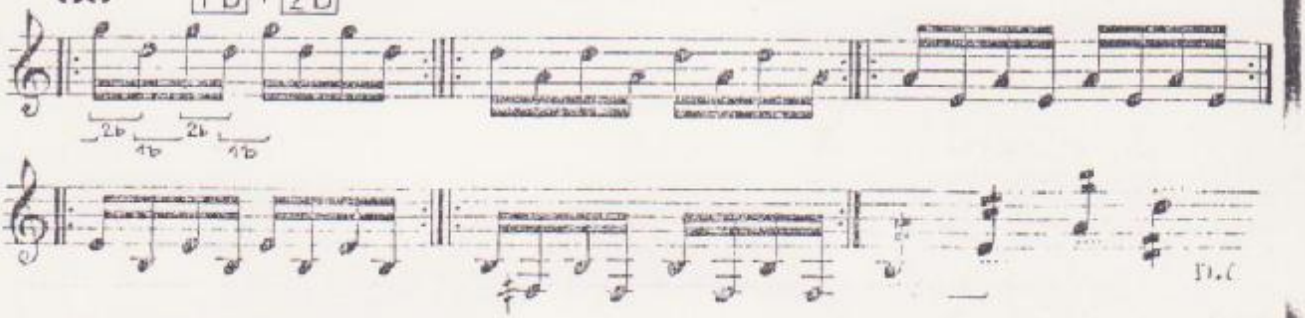
ARD ARDA DÖRT CİNS

Bu sayfayı, 23-26. sayfalara bağlı olarak yıl sonuna kadar (ayrı bir koldan) çalışın.
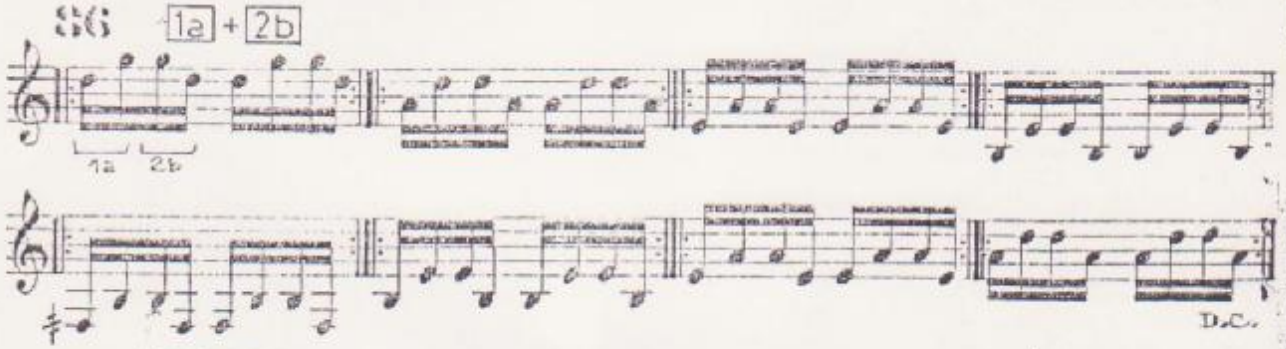
S4 [1a]+[2a]
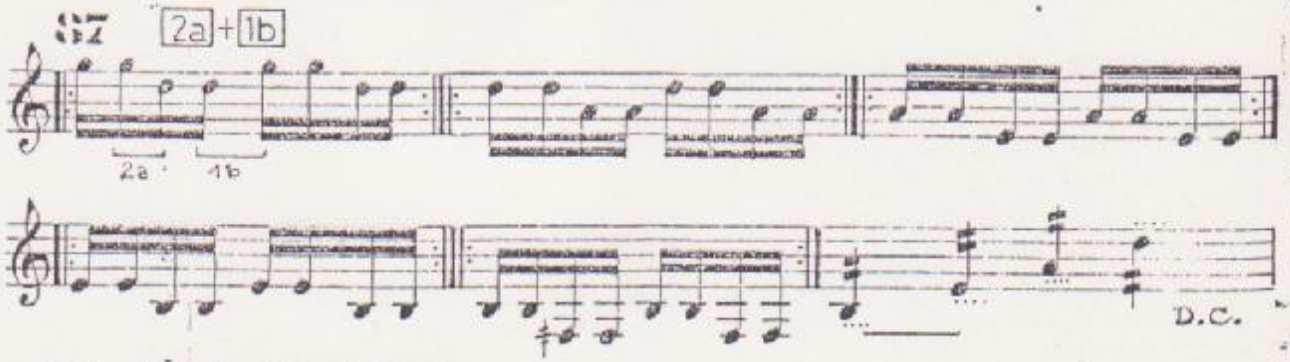

S5 [1b]+[2b]
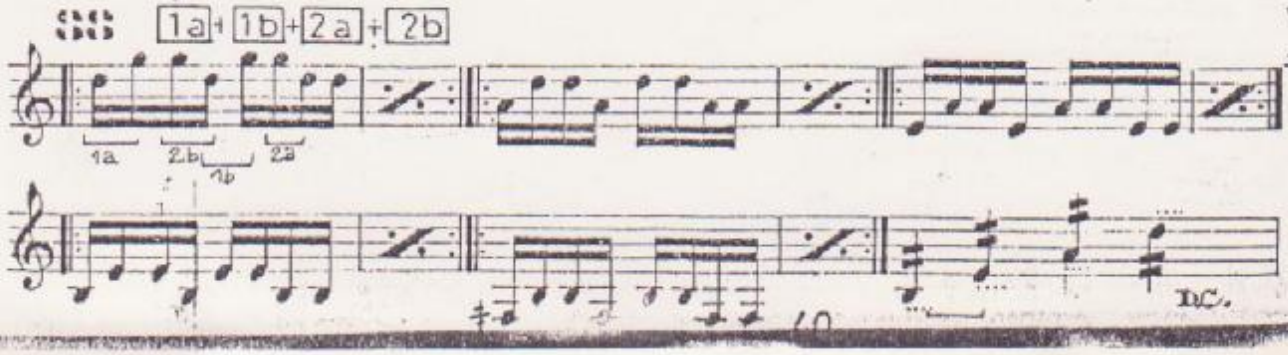

S6 [1a]+[2b]

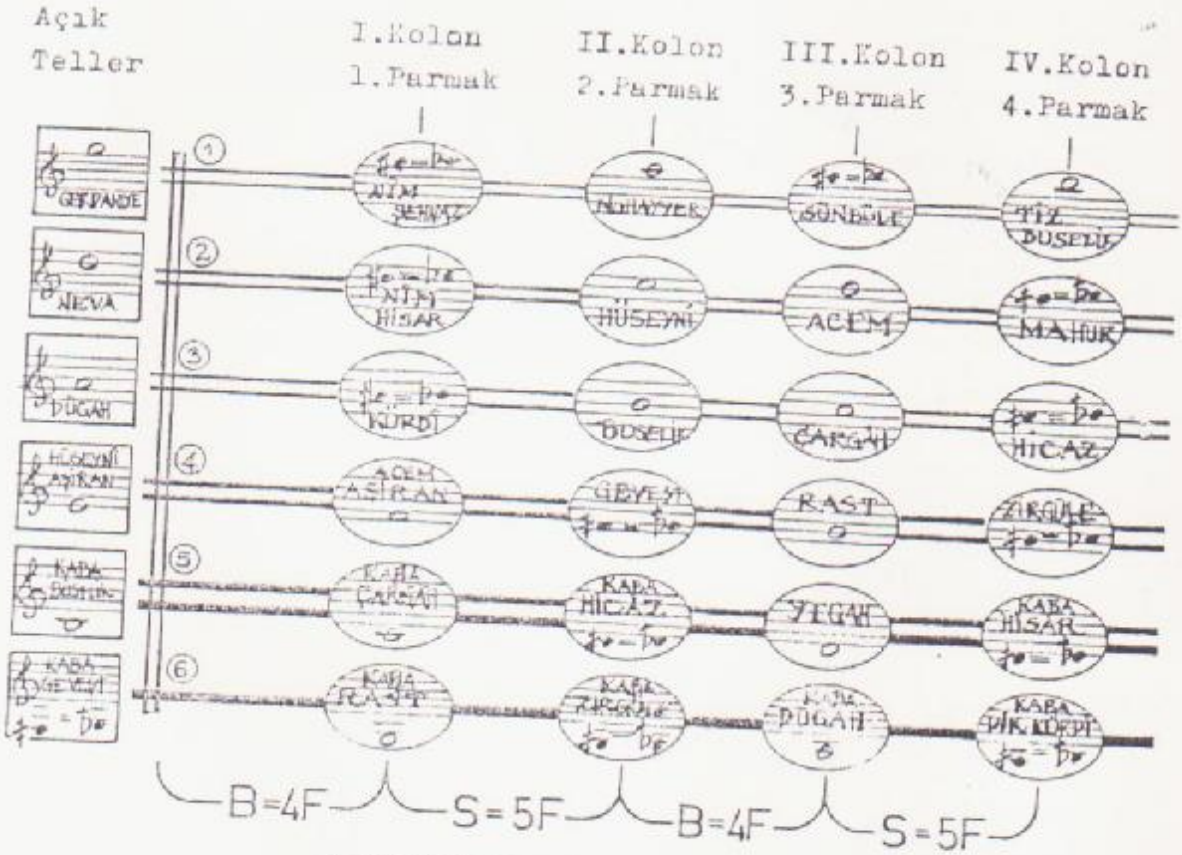

S7 [2a]+[1b]

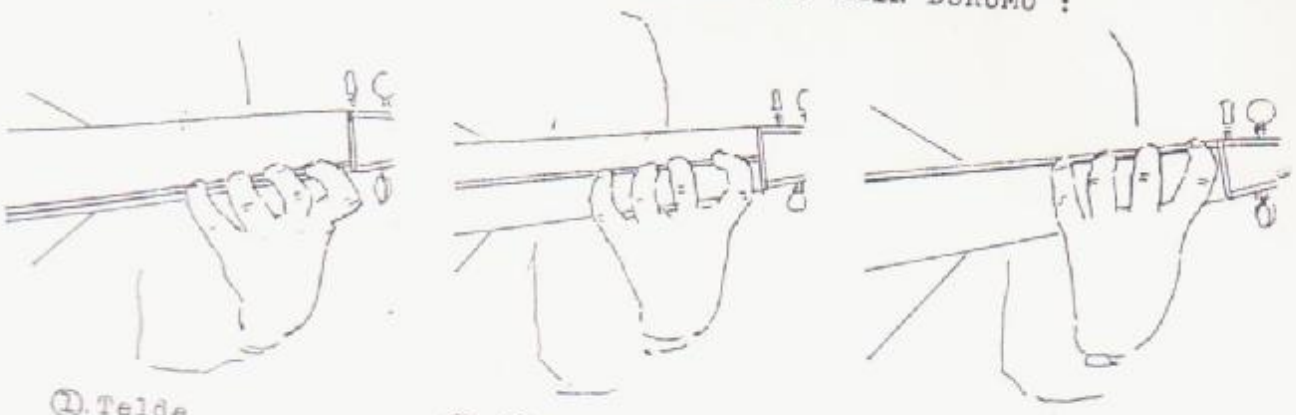
S8 [1a]+[1b]+[2a]+[2b]

I.POZİSYONDA SESLER TABLOSU

KROMATİK ÇALIŞMALARDA ELİN DURUMU :

①.Telde

③.-④.Telde

⑥.Telde

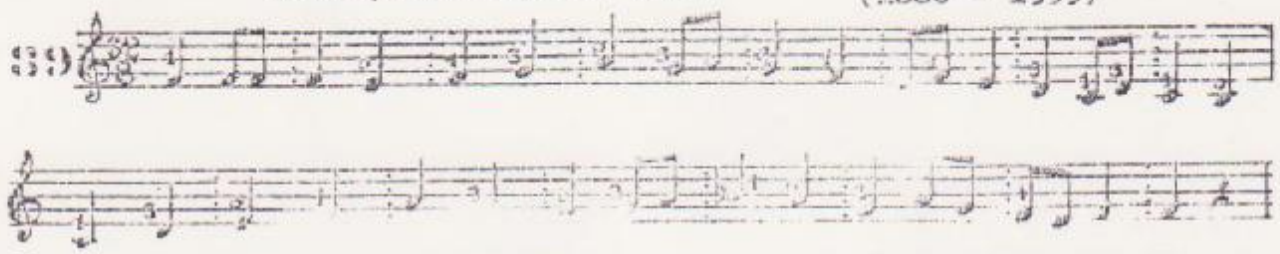
I. POZİSYON

1.Parmak I. kolona, 2.parmak II.ye , 3.parmak III. ye ve 4.parmak IV.kolona bastığındaki elin durumu, adda I.Pozisyondur. Nota yazımında (I.pz.) şeklinde göstereceğiz. (Daha önceki çalışmalarda,II. pozisyonda ve 1.parmak II.kolona basmakta idi.)

Bu pozisyondaki parçaların çoğunda, 1. ve 3. parmaklar, aralarında T : Tanini mesafesi olmak üzere basarlar. Falso olmaması için bu parmakların arası iyice açılmalıdır. Bunu sağlamak ve 4. parmağın da rahatça basması için,el ayası sapa değmemeli,tellere paralel olmalıdır. Diğer üç parmak daha uzun olduğundan, 4. parmağa göre daha kıvrık ve sapa dik basmalıdırlar.
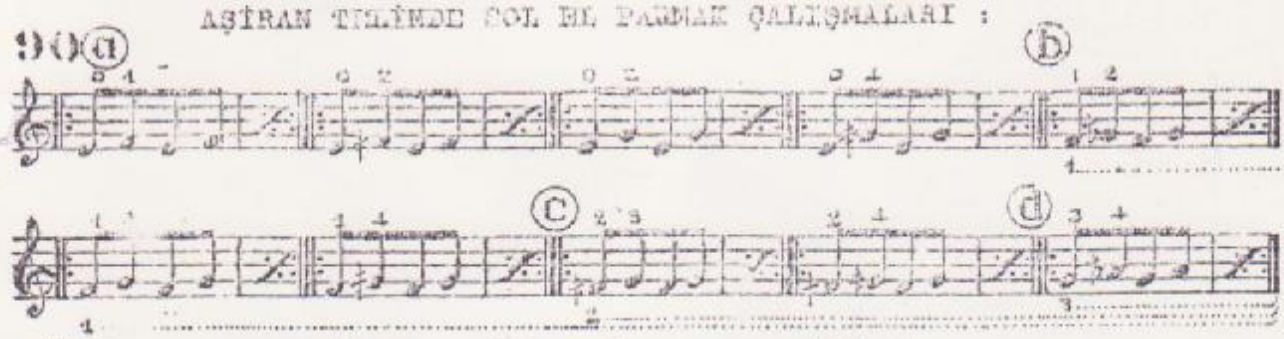
16,17,18,19. sayfalardaki sol el ile ilgili yazı ve resimleri tekrar inceleyin.

ACEMAŞİRAN PEŞREVİ'nden — H.S.AREL'den uygulama (1880 - 1955)

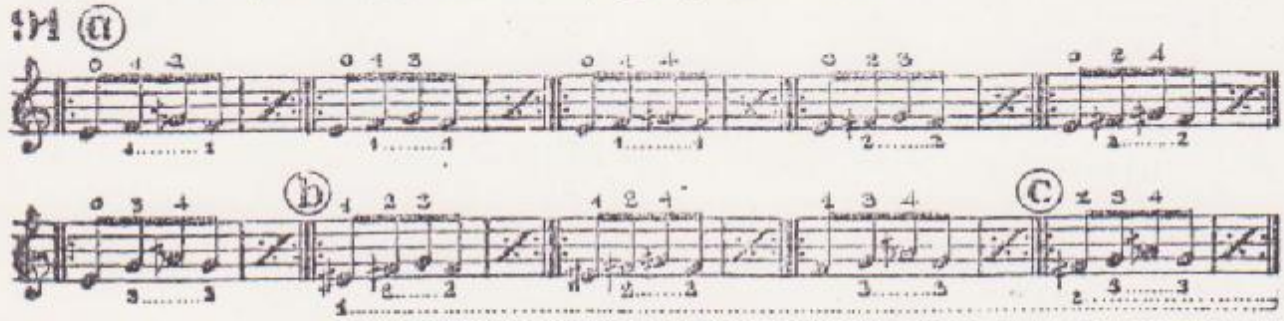

49.Alıştırmanın bir sekizli pestven yazılmış halidir.
Falso olmamasına dikkat. (Özellikle 1.-3.parmaklar)

AŞİRAN TEKNİĞİ SOL EL PARMAK ÇALIŞMALARI :

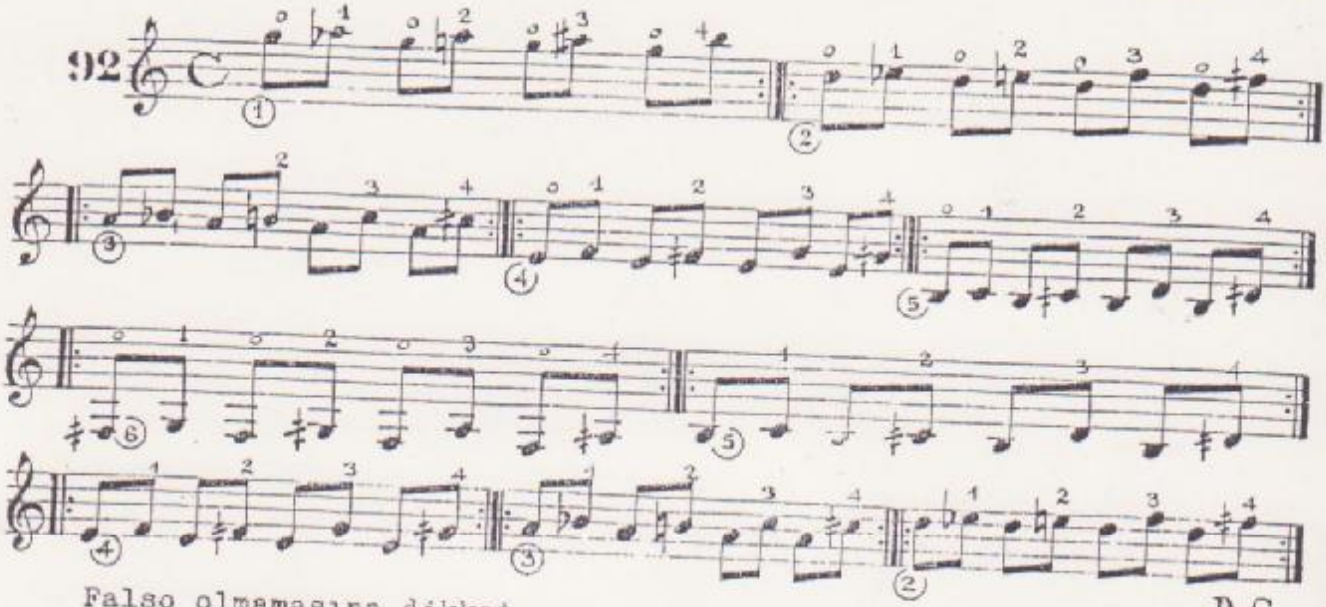
Kalın parmaklara , falso olmamasına dikkat.
101. daha sonraki dizileri çalışabilirsiniz.

Bu iki çalışmayı diğer tellerde de tekrarlayın.
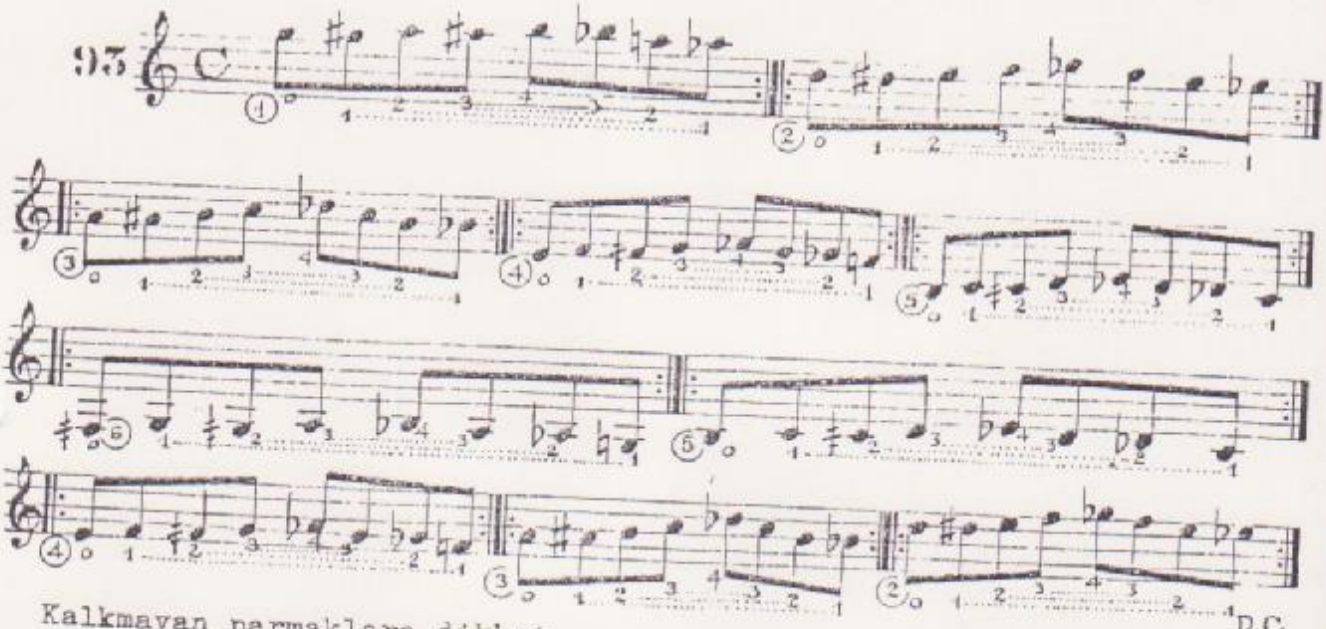
Bu üç alıştırmayı ezberleyin, 95. ve daha sonraki alıştırmalarla beraber çalışın, udu her çalışta önce bunları (özellikle 94.alıştırmayı) çalın.

92
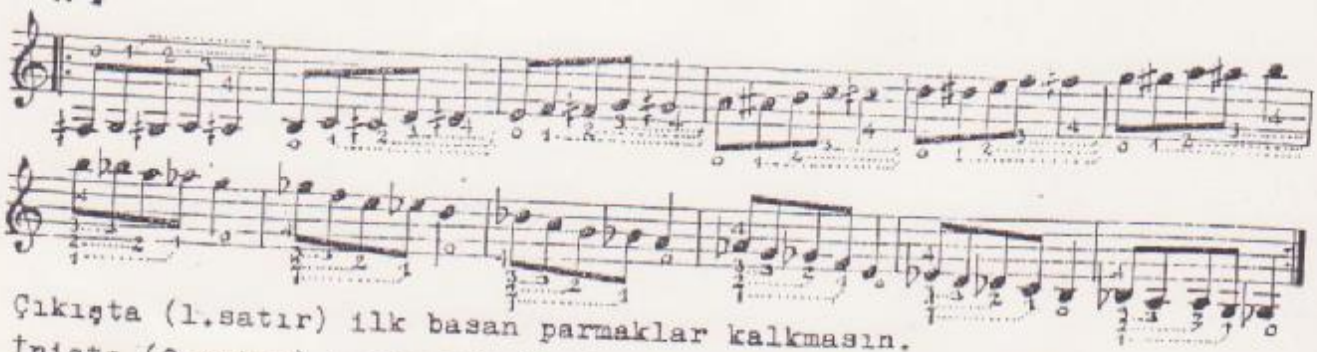

Falso olmamasına dikkat. D.C.

93

Kalkmayan parmaklara dikkat. D.C
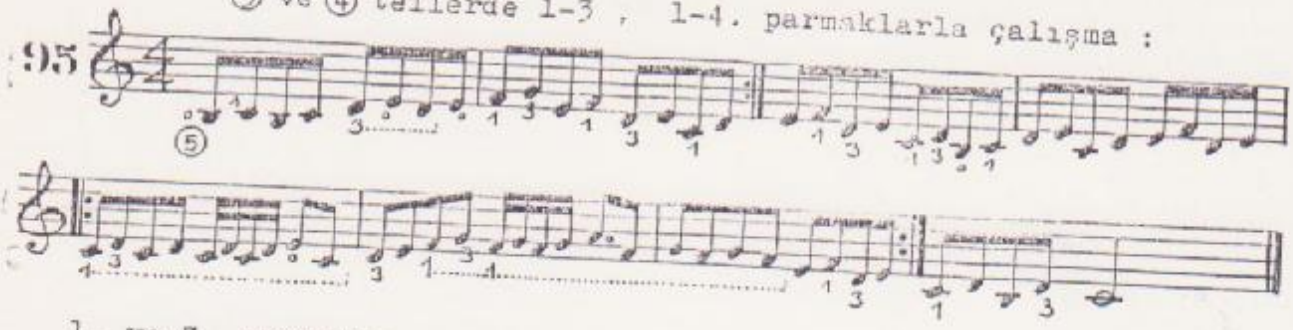
94

Çıkışta (1.satır) ilk basan parmaklar kalkmasın.
İnişte (2.satır) 4 parmağı birden basın, tek tek kaldırın.

ÇARGÂH ÇALIŞMALAR (1. POZİSYONDA)

⑤ ve ④ tellerde 1-3 , 1-4. parmaklarla çalışma :
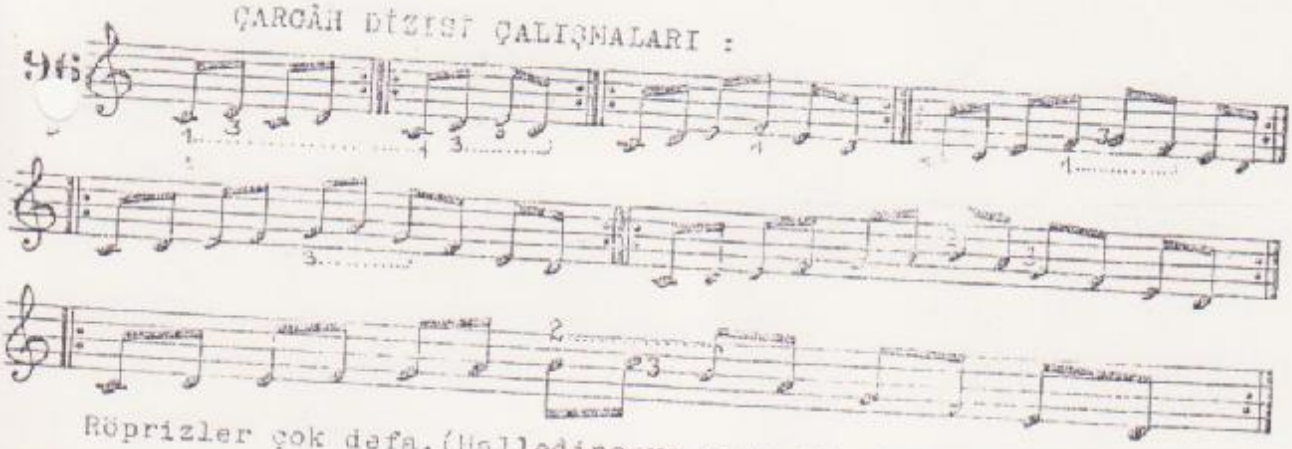

1. ve 3. parmaklar arasında T : TANİNİ aralığı vardır. 1. parmak basarken 3 de basınca, falso olmamasına dikkat edin.

3. Parmak basarken 4. parmak sapın altına kaçmasın.

Bu alıştırmayı, 3. parmağı bastığınız yerlere 4. yü basarak yeni den çalışın.

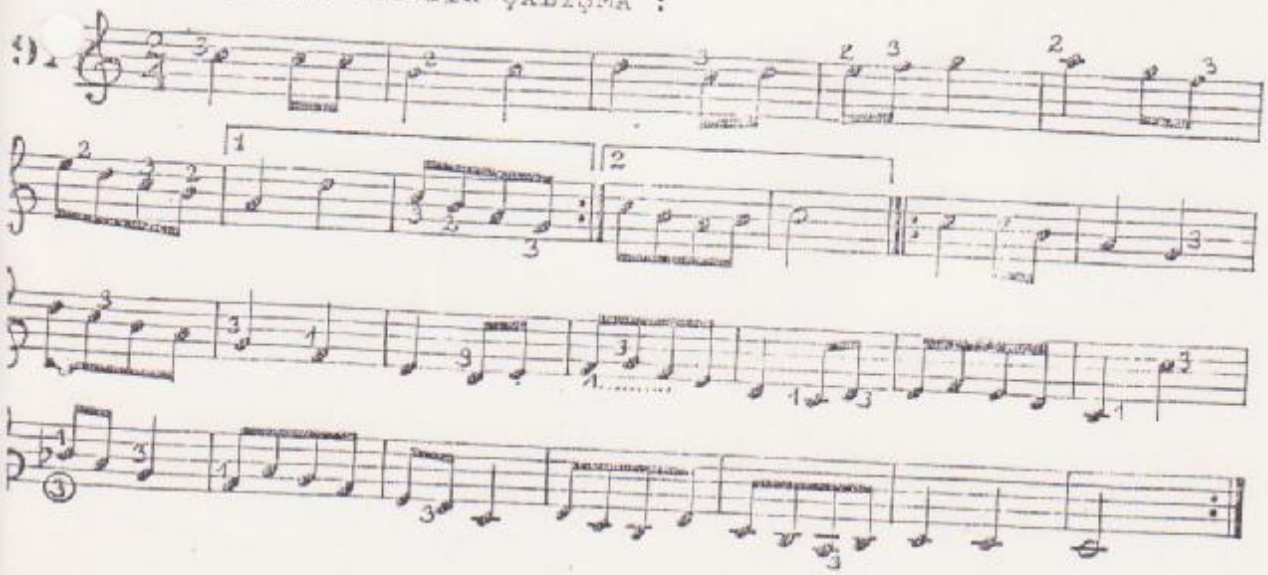
ÇARGÂH DİZİSİ ÇALIŞMALARI :

Röprizler çok defa.(Halledinceye veya yorulunca ya kadar) Hallol muş ise, kaideye uygun olarak iki defa çalın.

Mızrap vuruşlarına dikkat edin alt - üst sırası bozulmasın.
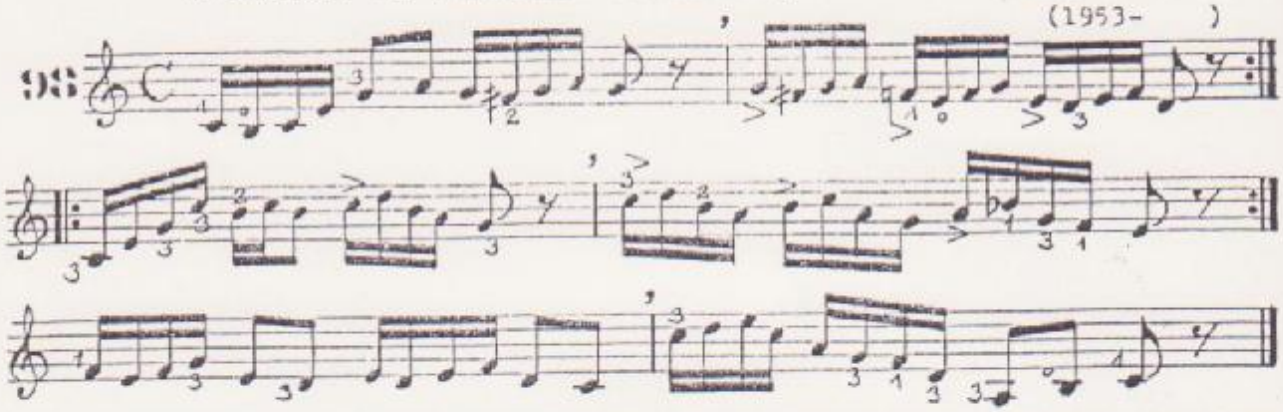
ÇARGÂH MELODİK ÇALIŞMA :

ÇARGÂH ÇALIŞMA

(Sekizlik ve onaltılık notlarla.)
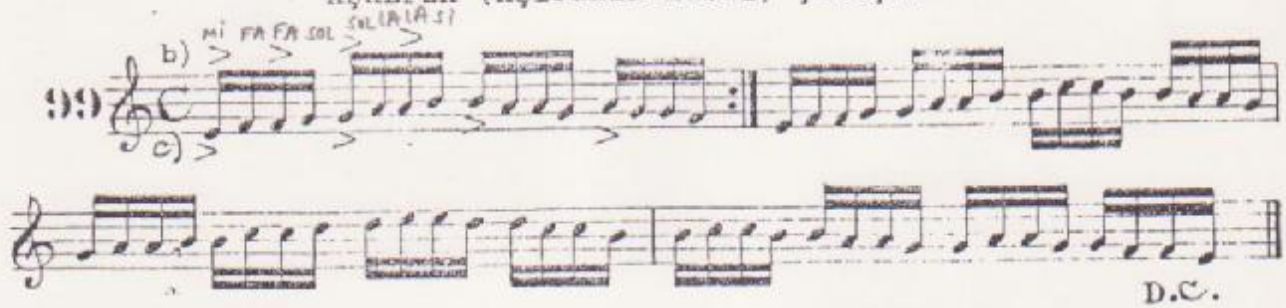
Ruhi AYANGİL
(1953-)

(>) işareti,diğerlerinden kuvvetli çalınarak belli edilecek notalara konur.

Çalacağınız her parçadan önce,o makamın dizisini yapın.(Makamın seslerini hatırlamak ve havasına girmek için) Meselâ 99 ve 100 No.lu alıştırmalardan önce, 101.alıştırmanın 2. satırını çalın.
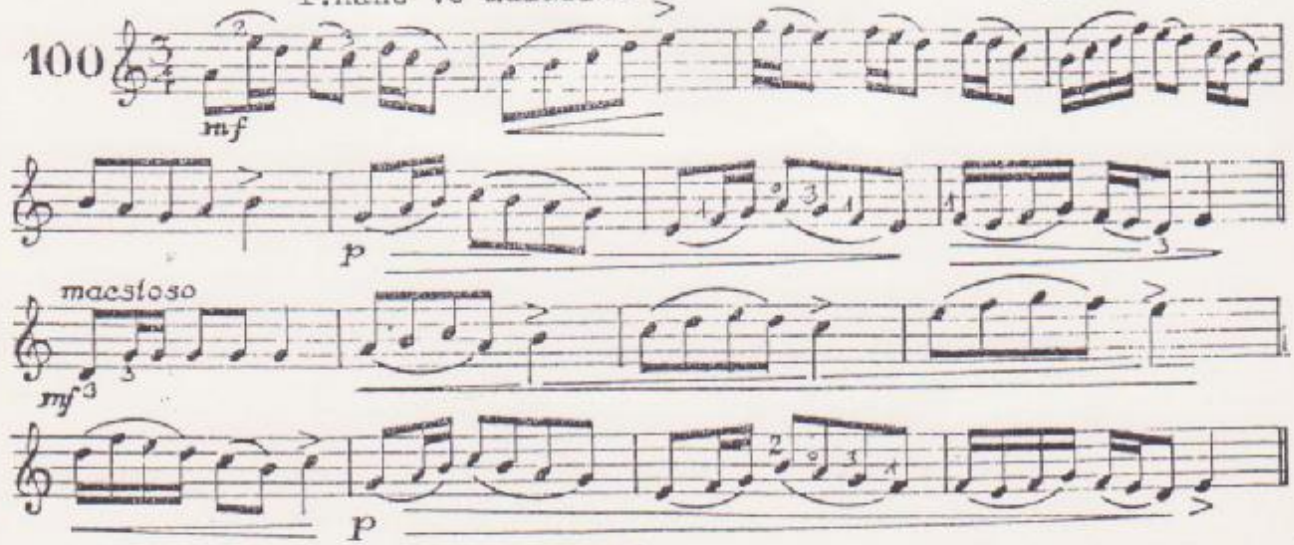
AŞKEFZA (Aşiranda Kürdi) ÇALIŞMA

a)Bütün notları aynı kuvvette,
b)Üstten mızrap vuruşlarını kuvvetli, diğerlerini hafif,
c)Her gurubun ilk notunu kuvvetli, diğerlerini hafif

AŞK-EFZÂ SAZ SEMAİSİ
(Op.1 No.14)
1.Hane ve mülazime

H. S. AREL
(1880 - 1955)

I.POZİSYONDA DİZİ GÖÇÜRMELERİ

(ANA KOLONLARDAKİ SESLERDEN ELDE EDİLEBİLENLER)

101 BİRİNCİ GRUP — DONANIMLI : DO da Çargâh, LA da Büselik, Mİ de Kürdî

Düğâhda BÜSELİK (BÜSELİK)

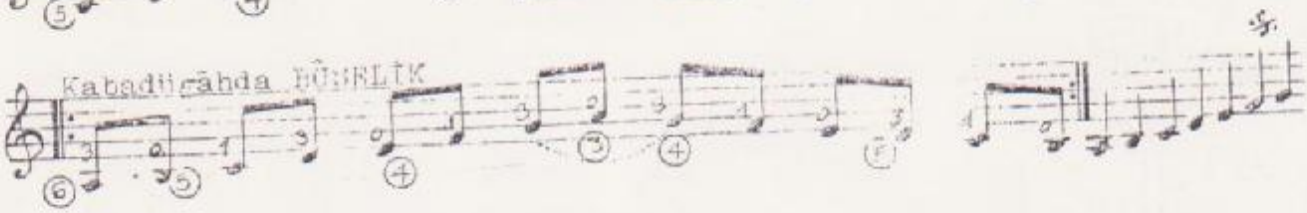
Aşîranda KÜRDÎ (AŞKEFZÂ)

Kabaçargâhda ÇARGÂH

Kabadügâhda BÜSELİK

102 İKİNCİ GRUP — DONANIMLI : SOL de Çargâh, Mİ de Büselik, Sİ de Kürdî
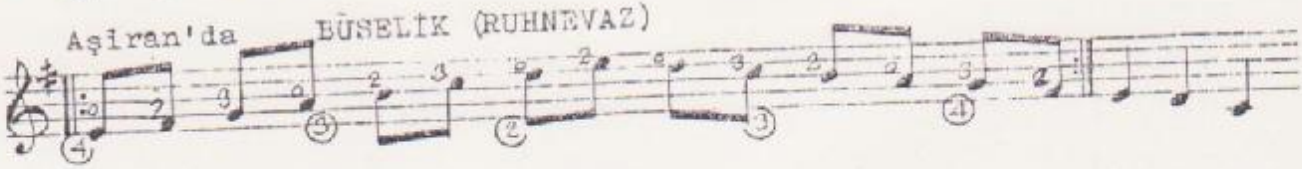
Büselikde KÜRDÎ
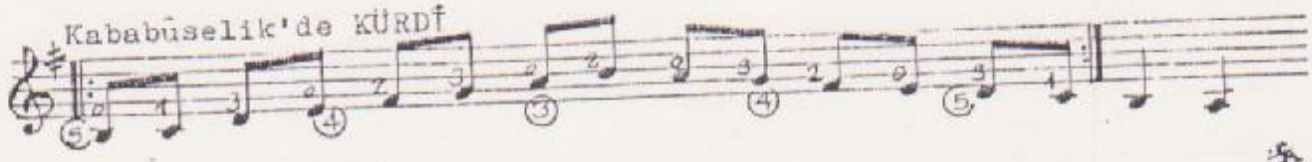

Rast'da ÇARGÂH (MAHUR)
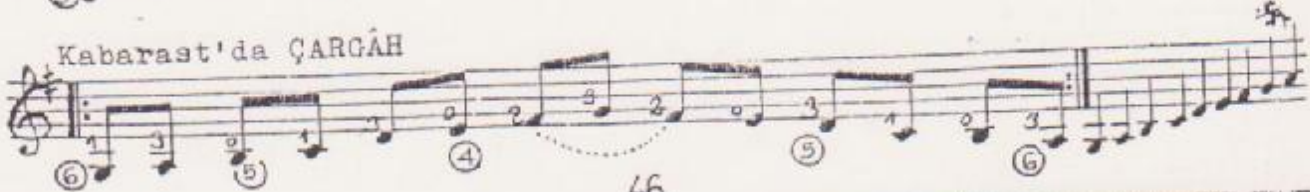

Aşîran'da BÜSELİK (RUHNEVAZ)

Kababüselik'de KÜRDÎ

Kabarast'da ÇARGÂH

103 ÜÇÜNCÜ GRUP DONANIMLI: RE de Çargâh
Sİ de Büselik
FA♯de Kürdî

Büselik'de BÜSELİK

Gevest' de KÜRDÎ

Yegâh'da ÇARGÂH

Kababüselik'de BÜSELİK

Kabagevest'de KÜRDİ

104 DÖRDÜNCÜ GRUP DONANIMLI : LA da Çargâh
FA♯de Büselik
DO♯de Kürdî

Gevest'de BÜSELİK

Kabahicaz'da KÜRDÎ

Kabadügâh'da ÇARGÂH
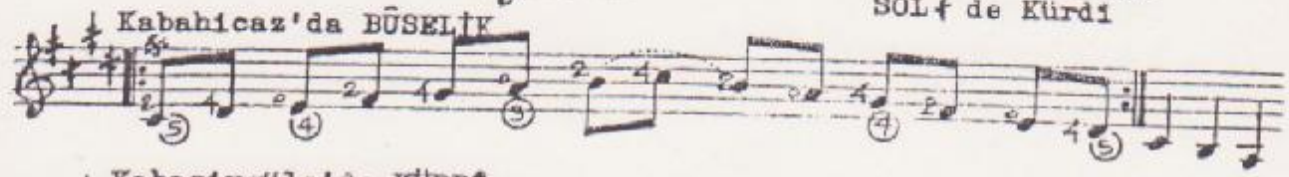

Kabagevest'de BÜSELİK

105 BEŞİNCİ GRUP DONANIMLI : DO ♯ de Büselik
SOL♮ de Kürdî

Kabahicaz'da BÜSELİK

Kabazirgüle'de KÜRDÎ
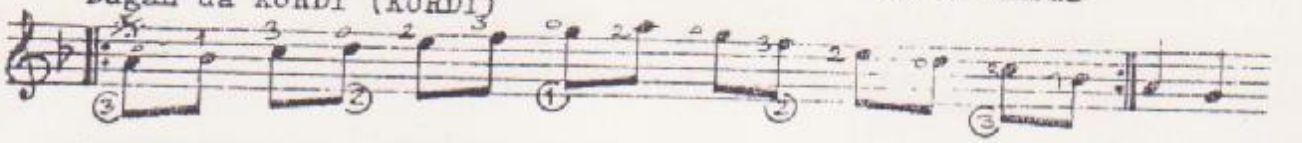

106 ALTINCI DONANIMLI : SOL♮ de Büselik

Kabazirgüle'de BÜSELİK
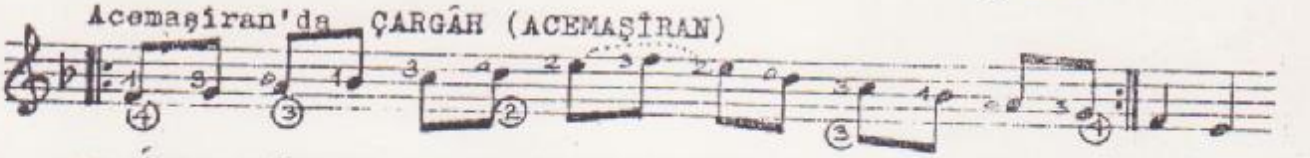

107 YEDİNCİ GRUP DONANIMLI : FA da Çargâh
RE de Büselik
LA da Kürdî

Dügah'da KÜRDÎ (KÜRDÎ)

Acemaşîran'da ÇARGÂH (ACEMAŞÎRAN)

Yegâh'da BÜSELİK (SULTANİYEGÂH)
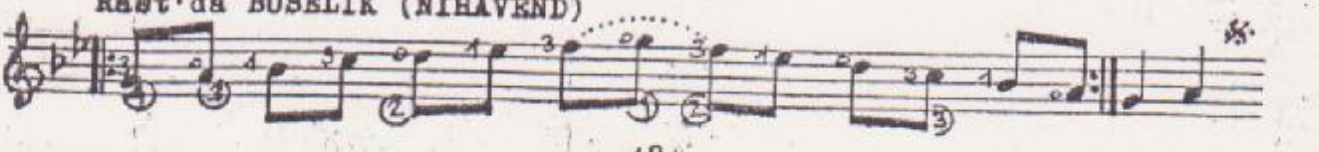

108 SEKİZİNCİ GRUP DONANIMLI : Si ♭ de Çargâh
SOL de Büselik

Kürdî'de ÇARGÂH

Rast'da BÜSELİK (NİHAVEND)

DİZİ (GAM) ÇALIŞIRKEN :

1.a)Her grubun donanımına (Değiştirme işaretlerine)
b)Notların tel No.suna,
c) " parmak No.suna,
d)Mızrap sırasına,
e)Ritmin daima düzenli olmasına,
f)Her seste kuvvetin eşit (veya isteğe göre tedricen artması-aza sına) Dikkat edin.

2. Sol el pozisyonu değişmesin. 1.parmak ve 4. parmak basarken el aynı durumda olabilmeli, oynamamalıdır.

3. Önce mutlaka ağır, her notayı bilerek, anlayarak çalın. Ezberl yince rahatça hızlanabilirsiniz.

4. Her tekrarı (gamı ezberleyinceye kadar)ayrı parça gibi çok def Gruptaki dizileri öğrenince tekrarları DÖRDER DEFA çalın, aynı grubun diğer dizilerine geçin. Grubun sonuncu dizisinden gene diziye geçin.

5. Her gruptaki değişik donanımlı dizileri ayrı dönemlerde devaml çalışın.Mesela 2 diyezli 5 dizili grubu bir -iki hafta çalışma

6. Her ud çalışınızın ilk parçası gam olsun. Gam, bir sporcunun y rümesi,koşması gibidir.Nefesi açılan sporcunun iyi sonuç alması gibi 10-15 dakika veya daha fazla gam çalışan müzisyenin eller uyanmış,açılmış,dinamik hale gelmiştir.
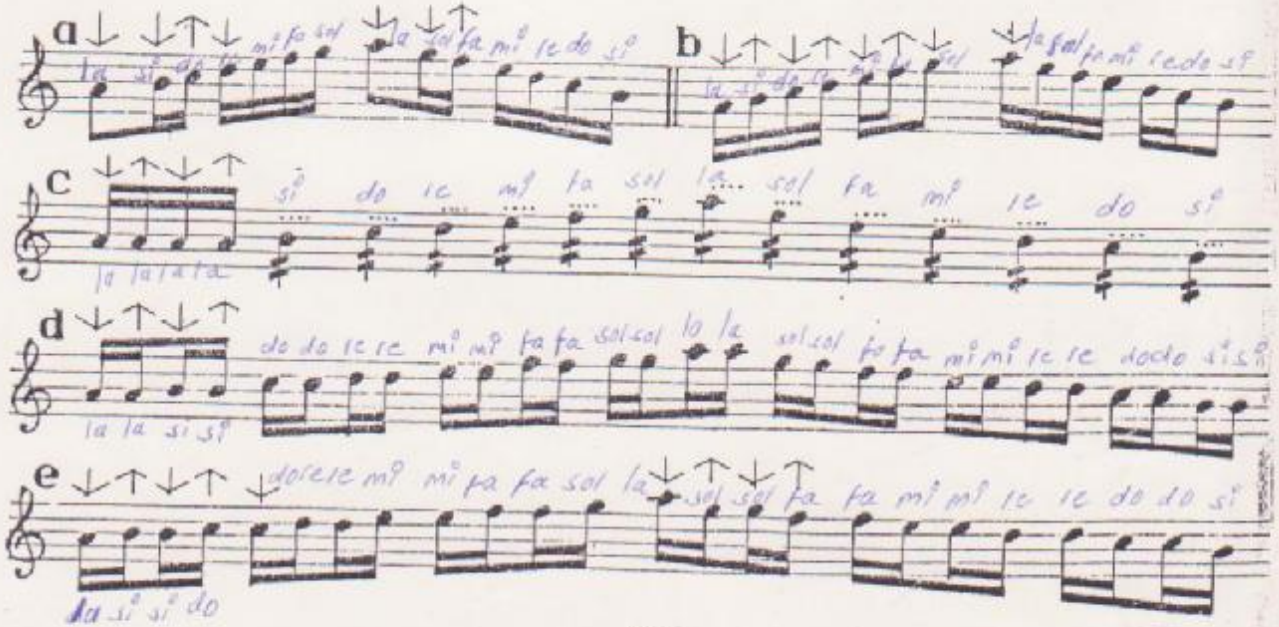
7. Her diziyi, buselik için yazılmış olan aşağıdaki formüllerle çı lışın :

